

Petr Caletka: Česká republika a přijetí eura na pozadí makroekonomických nerovnováh

Milan Doležal: Politické a ekonomické souvislosti zavádění kapacitních plateb na evropské trhy s elektřinou

Petra Gajdaczová: Evropská vzdělávací politika a konkurenceschopnost

Lukáš Jiříček: Nástroje Evropské unie a České republiky pro podporu podnikání a inovací

Pavel Juráš: Působení ECB v době dluhové krize (Analýza vybraných nekonvenčních opatření z hlediska souladu s primárním právem EU)

Pavel Juráš: Působení Olomouckého kraje při vyjednávání o podobě kohezní politiky EU 2014+

Michaela Oravová: Youth employment programmes in EU with a focus on Greece

Terezie Poláková: Europeizace regionální politiky Francie v letech 2007–2013

Ročník 4.
1/2016

Sborník sylabů nejlepších diplomových prací s tematikou Evropské unie

Katedra světové ekonomiky

Odbor informování
o evropských záležitostech
Úřadu vlády
České republiky

LABORATOŘ EVROPSKÉ UNIE

RECENZOVANÝ SBORNÍK SYLABŮ NEJLEPŠÍCH DIPLOMOVÝCH PRACÍ S TEMATIKOU EVROPSKÉ UNIE

Vysoká škola ekonomická v Praze, Katedra světové ekonomiky

Koordinátor projektu: Jarolím Antal, jarolim.antal@vse.cz

Hodnotitelé (recenzenti) příspěvků

Bednářová Pavla

Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta

Borská Jana

Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta

Navrátil Boris

Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta

Jiráňková Martina

Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů

Kunešová Hana

Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická

Redakční rada

Jiráňková Martina (vedoucí)

Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů

Vágnér Viktor

Zastoupení Evropské komise v České republice

Nejedlo Vít

Úřad vlády ČR, Eurocentrum Praha

Hasprová Olga

Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta

Palíšková Marcela

Vysoká škola ekonomická, Fakulta podnikohospodářská

Tichá Ivana

Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta

Veselý Zdeněk

Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha, o.p.s.

Obsah

Předmluva	5
Úvod	7
Petr Caletka: Česká republika a přijetí eura na pozadí makroekonomických nerovnováh	9
Milan Doležal: Politické a ekonomické souvislosti zavádění kapacitních plateb na evropské trhy s elektřinou	22
Petra Gajdaczová: Evropská vzdělávací politika a konkurenceschopnost	37
Lukáš Jiříček: Nástroje Evropské unie a České republiky pro podporu podnikání a inovací	53
Pavel Juráš: Působení ECB v době dluhové krize (Analýza vybraných nekonvenčních opatření z hlediska souladu s primárním právem EU)	69
Pavel Juráš: Působení Olomouckého kraje při vyjednávání o podobě kohezní politiky EU 2014+	85
Michaela Oravová: Youth employment programmes in EU with a focus on Greece	99
Terezie Poláková: Europeizace regionální politiky Francie v letech 2007–2013	112

PŘEDMLUVA

Vážení a milí čtenáři,

Jsem potěšen, že Vás mohu oslovit u příležitosti sedmého vydání sborníku Laboratoř Evropské unie, který je součástí soutěže o nejlepší diplomovou práci. Cílem projektu je nabídnout absolventům vysokých škol příležitost publikovat jejich studijní nebo výzkumné práce. Mezi přihlášenými pracemi se objevila řada zajímavých témat z různých oborů studia, což je dobrý signál zájmu studentů. Dospívá nám tak generace mladých lidí, kteří se zajímají o Evropu a kteří jednou mohou hrát významnou roli při dalším směřování České republiky v EU.

Evropská unie prochází nejsložitějším obdobím své historie. V první řadě se jedná o krizi důvěry občanů v evropský projekt, což se ukázalo i na výsledku britského referenda o členství v EU, ve kterém se většina občanů vyslovila pro vystoupení Spojeného království z EU. Toto rozhodnutí musíme přijmout s lítostí nejen jako fakt, ale také jako apel, že lidé od Unie právem očekávají, že společně dokážeme řešit hlavní úkoly současnosti. To se týká jak zvládnutí největší uprchlické a migrační krize do Evropy od 2. světové války a ochrany vnějších hranic, tak zvyšování životní úrovně díky hospodářskému růstu a zaměstnanosti. Proto mezi priority Evropské komise patří prosazení jasně definovaných ekonomických priorit (podpora investic, energetická unie, jednotný digitální trh atd.) a zjednodušení právního prostředí. Tedy, že Unie bude přispívat jak k bezpečnosti, tak k prosperitě, a že zajistí, aby občané i firmy mohly maximálně využívat všech svobod, na kterých je Unie založena. Zkrátka, Unie se musí stát moderním, atraktivním uskupením, které osloví občany všech skupin a ve všech členských státech.

Zejména mladým lidem je určena řada programů EU jako jsou Erasmus+, Evropa pro občany nebo Kreativní Evropa. Jsou to právě mladí lidé, kteří často přicházejí s novým a neotřelým pohledem na svět a fungování společnosti. Stále více se také

společensky a politicky angažují, studují, pracují nebo podnikají v různých částech světa. Jejich pohled je proto neocenitelný a zaznamenáníhodný jako svědectví o době, ve které žijeme. Studenti dostávají díky sborníku Laboratoř Evropské unie šanci zapojit se do diskuze a nabídnout inspiraci ostatním. Sborník proto nabízí platformu, kde je možné jejich názory představit a zpřístupnit dalším zájemcům.

Věřím, že vedle ocenění autorů tří nejlépe ohodnocených sylabů diplomových prací bude pro čerstvé absolventy za jejich píli a vynaložené úsilí zaslouženou odměnou také prezentace v tomto sborníku. Prokázání publikační činnosti může být užitečné nejen pro ty, kteří se rozhodnou pokračovat v doktorském studiu a budou i nadále rozvíjet teoretický diskurz o evropské integraci a otázkách pro Evropu 21. století, ale i pro ty, kteří se chystají zahájit svou profesní kariéru v soukromé či veřejné sféře.

Přeji všem publikovaným statím, aby se staly respektovaným příspěvkem k odborné i veřejné debatě a aby se vydání tohoto sborníku stalo prestižním a pravidelným způsobem ocenění práce a nápadů studentů. Na samotný závěr děkuji všem, kteří zaslali své příspěvky do tohoto projektu, i hodnotitelům jednotlivých prací.

Jan Michal
vedoucí Zastoupení Evropské komise
v České republice

ÚVOD

Diplomová práce je pro každého studenta náročným dílem, které vzniká postupně. Je to výstup, který nejen vykazuje studentovy schopnosti samostatně pracovat, analyzovat a vyvozovat závěry, ale také ukazuje, jak je student schopný pracovat s teorií a poznatky, které za studium získal. Diplomová práce také odráží připravenost studenta pracovat ve vystudovaném oboru. Kromě jiného je možné z diplomové práce vyčíst náročnost a přístup k hodnocení pracoviště / univerzity na kterém student studium absolvoval.

V případě studia evropské politiky, ekonomiky, společnosti – oborů spjatých s Evropskou unií jako takovou – je příprava diplomové práce velkou výzvou. Dynamická Evropa nabízí v různých souvislostech nejen obrovské množství námětů na přípravu diplomové práce, ale umožňuje studentovi prezentovat často originální perspektivu na vybranou problematiku. Proto je nesmírně zajímavé sledovat jak je student schopný nahlédnout na téma, které se neustále vyvíjí.

Cílem pravidelné soutěže o nejlepší diplomovou práci v oblasti EU je přilákat autory – studenty, kteří svou diplomovou práci obhájili na téma problematiky EU. Projekt také vytváří prostor pro nové myšlenky, které studenti ve svých pracích nabízejí. V tomto kontextu se projekt snaží podnítit aktivní debatu o evropských záležitostech mezi vysokoškolskými studenty a zvýšit jejich celkový zájem o dění na úrovni Evropské unie i mezinárodní úrovni jako takové. Pevně také věříme, že autorům tak kvalitních prací, které jsou součástí této publikace, napomůže v jejich kariéře.

Tento projekt *Laboratoř Evropské unie: sborník nejlepších diplomových prací s tematikou EU* vyhlášený a financovaný Zastoupením Evropské komise v České republice ve spolupráci s Odborem informování o evropských záležitostech Úřadu vlády České republiky je realizován Katedrou světové ekonomiky Fakulty mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické v Praze ve spolupráci s Centrem evropských studií VŠE a zástupci dalších univerzit/vysokých škol v ČR.

Soutěž má přísná pravidla, která dbají na to, aby byly vybrány ty nejlepší diplomové práce. Přihlášené sylaby prací jsou hodnoceny

nezávislou komisí. Hodnotící komise určí deset prací, které budou publikovány, a také pořadí tři nejlepších prací, jejichž autoři navíc získají finanční odměnu. Výběr jednotlivých sylabů má náročná kritéria, která sleduje každý hodnotitel. Jde o stanovení cílů, hypotéz a jejich naplnění; použité metody; obsahovou správnost a hloubku provedené analýzy; schopnost argumentace a kritického myšlení; citaci a práci se zdroji; formální úpravu, jazykovou a stylistickou úroveň. Sylaby nejlepších diplomových prací jsou pak vydány v tomto uceleném sborníku. Tento sborník je výsledkem soutěže, která se uskutečnila v první polovině roku 2016 (7. kolo).

Publikované texty jsou v originálním znění a byly upraveny jen minimálně. Sylaby také prošli kontrolou věcnosti Evropské komise – Úřadu pro publikace. Jednotlivé sylaby nebyly nijak pozměněny ani sjednoceny, aby byla zachována různorodost přístupu, která se na jednotlivých vysokých školách může lišit. Celkové znění jednotlivých prací je veřejné a je k nalezení na webových stránkách uvedených při každém sylabu.

V tomto vydání má jeden z autorů dvě uveřejněné práce, které redakční rada sborníku na základě posudků vyhodnotila za nadprůměrné. Jedna z prací se dokonce umístila mezi třemi nejlepšími. Autor studoval dva obory paralelně a obhájil diplomové práce dle podmínek soutěže.

Pořadí prací, které byly ohodnoceny finanční odměnou je následovné:

1. **Bc. Petra Gajdaczová**, Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů
2. **Ing. Milan Doležal**, Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů
3. **Mgr. et. Mgr. Pavel Juráš**, Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta

Jarolím Antal
Koordinátor projektu *Laboratoř Evropské unie*
edítor sborníku

ČESKÁ REPUBLIKA A PŘIJETÍ EURA NA POZADÍ MAKROEKONOMICKÝCH NEROVNOVÁH

Ing. Petr Caletka

Vysoká škola ekonomická v Praze,

Fakulta mezinárodních vztahů, Evropská integrace

Zpracovatel sylabu diplomové práce: PhDr. Ing. Pavla
Bednářová, Ph.D.

Abstrakt:

Cílem diplomové práce je vyhodnotit, zda je Česká republika (ČR) připravena na vstup do třetí fáze Evropské hospodářské a měnové unie, která je spojena s přijetím společné měny euro, a to z hlediska plnění formálních vstupních kritérií a také z hlediska sladění české ekonomiky se zeměmi eurozóny. Na tomto základě poté vyhodnotit, zda je pro ČR výhodné přijmout euro. V první části práce jsou představeny jednotlivé stupně regionálních integrací, dále teorie optimálních měnových oblastí a správa ekonomických záležitostí v Evropské unii. Druhá kapitola se věnuje zhodnocení připravenosti ČR na vstup do eurozóny ze tří pohledů. Nejprve je vyhodnoceno plnění nominálních konvergenčních kritérií. Reálná konvergence a makroekonomické nerovnováhy v rámci eurozóny jsou posouzeny za použití shlukové analýzy. Druhým přístupem je zhodnocení, zda Evropská měnová unie (EMU, eurozóna) tvoří optimální měnovou oblast. V závěru jsou představeny zkušenosti tří zemí východního rozšíření s přechodem na společnou měnu.

Abstract:

This work is aimed to determine whether the Czech Republic is ready to enter to the third stage of European economic and monetary union which is associated with the adoption of the euro, and that regarding the fulfillment of the formal entry criteria and also in terms of alignment of the Czech economy with the rest of the eurozone. On that basis evaluate whether it is advantageous for the country to adopt the euro. The first part introduces the

different stages of regional integration, as well as the theory of optimum currency areas and economic governance in the European Union. The second chapter is devoted to evaluate the readiness of the Czech Republic to join the euro zone from three perspectives. First, fulfillment of nominal convergence criteria is evaluated. Real convergence and macroeconomic imbalances within the euro area are assessed using cluster analysis. The second approach is to analyze whether EMU constitute an optimal currency area. At the end the experience, of three countries of the eastern enlargement, with changeover to a common currency are presented.

Klíčová slova:

shluková analýza, reálná konvergence, eurozóna, správa ekonomických záležitostí EU, makroekonomické nerovnováhy, optimální měnová oblast, euro

Klasifikace JEL:

E61, F02, F15

Diplomová práce je dostupná zde:

https://isis.vse.cz/zp/portal_zp.pl?podrobnosti_zp=46839

Úvod

Evropská unie je jedním z nejvíce rozvinutých integračních uskupení na světě. Z pohledu dosaženého stupně integrace lze za jádro tohoto uskupení považovat členské země eurozóny. Tedy skupinu devatenácti zemí, které se vzdaly vlastní měnové politiky a přijaly společnou evropskou měnu euro. Země vstupující do Evropské unie (EU) se zavazuje k přijetí eura, jakmile je dostatečně ekonomicky připravena a plní tzv. nominální konvergenční kritéria stanovená Maastrichtskou smlouvou. V kontextu proběhlé finanční a ekonomické krize z let 2008 a 2009 se plnění těchto kritérií dostalo do centra pozornosti nejen

z pohledu zemí, které se na přijetí společné měny připravují, ale i těch, které již jsou členy eurozóny. Nominální a zejména reálná konvergence je jednoznačnou podmínkou pro stabilní ekonomický vývoj a růst v rámci tohoto uskupení. Nedostatečná sladěnost ekonomik členských zemí a makroekonomické nerovnováhy sledovaných ekonomických ukazatelů vedly k prohloubení heterogenity v rámci Evropské unie a eurozóny. To se naplno projevilo během dluhové krize. Zkoumání makroekonomických nerovnováh, heterogenity uvnitř EU je důležité zejména v návaznosti na budoucí přistoupení České republiky k eurozóně. Hlavním cílem této práce je vyhodnotit, zda je Česká republika připravena na vstup do třetí fáze Evropské hospodářské a měnové unie, která je spojena s přijetím společné měny euro, a to z hlediska plnění formálních vstupních kritérií a také z hlediska sladěnosti české ekonomiky se zeměmi eurozóny. Dílčím cílem je zjistit, zda ČR plní nominální konvergenční kritéria a zda postupně dochází i k reálné konvergenci vůči jádru eurozóny, a to na základě analýzy historických časových řad a odhadů ekonomického vývoje v České republice ve srovnání s hodnotami nominálních konvergenčních kritérií. Pomocí shlukové analýzy, provedené s daty za roky 2007, 2010 a 2013, je posouzena reálná konvergence ČR vůči současné členské základně eurozóny. Následně je třeba vyhodnotit, zda jsou v rámci Evropské měnové unie dostatečně rozvinuty přirozené stabilizační mechanismy, které brání vzniku nebo prohlubování asymetrických šoků. Za tímto účelem je testováno, zda eurozóna splňuje kritéria optimální měnové oblasti. Posledním výzkumným záměrem je posoudit, nakolik je pro malou ekonomiku, s trhem hluboce napojeným na zbytek eurozóny, výhodné mít společnou měnu. Pro posouzení přínosů, rizik a nákladů jsou představeny tři postkomunistické země střední a východní Evropy, které již přijaly euro, a to Slovensko, Slovinsko a Estonsko. Důraz je kladen na období příprav na přijetí společné měny a vývoj v období krize v těchto zemích.

1. Teoretická východiska

Proces mezinárodní ekonomické integrace, často také nazývaný jako regionální integrace, je důležitým aspektem mezinárodních ekonomických vztahů a jeho význam rostev posledních šesti dekádách. Státy nacházející se v určitém regionu, ale i mimo něj jsou stále více zainteresovány do rozvoje ekonomických integrací. Přestože tento proces probíhá i mezi regiony, jeho intenzita je mnohem vyšší na úrovni regionální než globální. Existují značné rozdíly mezi regiony ve vztahu k dosažené hloubce integrace. Tyto rozdíly jsou dány politickými, ale i ekonomickými důvody. Podle Johnsona a Turnera (2006) lze **ekonomickou integraci** charakterizovat jako odstraňování obchodních bariér mezi alespoň dvěma státy a zároveň spolupráci a koordinaci těchto zemí při řešení společných otázek. V první kapitole se autor věnoval teorii regionálních integrací s důrazem na charakteristiku jednotlivých stupňů integrace a motivy, které vedou země ke vstupu. Pro účely této práce bylo zejména důležité představení předpokladů, které je nutné naplnit, aby mohlo být dosaženo dalšího integračního stupně. Evropská hospodářská a měnová unie je pouze částečně rozvinutá hospodářská unie, kde členské státy eurozóny mají společnou měnovou politiku, ale fiskální politika je decentralizovaná do jednotlivých států. Stabilizační funkce fiskální politiky je tak nahrazena pouze úzkou koordinací hospodářských politik a preventivními procedurami sledování a upozornění na makroekonomické nerovnováhy.

Další část první kapitoly je věnována problematice **optimálních měnových oblastí**. Zrod teorie optimálních měnových oblastí lze nalézt v šedesátých letech minulého století, kdy profesor Robert A. Mundell publikoval v roce 1961 článek s názvem „Teorie optimálních měnových oblastí“. Zde dospěl k závěru, že ztráta schopnosti ovlivňovat ekonomické procesy změnou směnných kurzů může být nahrazena vysokou mírou flexibility a mobility pracovních sil a kapitálu. Předpoklady optimální měnové oblasti a jejich naplnění je možné využít pro testování, zda jsou v měnové oblasti rozvinuty přirozené

ekonomické stabilizátory, které vedou ke zmírnění průběhu asymetrického šoku nebo jeho předejití.

V souvislosti s nutností úzké koordinace hospodářských politik byla v rámci teoretických východisek práce zaměřena pozornost na **správu ekonomických záležitostí v EU**. Tedy na rámec, který vznikl jako odpověď na zkušenosti získané v průběhu krize, která odhalila slabé stránky v oblasti koordinace hospodářských politik členských zemí EU, což je důležitá podmínka pro fungování eurozóny. Odpovědí bylo zavedení několika legislativních opatření, tzv. „six pack“, který slouží k posílení správy ekonomických záležitostí v Evropské unii. „Cílem rámce Evropské unie pro správu ekonomických záležitostí je odhalovat a napravovat problematické tendence ve vývoji ekonomiky, např. nadměrné schodky veřejných financí a veřejného zadlužení, které mohou brzdit růst celého hospodářství nebo jej ohrožovat, a také působit preventivně proti vzniku těchto rizik.“ (Evropská komise 2015) K provádění tohoto rámce dochází v průběhu tzv. evropského semestru. Součástí prevence je sledování 11 základních indikátorů makroekonomických nerovnováh, kterých bylo využito za účelem posouzení sladění dnešní členské základny eurozóny a České republiky. Kvantifikovat přínosy spojené s členstvím v měnové unii je obtížné. Důvodem je buď neexistence vhodných dat, nebo je přínos velmi obtížně kvantifikovatelný. Tento závěr učinila i samotná Evropská komise (1990), při zpracování studie „Jeden trh, jedna měna“, kde analyzovala výhody a náklady spojené se vznikem Hospodářské a měnové unie. Studie jako hlavní přínosy společné měny zmiňuje snížení transakčních nákladů, transparentnost cen, eliminaci kurzového rizika a ekonomický růst.

2. Přípravenost ČR na přijetí eura na pozadí vnitřního vývoje a problémů EMU

Přípravenost a vhodnost pro Českou republiku přijmout euro byla posuzována z několika pohledů. V první řadě byla zkoumána **nominální konvergence** České republiky z hlediska plnění

nominálních konvergenčních kritérií. Jedná se tedy o zkoumání formální připravenosti na vstup do eurozóny. Z pohledu nominální konvergence lze konstatovat, že Česká republika by byla připravena vstoupit do eurozóny. Byla by připravena přijmout euro za předpokladu, že by v následujícím období vstoupila do mechanismu směnných kurzů a po dobu dvou let by česká koruna držela svou hodnotu v rozmezí $\pm 15\%$ kolem centrální parity. Jedná se tedy o politické rozhodnutí. Historicky i výhledově do roku 2017 nebude mít Česká republika problém s plněním kritéria stability dlouhodobých úrokových sazeb a kritéria míry veřejného zadlužení. To je dnes na úrovni 42 % HDP a výhledově se počítá s jeho postupným snižováním. Státní rozpočet je dlouhodobě v deficitu, ale od roku 2012, kdy skončil ve strukturálním deficitu $-3,9\%$ HDP, se drží pod prahovou hodnotou ve výši 3 % HDP. Od roku 2012 je také plněna podmínka stability cen, kdy se inflace drží pod referenční hodnotou, a to i navzdory měnovým intervencím centrální banky a růstu nepřímých daní (ČNB 2014).

Druhým přístupem bylo zkoumání **reálné konvergence ČR** vůči členské základně eurozóny. Za tímto účelem byla použita statistická metoda – shluková analýza. Samotná analýza byla provedena za využití statistického programu STATISTICA 12. Set dat, která charakterizují ekonomiky zemí eurozóny, byl získán z oficiálního statistického úřadu Evropské unie – Eurostatu. Eurostat je generální ředitelství Evropské komise zodpovědné za statistická data pro ostatní evropské instituce a za propagaci harmonizace statistických metod napříč členskou základnou EU. Původ dat tak garantuje, že byla získána z jednoho zdroje a z toho důvodu jsou snadno porovnatelná. Datový vzorek pokrývá 18 zemí současné eurozóny a Českou republiku. Z analýzy byla vyřazena data za Lucembursko. Tato země svou ekonomikou výrazně vybočuje z průměru a vzhledem k jejímu významu co do nízkého počtu obyvatel a zanedbatelnému příspěvku k HDP celé EU bylo Lucembursko z tohoto zkoumání vynecháno.

Reálná konvergence České republiky, heterogenita v rámci členské základny eurozóny a riziko makroekonomických nerovnováh byly posouzeny za použití jedenácti indikátorů makroekonomických nerovnováh, které každoročně sleduje Evropská komise v rámci Procedury makroekonomických nerovnováh. Jedná se o indikátory vnější ne/rovnováhy, kterými jsou tříletý průměr salda běžného účtu platební bilance, čistá investiční pozice země, změna hodnoty reálného efektivního kurzu, změna hodnotových podílů na exportních trzích a změna jednotkových nákladů práce. Dále indikátory vnitřní ne/rovnováhy, kterými jsou meziroční změna cen nemovitostí za využití spotřeby jako deflátoru, úvěry soukromému sektoru v % HDP, celkový dluh soukromého sektoru vyjádřený v % HDP, celkový dluh veřejného sektoru vyjádřený v % HDP, tříletý průměr míry nezaměstnanosti a meziroční změna celkových závazků finančního sektoru. Shluková analýza byla provedena s daty za předkrizový rok 2007, dále za rok 2010, tedy v době vrcholící finanční a ekonomické krize, a v roce 2013, kdy jsou již zřetelné dopady krize dluhové. Z výsledků shlukové analýzy lze učinit několik závěrů. V první řadě, že Česká republika netrpí významnou makroekonomickou nerovnováhou. Jediným ukazatelem, u kterého je dlouhodobě přesahována jeho prahová hodnota, je čistá investiční pozice země. Ta je po celé zkoumané období záporná na úrovni okolo -40 % HDP. V roce 2007 byla překročena referenční hodnota akceptovatelné změny reálného efektivního kurzu, kdy česká koruna posilovala o více než 11 %. V tomto roce došlo i k překročení prahové hodnoty indikátoru, který sleduje meziroční změnu cen nemovitostí, která rostla o 15,9 %. V roce 2013 došlo k výraznému propadu hodnotových podílů na exportních trzích o více než 6 %, což je prahová hranice. V tomto roce klesl podíl na exportních trzích, který je průměrem za období pěti let, o 7,7 %. Je třeba připomenout, že žádný sledovaný ukazatel nebyl překročen výrazně, a tedy se nejednalo o významnou makroekonomickou nerovnováhu. Reálnou konvergenci České republiky směrem k jádru eurozóny, které se tvoří zejména kolem Německa, nelze na základě této

analýzy prokázat, nicméně nedochází ani ke vzdalování od středu.

Další závěr se týká **homogenity eurozóny**. Lze konstatovat, že eurozóna je z hlediska zkoumaných ukazatelů heterogenní skupinou zemí a během sledovaného období vykazovaly zkoumané země značně odlišné výsledky u všech ukazatelů. Rozdíly bylo možné pozorovat nejen co do rozdílné míry, ale i směru. Nelze tedy říci, že všechny země v době recese ztrácí své pozice na zahraničních trzích. V rámci eurozóny docházelo v jeden okamžik k růstu podílu na zahraničních trzích u jedné skupiny zemí a zároveň ke ztrátě u skupiny druhé. Tedy zcela protichůdné trendy. Podobné závěry lze učinit i v případě ukazatele průměrné nezaměstnanosti. Je také možné registrovat vztah mezi vnější a vnitřní rovnováhou a vlivem šoku v podobě krize. Země, které v předkrizových letech vykazovaly deficit běžného účtu platební bilance, spolu se zápornou čistou investiční pozicí, rostoucími náklady na práci a klesajícím podílem na exportních trzích, utrpěly během krize největší propad v hodnotách indikátorů vnitřní nerovnováhy. Tedy růst veřejného i soukromého zadlužení, spolu s růstem nezaměstnanosti. Obecně lze tedy říci, že země, které před krizí nedosáhly dostatečné míry konvergence, vykazovaly opačné hodnoty ekonomických ukazatelů než zbytek zkoumané skupiny a trpěly makroekonomickými nerovnováhami, se vlivem krize začaly vzdalovat středu eurozóny. Výsledkem shlukové analýzy byly vždy čtyři až šest shluků. Vzdálenost mezi shluky měla tendenci se mezi lety 2007 až 2013 zvyšovat. Rozdíly tedy během krize narůstaly. Z pohledu vnějších makroekonomických nerovnováh došlo k vytvoření poměrně jedolité skupiny zemí s nejvyššími hodnotami makroekonomických nerovnováh. Členy jsou Irsko, Portugalsko, Španělsko, Řecko a Kypr. Z hlediska vnitřních nerovnováh tuto skupinu doplňuje Itálie a Nizozemsko, které se k této skupině řadí zejména díky vysoké hodnotě celkového soukromého zadlužení. Zjištěnou heterogenitu v eurozóně a zejména identifikované makroekonomické nerovnováhy některých členských států je třeba vnímat jako riziko přijetí eura.

I navzdory heterogenitě měnové oblasti může být dosaženo její stability, a to za předpokladu rozvinutosti přirozených stabilizačních mechanismů, tak jak je popisuje teorie optimálních měnových oblastí. Za účelem zjištění, zda EMU tvoří optimální měnovou oblast, bylo testováno celkem **šest kritérií pro optimální měnové oblasti**, a to na vzorku 12 zemí – Belgie, Německo, Irsko, Řecko, Španělsko, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Rakousko, Portugalsko a Finsko. Výběr zemí nebyl náhodný. Tyto země jsou členy eurozóny již od jejího založení. Zároveň mezi nimi nefiguruje žádná z postkomunistických zemí, které ještě stále prochází obdobím transformace spojené s turbulentnějšími ekonomickými změnami, a mohly by tak zkusit data a finální výsledek. Pouze dvě z těchto kritérií jsou v EMU splněna. EMU splňuje kritéria a je optimální měnovou oblastí ve smyslu otevřenosti ekonomiky danou podílem zahraničního obchodu na HDP a z pohledu diverzifikace produkce. Naopak mobilita pracovní síly uvnitř EMU nedosahuje dostatečné úrovně a nenaplnuje roli stabilizačního mechanismu v zemi, která je zasažena asymetrickým šokem. EMU zároveň netvoří optimální měnovou oblast ve smyslu sladění ekonomických cyklů ani z pohledu pružnosti cen a mezd. Pokud je členská země měnové unie zasažena asymetrickým šokem a všechny tržní mechanismy (mobilita pracovní síly, pružné přizpůsobení cen a mezd atd.) selžou, tak je možné tento asymetrický šok kompenzovat fiskálními transfery. Země, která je v recesi, může dostat fiskální transfery od zemí, které se nacházejí v opačné fázi ekonomického cyklu. Tím je možné pokrýt výpadky v příjmech státu a tak pokrýt mandatorní náklady a zároveň investicemi podpořit ekonomický růst. Společný Evropský rozpočet však představuje pouhé 1 % HDP Evropské unie a zvýšení tohoto podílu se z dnešní perspektivy jeví jako nepravděpodobné. Naopak, v průběhu vyjednávání o víceletém finančním rámci jsou spíše tlaky členských zemí na snížení prostředků ve společném rozpočtu. Dle El-Agraa (2007) takto limitované prostředky nemohou zvrátit vývoj v zemi zasažené asymetrickým šokem směrem k ekonomickému růstu. Z pohledu

kritérií optimální měnové oblasti nemůže být eurozóna pokládána za optimální měnovou oblast, a není tedy vybavena přirozenými stabilizačními mechanismy, které by preventivně působily k zamezení rozvoje asymetrického šoku. To znamená, že členské země eurozóny nejsou připraveny čelit negativním asymetrickým šokům a s velkou pravděpodobností budou na budoucí negativní externí šoky reagovat rozdílně – některé země budou zasaženy razantněji než jiné.

Dílčí cíl vyhodnocení **přínosů, nákladů a rizik** spojených s přijetím společné měny se nepodařilo splnit, a to ze dvou hlavních důvodů. Prvním z nich je příliš krátké období od vstupu zkoumaných zemí do eurozóny. Slovinsko, Slovensko a Estonsko začaly používat euro mezi lety 2007 a 2011. Druhým důvodem je významný vliv globální ekonomické krize. Během zkoumaného období došlo k obecnému útlumu ekonomické aktivity a velkému úsilí národních vlád řešit dopad krize. Vliv přijetí eura je tedy neprokazatelný. Je možné pouze potvrdit obecně známé přínosy, jimiž je eliminace transakčních nákladů, transparentnost cen a eliminace kurzového rizika. V žádné zkoumané zemi nedošlo k obávanému skokovému zvýšení cenové hladiny. Z nákladů je možné zmínit jednorázové náklady na obměnu bankovek a mincí a změnu účetních systému apod. Nejvýraznějším nákladem a možná i rizikem do budoucna je povinné zapojení do stabilizačních mechanismů, které jsou spojeny se zajištěníma sanací dluhů silně zadlužených zemí.

Závěr

Hlavním cílem této práce bylo zjistit, zda je Česká republika připravena na vstup do třetí fáze Evropské hospodářské a měnové unie, která je spojena s přijetím společné měny euro, a to z hlediska plnění formálních vstupních kritérií a také z hlediska sladění české ekonomiky se zeměmi eurozóny. Teoretická kapitola byla věnována vymezení regionálních integrací s důrazem na charakteristiku jednotlivých stupňů integrace a na motivy, které vedou jednotlivé země ke vstupu do

integračního seskupení. Teoreticky byly analyzovány předpoklady pro vytvoření optimální měnové oblasti a jejich naplnění. V rámci teoretických východisek byla dále věnována pozornost správě ekonomických záležitostí v EU, kterou představuje rámec zaměřený na preventivní odhalování makroekonomických nerovnováh, které mohou mít negativní dopad na celou EU. K provádění tohoto rámce dochází v průběhu tzv. evropského semestru a součástí prevence je sledování 11 základních indikátorů makroekonomických nerovnováh.

V analytické části byly postupně plněny tři dílčí cíle práce. Prvním dílčím cílem bylo provedení analýzy nominální konvergence České republiky z hlediska plnění nominálních konvergenčních kritérií. Z pohledu nominální konvergence lze konstatovat, že Česká republika by byla připravena vstoupit do eurozóny. Byla by připravena přijmout euro za předpokladu, že by v následujícím období vstoupila do mechanismu směnných kurzů a po dobu dvou let by česká koruna držela svou hodnotu v rozmezí $\pm 15\%$ kolem centrální parity. Historicky i výhledově do roku 2017 nebude mít Česká republika problém s plněním kritéria stability dlouhodobých úrokových sazeb a kritéria míry veřejného zadlužení. Státní rozpočet je dlouhodobě v deficitu, ale od roku 2012 se drží pod prahovou hodnotou. Od roku 2012 je také plněna podmínka stability cen, kdy se inflace drží pod referenční hodnotou, a to i navzdory měnovým intervencím centrální banky a růstu nepřímých daní. Jedná se tedy o politické rozhodnutí. Druhým dílčím cílem bylo posouzení reálné konvergence České republiky a zároveň vyhodnocení stávající situace s ohledem na makroekonomické nerovnováhy a míru heterogenity v eurozóně. Reálná konvergence České republiky, heterogenita v rámci členské základny eurozóny a riziko makroekonomických nerovnováh byly posouzeny prostřednictvím statistické metody shlukové analýzy při využití jedenácti indikátorů makroekonomických nerovnováh, které každoročně sleduje Evropská komise v rámci Procedury při makroekonomických nerovnováhách. Z výsledků vyplývá, že Česká republika netrpí významnou makroekonomickou nerovnováhou.

Za celé zkoumané období byly překročeny prahové hodnoty pouze u ukazatele čisté investiční pozice, která je dlouhodobě záporná na úrovni okolo -40% HDP. V předkrizovém roce 2007 byla překročena hodnota pro akceptovatelnou míru růstu reálného efektivního kurzu, který posiloval o více než 11% . Dále také významně rostly ceny nemovitostí. V důsledku krize došlo v roce 2013 k propadu podílu na exportních trzích pod prahovou hodnotu 6% . Konvergenci České republiky směrem k jádru eurozóny, kterése tvoří zejména kolem Německa, nelze na základě této analýzy prokázat. Zároveň je možné konstatovat, že eurozóna je z hlediska zkoumaných ukazatelů heterogenní skupinou zemí. Výsledkem shlukové analýzy byly vždy čtyři až šest shluků. Vzdálenost mezi shluky měla tendenci se mezi lety 2007 až 2013 zvyšovat. Rozdíly tedy během krize narůstaly.

Třetím dílčím cílem bylo zhodnocení, zda jsou v rámci Evropské měnové unie dostatečně rozvinuty přirozené stabilizační mechanismy, které brání vzniku nebo prohlubování asymetrických šoků. Závěry byly vyvozeny na základě testování šesti kritérií, kdy podmínka mobility práce, sladění ekonomických cyklů, pružnosti cen a mezd a fiskální transfery nebyly v rámci eurozóny prokázány. Existuje pouze vysoký stupeň otevřenosti ekonomik členských zemí a vysoký stupeň diverzifikace produkce. Z tohoto pohledu nemůže být eurozóna pokládána za optimální měnovou oblast, a není tedy vybavena přirozenými stabilizačními mechanismy, které by preventivně působily k zamezení rozvoje asymetrického šoku. Přínosy, rizika a náklady spojené s přijetím společné měny byly posuzovány na příkladu zkušeností Slovinska, Slovenska a Estonska.

Česká republika je po formální stránce připravena přijmout euro, netrpí významnými makroekonomickými nerovnováhami a z hlediska reálné konvergence vykazuje spíše hodnoty jako země „jádra“ EU, a proto je možné doporučit přijetí eura. Zjištěnou heterogenitu v eurozóně a zejména identifikované makroekonomické nerovnováhy některých členských států je však třeba vnímat jako reálné riziko přijetí eura, které se může

díky absenci přirozených stabilizačních mechanismů přelít i do České republiky.

Použitá literatura

ČNB. Česká národní banka. 2014. *Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladenosti ČR s eurozónou*. ISSN 2336-5110. Elektronický archiv: <http://www.mfcr.cz/sladenost>

El-Agraa, A. M. 2007. *The European Union: Economics and Policies*. Cambridge: Cambridge UP. ISBN 9780521874434

Johnson, D., C. Turner. 2006. *European Business*. London: Routledge. ISBN 978-0415351355

Evropská komise. 1990. Jeden trh, jedna měna. *European Economy*. No. 44. ISSN 0379-0991. s. 657–665.

Evropská komise. 2015. *Správa ekonomických záležitostí v EU*. [cit. 2015-09-30]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/index_cs.htm.

POLITICKÉ A EKONOMICKÉ SOUVISLOSTI ZAVÁDĚNÍ KAPACITNÍCH PLATEB NA EVROPSKÉ TRHY S ELEKTRINOU

Ing. Milan Doležal

Vysoká škola ekonomická v Praze,

Fakulta mezinárodních vztahů, obor Mezinárodní obchod

Zpracovatel sylabu diplomové práce: Ing. Milan Doležal

Abstrakt:

Předkládaná práce zkoumá politické a ekonomické souvislosti, které členské státy EU vedou k zavádění podpůrných kapacitních mechanismů. Práce se konkrétně zaměřuje na dosavadní vývoj liberalizace a tvorby vnitřního trhu s elektřinou, na zajišťování adekvátní zdrojové základny v EU a na aktuální trendy v elektroenergetice. Práce vychází z teoretického rámce evropské integrace, konkrétně liberálního intergovernmentalismu a racionálního institucionalismu. Hlavním cílem předkládané práce je posoudit, kam směřuje evropská energetická politika v kontextu tvorby jednotného vnitřního trhu s elektřinou a v rámci ohrožení adekvátnosti evropské zdrojové základny.

Abstract:

This paper examines both political and economic incentives for capacity mechanisms implementation in the EU. Particularly, the thesis is focused on development of liberalisation of the electricity sector, on securing generation adequacy in the EU and on current electricity sector trends. The analytical frame is based on European integration theories, particularly on liberal intergovernmentalism and rational institutionalism. The main objective of this thesis is to assess the future development of the EU energy policy in the context of internal electricity market formation and in the context of risk of inadequate European generation adequacy.

Klíčová slova:

Evropská unie, energy-only market, kapacitní mechanismy, liberální intergovernmentalismus, obnovitelné zdroje energie, racionální institucionalismus, státní podpora

Klasifikace JEL:

F15, F52, F53, F55, F55, N44, N74, O29, P16

Diplomová práce je dostupná zde:

https://isis.vse.cz/zp/portal_zp.pl?prehled=vyhledavani;podrobno sti_zp=44913;zp=44913;download_prace=1

Úvod

Evropská energetika v posledních letech velmi rychle „zelení“, což má své dopady nejen na hospodářské výsledky energetických koncernů, ale i na současný systém obchodování s elektřinou. Opatření na podporu obnovitelných zdrojů energie (OZE), která členské státy vzhledem k energeticko-klimatickým balíčkům v posledních letech zavedly, změnila podmínky na trhu a významně tak zasáhla do financování elektráren spalujících konvenční paliva. Téměř nulové variabilní náklady masivně podporovaných OZE srazily tržní cenu elektřiny, při které se investice do jiných než OZE přestaly vyplácet. Pokud ovšem přestane foukat vítr nebo svítit slunce, bez dodatečných konvenčních zdrojů může velmi snadno dojít k nedostatku adekvátní kapacity v systému. Evropa nyní stojí před rozhodnutím, zdali zachovat současné nejisté nastavení trhu, nebo v rámci zajištění energetické bezpečnosti reformovat trh a zavést separátní kapacitní mechanismy zajišťující adekvátní výrobní základnu v systému. Některé členské státy zavádí lokální kapacitní trhy již nyní. Různorodost lokálních kapacitních trhů ovšem může na evropském trhu s elektřinou přinést systémové problémy, přičemž hrozí, že se již dnes zpožděná integrace trhů s elektřinou nadále zpomalí, nebo zastaví úplně.

Evropská unie musí proto reagovat na blížící se hrozbu nedostatečných výrobních kapacit, musí tedy zajistit bezpečnost dodávek elektřiny. Navíc musí brát v potaz další, často protichůdné, aktivity a politiky, jako je dotvoření vnitřního trhu s elektřinou, environmentální politika či ochrana hospodářské soutěže. Implementace jednotného evropského modelu kapacitního trhu představuje jedno z možných řešení současných problémů, nicméně jeho celoevropské zavedení stále nebylo v Bruselu definitivně projednáno.

Předkládaný text zkoumá dvě základní roviny současného procesu zavádění/zvažování kapacitních plateb v jednotlivých členských státech EU, a to souvislost s evropskou integrací v rámci EEP a zároveň souvislost s ekonomicko-bezpečnostní rovinou dosavadního vývoje. Hlavním cílem této práce je posoudit, kam směřuje evropská energetická politika (EEP) v kontextu tvorby jednotného vnitřního trhu s elektřinou a v rámci ohrožení adekvátnosti evropské zdrojové základny.

Následující text je rozdělen do tří kapitol, které postupně přibližují teoretický rámec evropské integrace, vývoj vnitřního trhu s energiemi v rámci EEP, ekonomické a bezpečnostní charakteristiky dosavadního vývoje vnitřního trhu s elektřinou a nakonec i souvislosti zavádění kapacitních mechanismů v Evropě. Z hlediska metodologie předkládaná práce kombinuje prvky deskripce, komparace a vlastní analýzy dat.

1. Teoretická východiska a definice aktérů evropské integrace

Teoretická stránka práce je založena na dvou aktuálních a zároveň odlišných interpretacích evropské integrace – na liberálním intergovernmentalismu (LI) a racionálním institucionalismu (RI). Tyto teorie nahradily do 70. let 20. století převládající teorii neofunkcionalismu. Liberální intergovernmentalismus vnímá integraci jako proces prosazování národních preferencí na mezinárodní úrovni v případech, kdy se to členskému státu ekonomicky vyplácí (Moravcsik: 1993). Mimo

národní preference vytvořené na domácí úrovni hraje další důležitou roli rozhodnutí v rámci Evropské rady, Rady EU a aktivita státu předsedajícího Radě. Racionální institucionalismus, i přes podobná východiska s LI, považuje za klíčové aktéry integrace právě evropské instituce, které postupným přesahováním svého mandátu směřují členské státy k užší integraci (Hall, Taylor: 1996). Klíčovou roli dle RI hraje Evropská komise, Evropský parlament, Evropský soudní dvůr a případné aktivity nestátních aktérů. Uvedené teorie byly zvoleny především z toho důvodu, že se přes podobná východiska liší v hodnocení aktérů, kteří k evropské integraci přispívají. V dalších kapitolách proto bude v rámci vývoje EEP možné sledovat, jak se postavení aktérů vyvíjí a jakým směrem se integrace ubírá.

2. Evropská energetická politika a liberalizace elektroenergetiky

2.1 Průběh tvorby evropské energetické politiky

Ačkoliv základy Evropské unie stojí na integraci v oblasti energetiky, společná energetická politika dodnes netvoří jádro evropských integračních aktivit. Členské státy zprvu nevnímaly energetiku jako oblast, ve které by jim silnější integrace přinášela větší užitek, a proto se energetickým politikám věnovaly převážně na národní úrovni. Tento přístup přetrval i v případě ropných krizí v 70. letech. Z pohledu teorie evropské integrace tedy došlo k zastavení neofunkcionalistického principu *spill-overu* (přelévání integrace i do původně nezamýšlených oblastí). Tehdejší vývoj odpovídal spíše liberálně-intergovernmentalistickému pojetí evropské integrace, kdy k integraci docházelo jen v případě poptávky ze stran členských států po efektivnějším společném řešení na nadnárodní úrovni (v případě společných národních preferencí).

První snahy Delorsovy Komise o vytvoření vnitřního trhu i v oblasti energií představovaly základ pro dnešní podobu evropské energetické politiky, která na tvorbě vnitřního trhu

s energiemi stojí. Ochrana životního prostředí a vnější dimenze energetické politiky oblast vnitřního trhu doplňují, nicméně v menším měřítku. Ovšem i v otázkách tvorby vnitřního trhu s energiemi se zpočátku členské státy integraci a liberalizaci bránily, protože chránily své národní energetické monopoly. Až do druhého liberalizačního balíku tak převládalo Moravcsikovo pojetí integrace, protože i přes značnou iniciační aktivitu Komise docházelo k pomalému pokroku v liberalizaci. To bylo způsobeno různými odmítavými postoji členských států k liberalizaci, popřípadě obstrukcemi v implementaci nové legislativy. Komise zároveň nebyla příliš úspěšná při vymáhání nových pravidel u ESD. Z hlediska obecné úrovně evropské energetické politiky se také dlouho nedařilo zanést energetickou politiku do zakládajících smluv.

Situace se změnila s Lisabonskou smlouvou a s třetím liberalizačním balíkem. Následující vývoj je již možné vysvětlit oběma teoretickými přístupy, jak liberálním intergovernmentalismem, tak racionálním institucionalismem. Členské státy sice stále projevovaly snahu ovlivnit podobu unbundlingu a zároveň nepřijímaly novou legislativu podle platného harmonogramu, na druhou stranu Komise posílila své pravomoci v dohledu nad hospodářskou soutěží na trhu s energiemi a zároveň se na evropskou úroveň přenesly některé technicko-regulační kompetence (ACER, ENTSO-E). Na obecné úrovni ovšem evropská energetická politika zůstala omezená, protože si členské státy zachovaly kontrolu nad vlastními energetickými mixy.

2.2 Ekonomicko-bezpečnostní souvislosti liberalizace elektroenergetiky

Evropská komise v průběhu vývoje EEP získala poměrně silné postavení v oblasti vnitřního trhu s energiemi, na kterém se snaží chránit volnou hospodářskou soutěž a prosazovat důslednou liberalizaci trhu. Od tohoto postoje si zároveň slibuje zajištění energetické bezpečnosti, protože předpokládá, že

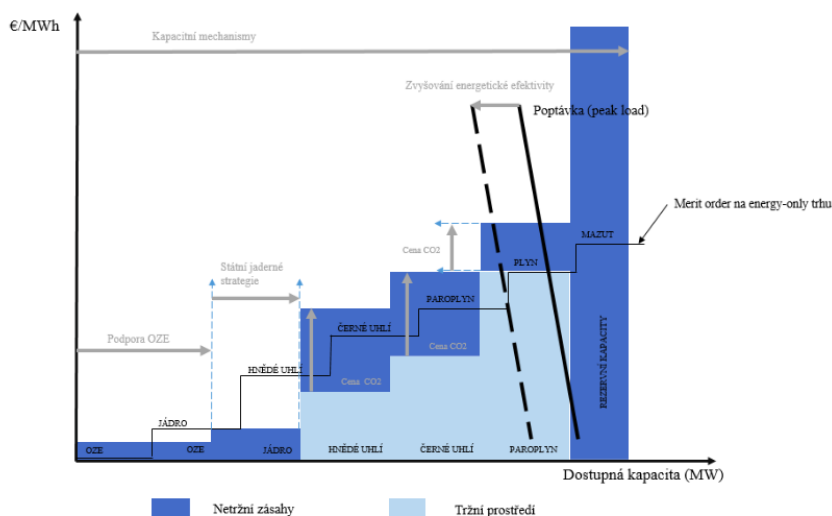
důsledně liberalizovaný trh poskytuje dostatečné cenové signály pro obnovu zdrojových základů v EU.

Ačkoliv Komise trh skutečně dlouhou dobu chránila, od poloviny minulých dekad se její aktivity zaměřily i na ochranu životního prostředí a podporu výstavby OZE. Podpora byla nastavena až do té míry, že členské státy mohly tyto zdroje přímo subvencovat. Tento krok má své dopady na velkoobchodních trzích s elektřinou, na kterých dochází k trvalému poklesu cen. Společně s dalšími faktory, jako je současná stagnace ve spotřebě elektřiny, pokles cen ropy a uhlí nebo doznívající hospodářská krize, došlo k významnému zkreslení cílového modelu vnitřního trhu s elektřinou, tzv. energy-only trhu, který má skrze volnou interakci nabídky a poptávky zajistit dostatečné stimuly pro výstavbu adekvátní zdrojové základny. Na grafu č. 1 níže je zobrazena současná proměna evropského merit orderu (křivky nabídky výroby elektřiny). Barevná část obrázku v porovnání s černou křivkou merit orderu na energy-only trhu zobrazuje vytlačování špičkových jednotek. Právě tyto jednotky přestávají být v současných podmínkách konkurenceschopné, přitom tvoří důležitou část adekvátní zdrojové základny.

Nejen současný „dederegulovaný“ stav, ale i základní principy energy-only trhu začaly být v poslední době kritizovány akademiky pro svou neschopnost zajistit dostatečné investice do adekvátních kapacit pro výrobu elektřiny. Upozorňuje se především na fakt, že samotný energy-only trh není schopen stanovit cenu za „ohrožení blackoutem“ a v případě velmi vysoké poptávky po elektřině může snadno sklouznout k účtování neopodstatněných cen. Na druhou stranu regulace ceny „ohrožení blackoutem“ je velmi náročná a může vést k tzv. *missing money* problému nebo k zbytečně rozsáhlým investicím. Proto někteří akademici doporučují oddělit obchodování s dostatečnou kapacitou mimo energy-only trh. Navrhují vytvořit druhotný kapacitní trh, který by adekvátní zdrojovou základnu ocenil tržními procesy sám a zajistil tak dostatek výrobní kapacity i v budoucnu. Existují ovšem i akademici, kteří tvrdí, že energy-only trh i přes jisté nedokonalosti poskytuje efektivní cenové

signály pro novou výstavbu, a proto by žádné kapacitní mechanismy být zaváděny neměly. U řady členských států podle predikcí do roku 2025 hrozí oslabení zdrojové základny, která nebude schopna pokrýt spotřebu zejména v zimních špičkách¹.

Graf 1 | Merit order a současná evropská elektroenergetika

Zdroj: Vlastní zpracování na základě IEA, 2012: 35.

2.2.1 Kapacitní mechanismy a evropská energetická politika

Ačkoliv různé formy kapacitních opatření vznikají na evropských trzích s elektřinou již od roku 2000, na evropské úrovni se řeší až od přelomu let 2012 a 2013, kdy Komise zahájila první veřejnou debatu na téma zajišťování adekvátnosti zdrojové základny. Tato skutečnost souvisí s tím, že v tomto období Velká Británie jako první členský stát ohlásila, že poměrně rychle zavede

¹ Dle ENTSO-E (2014b) se jedná zejména o Irsko, Francii, Belgii, Německo, Polsko, Českou republiku, Slovensko, Chorvatsko, Finsko a Estonsko

plnohodnotný kapacitní mechanismus. Dosavadní kapacitní opatření měla většinou podobu přímé podpory elektráren stojících mimo trh a vyrábějících jen v případě potřeby. Tato skutečnost vyvolala zájem na řešení situace na Evropské radě v roce 2013 a stejně tak na Radě EU. Zajímavé je, že oba tito pro LI důležité aktéři požádali Komisi, aby sama pokračovala v započatém hodnocení evropských kapacitních mechanismů. Oblast zajišťování bezpečných dodávek elektřiny a adekvátní zdrojové základny je přitom výsadní povinností členských států. I přes harmonizační aktivity Evropské unie na poli technických a obchodních aspektů dodávek elektřiny jsou za konečné dodávky elektřiny vždy zodpovědné jednotlivé členské státy, nikoliv EU. Je proto zvláštní, že se rozdílné přístupy členských států ke kapacitním mechanismům neprojeví výraznějšími závěry Rady v této sporné oblasti. Členské státy tak přenechaly prostor Komisi k řešení celé problematiky, aniž by na evropské úrovni došlo k výraznějším názorovým rozkolům.

Komise začala problematiku kapacitních mechanismů logicky řešit jako narušení hospodářské soutěže skrze nedovolenou státní podporu. Jelikož ale v roce 2013 nebyla oblast státní podpory pro zajištění adekvátnosti zdrojové základny nijak legislativně upravena, Komise po veřejné konzultaci připravila konkrétní pravidla, za jakých je možné investice do výroby elektřiny financovat státem. Tato pravidla se v roce 2014 poprvé stala součástí oficiálních pokynů Komise pro státní podporu v oblasti životního prostředí a energetiky. Komise zároveň schválila britský kapacitní mechanismus jako státní podporu v souladu s energy-only trhem.

V současnosti se rozvoj EEP odehrává především během jednání o *Evropské energetické unii (EEU)*, kterou navrhla EK. EEU by měla obsahovat nejen řešení energetické bezpečnosti s ohledem na dovoz paliv z třetích zemí a implementované klimaticko-energetické cíle, ale zároveň by měla přispět k definitivnímu dokončení vnitřního trhu s energiemi. Evropská komise konkrétní legislativu teprve připravuje, nicméně pro přípravu celého balíku získala mandát od Evropské rady i Rady

EU. Jedná se o významný pokrok, protože se tímto způsobem Komise snaží pokrýt celou oblast energetiky komplexně, a ne pouze samostatně v individuálních oblastech, jak to bylo doposud. Komise připravuje také novou legislativu pro oblast vnitřního trhu s elektřinou, ve které chce posílit fungování energy-only trhu, nicméně poprvé připustila, že umožní také zavedení kapacitního mechanismu, který ovšem nebude narušovat cílový model trhu.

3. Kapacitní mechanismy a evropská integrace

V textu výše již bylo uvedeno, že s přijetím Lisabonské smlouvy a s dalším prohlubováním liberalizace sílila pozice Komise, proto rostl i explanatorní potenciál RI. V oblasti kapacitních mechanismů je situace podobná. Z výše uvedených důvodů se zhruba polovina členských států EU uchýlila k zavedení různých kapacitních opatření. Zajišťování adekvátní energetické základny se přitom na úrovni Evropské rady a Rady EU dlouhou dobu neřešilo a od roku 2013 jednání na toto téma většinou končila překvapivě tím, že by se tato opatření měla volit jen jako poslední možnost a že by se měla primárně respektovat pravidla volného trhu.

Z hlediska LI je relativní ignorování tohoto tématu na Radě EU a Evropské radě možné vnímat jako neochota členských států řešit tuto problematiku na nadnárodní úrovni. Moravcsik vnímá jako primární podnět pro tvorbu národních preferencí a následnou mezinárodní spolupráci ekonomický zisk, proto i v tomto případě by dle LI členské státy více spolupracovaly (vyjednávaly), pokud by jim z intenzivnější spolupráce plynuly vyšší ekonomické zisky než v případě národního řešení. Z dosavadních studií nicméně vyplývá, že ekonomicky je pro členské státy výhodnější zachovat a rozvíjet současné nastavení trhu s elektřinou než zavádět kapacitní mechanismy. Současná jednostranná národní kapacitní opatření v Evropě proto plynou spíše z bezpečnostních než z ekonomických důvodů, některé členské státy totiž nevěří, že jim současné nastavení trhu

adekvátní zdrojovou základnu zajistí. Jednání členských států v oblasti kapacitních mechanismů proto částečně odporuje základnímu Moravcsikovu předpokladu.

Rada EU a Evropská rada také v poslední době podporovaly dokončení vnitřního trhu s elektřinou, zejména v oblasti propojování elektrizačních soustav. Tento přístup je také paradoxní vzhledem k tomu, že Velká Británie již zavedla kapacitní aukce, Francie odhlasovala mechanismus kapacitních obligací a Itálie odhlasovala kapacitní opce. V případě plného propojení států s rozdílnými kapacitními mechanismy může dojít k mnohem většímu pokřivení trhu s elektřinou než v případě minimálně propojených soustav s implementovanými kapacitními mechanismy. Členské státy se strategickou/kapacitní rezervou nicméně věří, že odklonění rezervních kapacit mimo trh a jejich využití jen v mimořádných situacích energy-only trh nenarušuje. S tím ale nesouhlasí řada akademiků a v podstatě ani Evropská komise. Podle liberálního intergovernmentalismu by se navíc role Komise měla v otázce kapacitních trhů spíše omezovat než rozšiřovat. Komise jako supranacionální orgán by dle této logiky neměla navrhnout legislativu přímo upravující nastavení kapacitních mechanismů. Přesně tu dnes Komise navrhuje. Evropská rada a Rada EU si ovšem původně od Komise žádaly jen zhodnocení kapacitních mechanismů v souvislosti se státní podporou.

Právě Komise se v otázce kapacitních mechanismů v poslední době angažovala mnohem více než např. Rada EU. Na evropské úrovni Komise jako první instituce zahájila diskusi na téma zajišťování adekvátnosti zdrojové základny, a zároveň tedy i na téma kapacitních mechanismů. Jak už jsem uváděl výše, v roce 2013 Komisi k řešení této problematiky vyzvala i Evropská rada a Rada EU. Tato skutečnost by se z hlediska racionálního institucionalismu dala vysvětlit jako rostoucí poptávka členských států po efektivnějším řešení kapacitních mechanismů na supranacionální úrovni. Komise následně definovala podmínky pro možné použití státní podpory pro

výstavbu nových výrobních kapacit a schválila poprvé kapacitní mechanismus v EU (ve Velké Británii).

Komise v poslední době také aktivně podporovala propojování elektrizačních sítí, což činila v souladu se závěry Evropské rady i Rady EU. Komise ovšem toto propojování vnímá především jako prostředek k zajištění energetické bezpečnosti a jako prostředek k zamezení rozvoje kapacitních mechanismů v Evropě. Jak už bylo uvedeno výše, Komise také začala navrhopvat novou legislativu, která má za cíl nejenom upevnit roli energy-only trhu v Evropě, ale zároveň má i navrhnout ideální kapacitní mechanismus, který nebude odporovat podmínkám na vnitřním trhu s elektřinou. Z hlediska RI je proto možné tuto skutečnost vnímat jako částečné překročení kompetencí Komise do oblasti, ve které si členské státy její aktivitu přímo nežádaly. Akceptace ze strany členských států se projevila v souhlasu s tvorbou *Evropské energetické unie*, která cílí na propojení všech dimenzí evropské energetické politiky do jednoho balíku legislativních opatření.

Co se týče ostatních aktérů evropské integrace (např. předsednictví Rady, Evropský parlament nebo popř. ESD), ti se v oblasti kapacitních mechanismů příliš neangažovali a v celém sledovaném období v podstatě zastávali podobný přístup ke kapacitním mechanismům jako Rada EU nebo Evropská rada.

4. Budoucnost integrace EEP, vnitřního trhu s elektřinou a kapacitních mechanismů

Současný vývoj vnitřního trhu s elektřinou, kapacitních mechanismů a evropské energetické politiky naznačuje, že se do budoucna EEP může zapojit do centra integračních aktivit. Nejen Komise, ale i další evropské instituce mohou získat pravomoci k řízení energetické politiky z evropské úrovně. Z hlediska primárního práva dnes společnou energetickou politiku omezuje zejména svoboda volby vlastního energetického mixu. V poslední době některé členské státy i v souvislosti se zaváděním

kapacitních mechanismů uznávají, že by bylo za účelem bezpečnějších a efektivnějších dodávek energie vhodnější, kdyby se kontroly nad vlastním energetickým mixem vzdaly. Na druhou stranu členské státy k tomuto kroku přistoupí jen v případě, když si budou jisty, že Komise je schopna rovné podmínky na vnitřním trhu s elektřinou vynutit. To se ovšem dnes říci nedá, ať už z důvodu různorodých kapacitních opatření, nedávného německého zvýhodňování vlastních průmyslníků nebo v případě dlouhodobě trvající francouzské blokáce výstavby nového interkonektoru se Španělskem. Energetická politika proto zůstává důležitou součástí národních politik jednotlivých členských států. Pokud se ovšem Komisi podaří prosadit ambiciózní plány v návrzích *Evropské energetické unie* (např. přímý evropský regulační dohled agenturou ACER a harmonizaci evropských kapacitních mechanismů), může EEP zaznamenat zatím největší integrační posun vůbec. Další vývoj se tedy bude přímo odvíjet od hlasování o nové energetické legislativě, které teprve proběhne.

Závěr

Do 90. let minulého století převládal mezi členskými státy EU poměrně odmítavý přístup jak k tvorbě vnitřního trhu s elektřinou, tak k zanesení EEP do zakládajících smluv. Toto období odpovídalo liberálně intergovernmentalistickému pojetí evropské integrace, protože členské státy projevovaly integrační snahy jen v případě, kdy v nadnárodní spolupráci spatřovaly vyšší užitek. Komise nebyla příliš úspěšná v urychlování liberalizace nebo vynucování nové liberalizační legislativy. Až v období nového milénia, kdy byl schválen třetí liberalizační balík a kdy byla EEP zahrnuta do Lisabonské smlouvy, posílila Komise svou pozici a byla schopna novou legislativu vymáhat efektivněji. Tento jev ale může být z hlediska liberálního intergovernmentalismu také vysvětlen tím, že si členské státy uvědomily výhody užší spolupráce v oblasti vnitřního trhu, a proto přestaly dosavadní snahy Komise bojkotovat.

Až v otázce zavádění kapacitních mechanismů se nejvíce ukázaly explanatorní limity liberálního intergovernmentalismu. Omezené řešení problematiky kapacitních mechanismů na evropské úrovni sice naznačovalo neochotu členských států tyto záležitosti společně řešit, nicméně se ukázalo, že hlavním motivem pro tento postoj nejsou ekonomické zájmy, ale zejména bezpečnostní preference jednotlivých států. Zároveň členské státy pověřily Komisi k prošetření kapacitních mechanismů v souvislosti se státní podporou. Komise se ale nakonec začala zabývat i novou legislativou pro optimální kapacitní mechanismus, i když si to členské státy primárně nežádaly. Komise si tak následně prosadila možnost navrhnout novou legislativu v oblasti vnitřního trhu a kapacitních mechanismů společně s další energetickou legislativou z různých oblastí v jednu balíku označeném jako *Evropská energetická unie*. Možnost navrhnout energetickou unii byla Komisi schválena na summitu EU v březnu 2015. Zavádění kapacitních mechanismů a nejnovější vývoj evropské energetické politiky lze proto znovu vysvětlit oběma uvedenými teoretickými přístupy. Aktivnější postoj Komise v oblasti kapacitních mechanismů, obecné úrovně energetické politiky, ale i aktivní dohled nad dodržováním liberalizační legislativy ovšem hovoří více ve prospěch racionálního institucionalismu.

Vzhledem k hlavnímu cíli této práce lze tedy konstatovat, že současný vývoj evropské energetické politiky směřuje k vyšší úrovni integrace, a to především v kontextu posilujícího postavení Komise z hlediska racionálního institucionalismu. Ovšem i liberální intergovernmentalismus stále přispívá k objasnění postojů členských států k další integraci, jak se ukázalo relativní neaktivitou členských států na Radě v otázce kapacitních mechanismů. Jakým směrem se bude integrace EEP nadále ubírat, ukáží nyní jednání o Evropské energetické unii.

Použitá literatura

BALDWIN, R. 2008. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada Publishing.

CRAMTON, P., Ockenfels, A., & Stoft, S. 2013. Capacity market fundamentals. *Economics of Energy & Environmental Policy*, 2(2), 27-46.

Databáze Eurostatu. *Český statistický úřad* [online]. 2015 [cit. 2015-06-20]. Dostupné z: <<http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h>>

DECC 2015a. *Electricity Market Reform*. UK Department of Energy & Climate Change (DECC). [cit. 2015-06-20]. Dostupné z: <<https://www.gov.uk/government/publications/2010-to-2015-government-policy-uk-energy-security/2010-to-2015-government-policy-uk-energy-security#appendix-5-electricity-market-reform-emr>>

EIKELAND, P. O. 2012. EU Energy Policy Integration – Stakeholders, Institutions and Issuelinkages. *Fridtjof Nansen Institute Report 13/2012*.

EK 2015a. *A Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy – COM (2015) 80 final*. [cit. 2015-06-20]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/priorities/energyunion/docs/energyunion_en.pdf>

EK 2015b. *Energy Union: Advancing the integration of European energy markets*. [cit. 2015-06-20] Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5142_en.htm>

ENTSO-E 2014a. *Statistical Factsheet 2014*. [cit. 2015-06-20]. Dostupné z: <https://www.entsoe.eu/Documents/Publications/Statistics/Factsheet/entsoe_sfs2014_web.pdf>

- ENTSO-E 2014b. *ENTSO-E Scenario Outlook & Adequacy Forecast (SO&AF) 2014-2030*. [cit. 2015-06-20]. Dostupné z: <https://www.entsoe.eu/Documents/SDC%20documents/SOAF/141031_SOAF%202014-2030_.pdf>
- Eurelectric 2015. *A Sector in Transformation: Electricity Industry Trends and Figures*. Brussels: Eurelectric. [cit. 2015-06-20]. Dostupné z: <http://www.eurelectric.org/media/161808/electricityindustrytrendsandfigures2015_lr-2015-030-0064-01-e.pdf>
- HALL, P. A., & Taylor, R. C. 1996. Political Science and the Three New Institutionalisms. *Political studies*, 44(5), 936-957.
- HOFFMANN, S. 1966. Obstinate or obsolete? the fate of the nation-state and the case of western europe. *Daedalus*, 95(3), 862– 915.
- LEUFFEN, D., RITTBERGER, B., & SCHIMMELFENNIG, F. 2012. *Differentiated Integration: Explaining Variation in the European Union*. London: Palgrave Macmillan.
- MORAVCSIK, A. 1993. Preferences and power in the European Community: a liberal intergovernmentalist approach. *Journal of common market studies*, 31, 473-473.
- IEA 2012. *Securing Power during the Transition. Generation Investment and Operation Issues in Electricity Markets with Low-Carbon Policies*. Paris: IEA Publications.
- PLEF 2015. *Pentalateral Energy Forum Support Group 2 – Generation Adequacy Assessment*. Pentalateral Energy Forum. [cit. 2015-06-20]. Dostupné z: <https://www.swissgrid.ch/dam/swissgrid/current/News/2015/PLEF_GAA-report_en.pdf>
- WILLEMS, B. (2014). *The generation mix, price caps and capacity markets. TILEC Discussion Paper*. Tilburg: Tilburg University.

EVROPSKÁ VZDĚLÁVACÍ POLITIKA A KONKURENCESCHOPNOST

Bc. Petra Gajdaczová

Vysoká škola ekonomická v Praze, obor Evropská integrace

Zpracovatel sylabu diplomové práce: Bc. Petra Gajdaczová

Abstrakt:

Předkládaná diplomová práce se zabývá vztahem vzdělávací politiky a konkurenceschopnosti. Cílem práce je vztah charakterizovat v kontextu Evropské unie. V první části práce je diskutován fenomén konkurenceschopnosti státu a definována kvalita vzdělávacího systému, jež je popisována devíti vybranými ukazateli. Druhá centrální část práce dále statisticky testuje hypotézu založenou na předpokladu, že kvalitní vzdělávací systém přispívá k vyšší konkurenceschopnosti země. Hypotéza je potvrzena a práce se dále zabývá jednotlivými komponentami určujícími kvalitu vzdělávání v Evropské unii, přičemž vyvozuje důsledky, které pro evropský rozměr vzdělávací politiky vyvstávají. Poslední část práce je věnována bližšímu pohledu na realizaci evropské vzdělávací politiky na národní úrovni. Jako příklad byla zvolena Česká republika.

Abstract:

This thesis looks into the mutual relationship between education policy and competitiveness. The aim of the thesis is to characterise the relationship within the specific context of the European Union. In the first part of the thesis, the author discusses competitiveness from several points of view and defines the quality of an education system. In the subsequent section, statistical tests are performed to verify a hypothesis that presumes that higher quality of an education system generates higher competitiveness for a country. The hypothesis is confirmed and individual components determining the quality of education systems in the European Union are analysed, which renders the basis for drawing further implications. The last part of

the thesis more closely examines the implementation of the European extension of the education policy on the national level. This is all demonstrated on the Czech Republic as a representative Member State.

Klíčová slova:

konkurenceschopnost, evropská vzdělávací politika, kvalita vzdělávání, celoživotní učení

Klasifikace JEL:

I25, J24, O31

Diplomová práce dostupná zde:

https://isis.vse.cz/zp/portal_zp.pl?prehled=vyhledavani;podrobnosti_zp=47613;zp=47613;download_prace=1

Úvod

Vzdělávání a konkurenceschopnost – dva pojmy, které zaujímají na evropské scéně výrazné pozice. Vztah a paralelu lze mezi nimi do jisté míry vysledovat i v jejich historickém vývoji. Již v roce 1957 bylo vzdělávání (v té době pouze v podobě odborného vzdělávání a přípravy) včleněno do zakládající smlouvy o Evropském hospodářském společenství, tedy do jedné z Římských smluv. Formálně bylo celé spektrum vzdělávání upraveno až v roce 1993 Maastrichtskou smlouvou. Tedy v době, kdy Evropská komise pod hlavičkou Jacquesa Delorse vydáním Bílé knihy označila konkurenceschopnost za jeden z cílů, o jehož dosažení by evropské ekonomiky měly usilovat.

Cílem této práce je charakterizovat vztah mezi kvalitou vzdělávání a konkurenceschopností v podmínkách Evropské unie. Práce postupně zodpovídá otázky typu: Jaký existuje vztah mezi konkurenceschopností státu a lidským kapitálem? Je pro rozvoj konkurenceschopnosti důležitá kvalita vzdělávání v dané zemi?

Jakým způsobem nahlíží na konkurenceschopnost a vzdělávání Evropská unie? Jakou podobu nese evropská vzdělávací politika? Má smysl podporovat její rozvoj ve vztahu ke konkurenceschopnosti? Které prvky lze označit za nejdůležitější a které naopak za nevýznamné? Jaký je vztah mezi národní a evropskou vzdělávací politikou a jakou roli zaujímá Česká republika, jako vybraný reprezentativní členský stát, při realizaci její evropské podoby?

K zodpovězení těchto otázek slouží v průběhu zpracování práce nejen metoda deskripce a následné indukce vycházející z odborných prací a oficiálních dokumentů EU, ale zároveň je provedena statistická korelační analýza. Ta testuje klíčovou hypotézu, která předpokládá, že kvalitnější vzdělávací systém přispívá k vyšší konkurenceschopnosti země. K tomuto účelu je sestaven index kvality vzdělávání složený z devíti dílčích komponent, které jsou vybrány na základě prostudování příslušné literatury a označeny za vhodné vstupní proměnné popisu kvality vzdělávacího systému. Hypotéza je založena na skutečnosti, že vzdělávání tvoří základní faktor, jež je potřeba rozvíjet, pokud země usiluje o dosažení ekonomiky založené na znalostech, což představuje jedinou cestu dalšího intenzivního rozvoje vyspělých zemí, jejichž konkurenční výhoda je založená na míře schopnosti inovovat. Proto je na kvalitu vzdělávacího systému pohlíženo prostřednictvím kvality jeho „produktu“ – lidského kapitálu.

1. Systém vzdělávání, kvality lidského kapitálu a konkurenceschopnosti

Konkurenceschopnost lze označit za jeden z nejkompexnějších ukazatelů, který se ve vztahu k národním ekonomikám dnes sleduje. Neexistuje však k ní stále jednotný přístup a zástupci dnešní ekonomie na tento koncept nahlízejí z různých úhlů pohledu. Jedni vztahují konkurenceschopnost státu úzce na sledování jeho exportní výkonnosti a pozice na zahraničních trzích, druzí pod pojmem konkurenceschopnost vidí mnohem

komplexnější soubor faktorů, které dohromady popisují celkový stav ekonomiky.

Podstatou konkurenceschopnosti, na kterou je nahlíženo z širšího hlediska, je produktivita práce. Ta zejména ovlivňuje výrobu v domácí ekonomice a v rámci teorie komparativních výhod je základní determinantou úspěchu jednotlivých ekonomik. Vývoj produktivity práce v dané zemi zároveň určuje vývoj makroekonomických indikátorů, které se sledují jako zdroje konkurenceschopnosti z víceúrovňového pojetí. Cílem úspěšných a konkurenceschopných ekonomik je pak například dosahování růstu celkového produktu, zaměstnanosti a zvyšování životní úrovně (Bič, 2008).

Garelli (2014) zdůrazňuje, že v současné době nelze omezit interpretaci konkurenceschopnosti jen na ekonomické veličiny v podobě dosahování vysoké produktivity či zisků, ale čím dál důležitější roli hrají právě neekonomické faktory. Vyzdvihuje tak rostoucí sílu této novodobé ekonomické koncepce na mezinárodním poli jako souhrnného ukazatele, který reflektuje právě ekonomické důsledky neekonomických faktorů, jako je vzdělání, věda, politická stabilita či hodnotový systém.

Pro ekonomiku je především důležité identifikovat své konkurenční výhody a jejich zdroje a zaměřit se na jejich následný rozvoj. Porter (1990) ve své teorii konkurenční výhody striktní orientaci na čistě extenzivní cestu k ekonomickému růstu popírá a tvrdí, že vyspělá odvětví v rozvinutých ekonomikách dnes dokážou potřebné výrobní faktory vytvářet.

Na základě tohoto přístupu rozlišuje Porter (1990) zdroje konkurenční výhody v souvislosti s fází ekonomického rozvoje země. Popisuje tři etapy: faktorově tažená (*factor-driven*), efektivností tažená (*efficiency-driven*) a inovacemi tažená (*innovation-driven*) ekonomika. Přičemž inovace jsou považovány za klíčový faktor dlouhodobého ekonomického růstu.

V posledních letech se z inovacemi tažené fáze začíná vydělovat další na kreativité založená ekonomika. Kreativita je v souvislosti s konkurenceschopností vnímána jako zdroj vysoké

přidané hodnoty, která vzniká z jedinečnosti, jež je kreativitou generována (Beneš, 2006).

Inovace a rozvoj vyspělých technologií jsou dnes vnímány jako klíčové faktory k dosahování dlouhodobého ekonomického růstu země. V rámci moderních růstových teorií se jedná zejména o podporu tzv. endogenního růstu, tj. růstu založeného na kvalitativním vylepšování výrobních faktorů, které má daná země k dispozici. Tato situace se čím dál více dotýká především vyspělých ekonomik, které budou muset postupně přecházet na tento model, neboť tzv. exogenní model růstu založený na kvantitativním rozšiřování základny výrobních faktorů je s rostoucí vyspělostí ekonomiky limitován.

V rámci závodu o konkurenceschopnost rozvinutých ekonomik se zdá být společným cílem dosažení a přeměna dosavadních hospodářství na ekonomiky založené na poskytování kvalitních znalostí a utváření kvalitního lidského kapitálu. V poslední době převládá mezi ekonomy zabývajícími se lidským kapitálem pohled na jeho využití v podobě intenzivního faktoru přispívajícího k rozvoji ekonomiky (Benhabib, 1994). Woodhall (cit. Kwon, 2009) ve své práci potvrzuje skutečnost, že investice do lidského kapitálu mohou překonat svou efektivitou investice do fyzického kapitálu.

Lidský kapitál lze definovat mnohými způsoby. Frank & Bernanke (cit. Kwon, 2009) jej například definují jako směsici faktorů v podobě vzdělávání, odborné přípravy, inteligence, energie, pracovních návyků, spolehlivosti a iniciativy, které ovlivňují hodnotu výsledného produktu vycházejícího z rukou pracovníka.

Za neobjektivnější posuzování kvality vzdělávání lze všeobecně považovat právě kvalitu jeho výstupů. Na kvalitu vzdělávacích systémů práce nahlíží prostřednictvím efektů, které poskytují lidskému kapitálu, a potažmo tedy přispívají k rozvoji konkurenceschopnosti země. Kvalita lidského kapitálu je tedy určena jako funkce čtyř hlavních proměnných: kvalifikace a dovednosti obyvatelstva, účast na

vzdělání, výdaje na vzdělání a lidské zdroje pro rozvoj technologií (VŠEM, 2013).

V rámci jednotlivých kategorií, autorka pracuje s prvky, které kvantitativně popisují výstup vzdělávacího systému dané země. Ukazatele odrážejí kvalitu vzdělávacího systému v daném státě tak, jak přispívají k „*tvorbě*“ kvalifikovaného a kvalitního lidského kapitálu. V potaz jsou tedy brány údaje, které přímo souvisí se studiem (např. ukazatel mobility), studenty (např. počet absolventů technických oborů) či vzdělávacím systémem jako takovým (např. kvalita terciárního stupně vzdělávání). Pro názornost se jedná o tato data:

- kvalifikace a dovednosti obyvatelstva: výsledky testů PISA z matematiky, kvalita terciárního vzdělávání, počet cizích jazyků vyučovaných na žáka;
- účast na vzdělání: účast na terciárním vzdělávání, celoživotní učení, mobilita v terciárním vzdělávání;
- celkové výdaje na vzdělání;
- lidské zdroje pro rozvoj technologií: podíl absolventů technických a přírodovědných oborů na tisíc obyvatel ve věkové skupině 20–29 let, míra zaměstnanosti mladých ve věku 20–34 let s ukončeným vysokoškolským vzděláním do tří let.

2. Kvalita vzdělávání a konkurenceschopnost Evropské unie

Téma konkurenceschopnosti se na evropské scéně objevuje v průběhu 90. let a strategiemi budoucího směřování Evropské unie prostupuje i v dnešní době. Celkově je možné pojetí konkurenceschopnosti v evropském prostředí zhodnotit jako schopnost zemí co nejefektivněji využívat svých dostupných zdrojů k produkci sociálně a environmentálně

dlouhodobě udržitelného bohatství, a přitom zabezpečit udržitelný růst životní úrovně jejím občanům (Gros, 2012). Pojetí evropské konkurenceschopnosti tedy přesahuje i do jiných dimenzí než jen do té ekonomické. Může tak být chápána jako ekonomický růst doplněný o tradiční sociální aspekty a snahu o dlouhodobou udržitelnost nejen ve vztahu k životnímu prostředí.

Všeobecné vzdělávání se začalo posunovat do centra zájmu Evropské komise postupně také od 90. let, kdy na něj bylo nahlíženo jako na jednu z možností dosažení vyšší produktivity práce a jeden z faktorů, který může EU pomoci v boji s přetrvávající nezaměstnaností a zaostávající konkurenceschopností vůči světovým konkurentům. Delors se snažil prosadit nejen integrovaný přístup ke vzdělávání, ale především zdůrazňoval jeho roli, jako základního požadavku při tvorbě informační společnosti a znalostně orientovaných ekonomik (Pépin, 2006).

Evropští politici se harmonizací vzdělávacích systémů napříč členskými státy dlouhou dobu vyhýbali a veškerá spolupráce nabývala mezivládní podoby. První znaky konvergence či harmonizace evropských systémů terciárního vzdělávání s cílem umožnit jejich vzájemnou propojenost, porovnatelnost a kompatibilitu přineslo až podepsání Sorbonnské deklarace v roce 1998, která nastartovala spolupráci v rámci Boloňského procesu (Pépin, 2006).

V současné chvíli nabývá vzdělávací politika stále podobu politiky doplňkové, kde hlavní kompetence připadají členským státům. Evropští lídři postupně berou důležitost vzdělávání na vědomí. Důkazem tohoto posunu je především sloučení obou forem vzdělávací politiky (odborná příprava i vzdělávání obecné) pod jeden společný cíl: podílet se společně na tvorbě koncepce tzv. celoživotního učení (*lifelong learning*) (Commission of the European Communities, 1993). Ta od té doby představuje páteří prvek zastřešující celistvý přístup ke vzdělávání, který byl včleněn mezi klíčové pilíře podpory budování znalostních ekonomik, podpoře růstu

produktivity a zprostředkovaně tedy zvyšování konkurenceschopnosti v hlavních strategických dokumentech EU (tedy Lisabonské strategii z roku 2000 a strategii Evropa 2020). Zařazení konkrétního cíle mezi hlavní výslovné priority nové strategie Evropa 2020 jen dokresluje současný význam vzdělávání, který je mu nyní přisuzován (European Commission, 2010).

2.1 Přínos praktické analýzy vztahu kvality vzdělávacího systému a konkurenceschopnosti v EU

Analýza prakticky zkoumala vztah mezi indexem kvality vzdělávacího systému, který byl složen z devíti prvků představených v první kapitole, a upraveným indexem konkurenceschopnosti GCI, ze kterého byly vyřazeny prvky týkající se vzdělávání. Vztah mezi oběma veličinami byl popsán pomocí výpočtů pořadových korelačních koeficientů.

Existence vzájemného vztahu byla na základě výsledků prokázána a závislost mezi oběma fenomény je jednoznačně pozitivní a silnější než mírná. Hodnota korelačního koeficientu dosahuje 0,79. Lze tedy vyvodit, že země, které disponují kvalitnějším vzdělávacím systémem, bývají z pohledu WEF konkurenceschopnější. Jaké implikace z těchto závěrů plynou pro Evropskou unii?

V první řadě je prokázáno, že míru konkurenceschopnosti je země schopná ovlivnit zvyšováním kvality svého vzdělávacího systému. Konkrétně lze za vhodné cesty k podpoře konkurenceschopnosti označit pět ukazatelů, jejichž vztah ke konkurenceschopnosti popisují kladné korelační koeficienty (KK) s hodnotou vyšší než 0,6. Tři ukazatelé s konkurenceschopností samostatně korelují slabě, neboť absolutní hodnoty jejich korelačních koeficientů nepřesahují 0,2 (viz následující tabulka 1).

Tabulka 1 | Shrnutí výsledků korelací jednotlivých ukazatelů kvality vzdělávacího systému vůči konkurenceschopnosti

0,6 < KK < 1	0 < KK < 0,17	KK ≈ -0,4
<ul style="list-style-type: none"> ▶ kvalita terciárního systému ▶ celoživotní učení ▶ zaměstnanost absolventů ▶ výsledky testů PISA ▶ celkové výdaje na vzdělání 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ účast na terciárním vzdělávání ▶ počet vyučovaných jazyků ▶ počet absolventů technických a přírodovědných oborů 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ mobilita studentů v terciárním stupni vzdělávání

Zdroj: vlastní zpracování

Členskými zeměmi lze jednoznačně doporučit sledování pěti korelovaných komponent ve vztahu ke konkurenceschopnosti a podpora tří slabě korelovaných ukazatelů nepředstavuje pro stát velký význam. Přesto se zaměření na skupinu silně korelovaných prvků může odrazit v nepřímém podporování i slabě korelovaných ukazatelů (např. účast na terciárním vzdělávání), jež mohou být sledovány jako prerekvizita (tato situace není zcela jistě na závadu). Hlubší rozbor jednotlivých indikátorů ovšem prokázal jejich důležitost z pohledu přístupu Evropské unie v širším kontextu, tedy se záměrem sledovat jiné cíle než dosahování vyšší konkurenceschopnosti (například podpora vyrovnávání nerovnováh na trzích práce v rámci vnitřního trhu, podpora výzkumu a vývoje, podpora pracovní mobility a jiné v kontextu vnitřního trhu). V tomto případě má Evropská unie, potažmo členské státy, právo volby, zda se rozhodne dané ukazatele podporovat, přičemž na míru konkurenceschopnosti má jejich působení slabý vliv.

Bez ohledu na vnímání role jednotlivých ukazatelů Evropskou unií v obecné rovině, hlavní díl práce spočívá na ochotě členských států spolupracovat a na přístupu jednotlivých společností ke vzdělávání.

Zvláštním případem je ukazatel mobility terciárních studentů, který hodnotou korelačního koeficientu $-0,4$ prokázal ve vztahu ke konkurenceschopnosti mírný negativní vztah. Členskými státy tak nelze doporučit využívání evropských vzdělávacích programů ve stávajícím nastavení, pokud uvažují vliv na svou konkurenceschopnost. V kontextu Evropské unie tvoří mobilita studentů jádro vzdělávacích programů EU. Pro Unii může podpora mobility vyjadřovat prostředek sledování odlišných cílů, a je tak nutno zdůraznit potřebu rozvoje kvalitních vzdělávacích systémů ve všech členských zemích z toho důvodu, aby bylo možné mobilitu podporovat rovnoměrně, a aby v konečném důsledku netratila jedna země odlivem mozků ve prospěch druhé.

Závěry práce doporučují v souladu s ostatními závěry ohledně významných ukazatelů přepracovat strukturu programů tak, aby pojímaly mobilitu nikoli jako nosný prvek, ale jako vedlejší produkt. Tato skutečnost tak přispívá k rostoucím diskuzím, zda soutěžení jednotlivých států v dosahování vyšších měr konkurenceschopnosti v rámci Evropské unie vede k výsledné vyšší celkové konkurenceschopnosti EU, nebo se rozdíly mezi jednotlivými státy spíše zvětšují a dochází k oslabování integračních vazeb (Malý, 2011).

3. Role členského státu v rámci evropské politiky vzdělávání – příklad České republiky

Vzdělávací politika vzhledem ke své politicky citlivé povaze spadá do výlučné kompetence členských států. Role Evropské unie je tak z tvorby učebních osnov či podoby vzdělávacích systémů vyloučena ustanovením v Lisabonské smlouvě (2009; čl. 165, 166 Smlouvy o fungování EU). Na druhou stranu kvůli identifikaci vysokého potenciálu vzdělávání a jeho klíčové role při rozvoji a přechodu na znalostmi orientované ekonomiky nemohla být tato politika ponechána bez alespoň minimálního vlivu evropeizace.

Od prvopočátku jejího formování na komunitární úrovni byl kladen důraz na zachování snahy o respektování podoby národních vzdělávacích systémů a harmonizace v oblasti této politiky byla striktně vyloučena. Tento princip je platný i v současnosti, proto existují ve své podstatě dvě cesty, kterými Evropská unie vstupuje do vzdělávacích systémů členských států. Jedná se v první řadě o nepřímé ovlivňování vůle členských zemí se ke strukturálním změnám v oblasti vzdělávání na národní úrovni zavázat přijímáním a vyjadřováním souhlasu s dokumenty vydávanými či evaluovanými EU ve formě strategií, národních programů reforem, doporučení aj., které prochází schvalovacím procesem v Radě EU.

Druhý způsob je založen na vytváření společných nadnárodních programů a jejich administraci Evropskou komisí, jež poskytují národním vzdělávacím systémům dodatečný potenciál. Jedná se jak o vytváření platform ke sblížení a umožnění komunikace mezi jednotlivými školskými institucemi, tak především o poskytování účelové finanční pomoci a grantů na realizaci předkládaných projektů a kofinancování podporovat účast obyvatel v nadnárodních vzdělávacích projektech administrovaných EK. V konečném důsledku však lze namítnout, že samotná existence programů nepostačuje k tomu, aby jich bylo subjekty využíváno. Proto je především důležité zvýšit povědomí o jejich fungování a příležitostech mezi obyvateli a cílit většinu aktivit a propagace na nižší úrovně vzdělávání, které jsou předstupněm k následné účasti ve vyšších formách vzdělávání a vytváří základ a motivaci pro účast na celoživotním učení.

Česká republika se ve svých závazcích správně soustředí na provádění doporučených reforem, které se v největší míře týkají vysokého školství a základního vzdělávání (European Commission, 2015). Přestože zaměstnanost absolventů je v porovnání s ostatními zeměmi EU v ČR relativně bezproblémová, vnímaná kvalita terciárního systému zaostává. Podpora vysokoškolského vzdělávání je tím důležitější, pokud Česká republika plánuje dosažení svého národního cíle v oblasti

účasti dospělých obyvatel v celoživotním učení. Důležitým krokem pro ČR zůstává postupně navyšovat veřejné výdaje na vzdělání a stejně tak stimulovat zejména ty soukromé, přičemž je minimálně vhodné zlepšit a zefektivnit čerpání prostředků na vybrané projekty z Evropských strukturálních a investičních fondů v rámci nového Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání.

Závěr

Jak konkurenceschopnost, tak kvalita vzdělávání představují jevy nelehce definovatelné, přesto jejich dosahování považuje řada států za národní priority. Obecně lze na konkurenceschopnost pohlížet jako na ekonomický projev souboru vstupních neekonomických faktorů. Přístup ke konkurenceschopnosti se také odlišuje v závislosti na stupni ekonomického rozvoje, což je důležité v dané ekonomice rozpoznat proto, aby byla schopna určit své konkurenční výhody. Většina zemí Evropské unie se dnes nachází ve fázi, jež je závislá na míře schopnosti ekonomiky inovovat. Klíčem k rostoucí konkurenceschopnosti je tak zvyšující se produktivita, kterou by měly tyto země založit především na vytváření produkce s vysokou přidanou hodnotou. Této kvalitativně tažené konkurenceschopnosti lze dosáhnout transformací ekonomik ve znalostně orientované založené na podpoře technologického rozvoje, vzdělanosti a odborné kvalifikace pracovní síly.

Kvalita vzdělávání je v této práci popsána devíti ukazateli, jež byly vybrány na základě uvážení jejich vhodnosti ve vztahu k tomu, jak kvalitní lidský kapitál je daným systémem produkován s ohledem na jejich vazbu k tvorbě znalostní ekonomiky. Jako vstupní ukazatele tak posloužily výsledky testů PISA z matematiky, kvalita terciárního vzdělávání, průměrný počet vyučovaných cizích jazyků, účast studentů na terciárním vzdělávání, účast na celoživotním vzdělávání, míra mobility terciárních studentů, celkové výdaje na vzdělání, podíl absolventů

technických a přírodovědných oborů a míra zaměstnanosti mladých absolventů.

Cílem práce bylo následně určit, jakým způsobem může Evropská unie prostřednictvím realizace evropské vzdělávací politiky ovlivnit míru konkurenceschopnosti členských zemí. Za tímto účelem byla provedena statistická analýza, která ověřovala hypotézu založenou na předpokladu, že kvalitní vzdělávací systém přispívá k růstu konkurenceschopnosti. Hypotéza byla potvrzena na základě hodnoty vypočteného korelačního koeficientu, jenž je roven 0,79. Konkurenceschopnost se vyvíjí v poměrně silné závislosti na rozvoji kvality vzdělávacího systému. Tato část analýzy odůvodnila pozornost a význam, kterého se dostává vzdělávacím politikám jak na národní, tak na evropské úrovni. Za smysluplné lze označit sledování a podporu pěti korelovaných ukazatelů.

Vzdělávací politiku na evropské úrovni lze chápat jako zastřešující koncept mezivládní spolupráce členských států, který doplňuje národní vzdělávací politiky potenciálem rozvoje evropské dimenze ve vzdělávání a administraci vzdělávacích programů s evropským přesahem. Působení Evropské unie propojuje obě roviny z pohledu zdola (příprava Národních programů reforem a Operačních programů členskými státy) a shora (administrací společných vzdělávacích programů Evropskou komisí).

Realizace vzdělávací politiky shora z pozice Evropské unie je velmi limitována, i přes určitou vůli jednotlivých národních politických orgánů. Celkově lze shrnout, že základním kamenem těchto snah je oslovení účastníků vzdělávacích programů (potenciálních studentů či firem), jejichž povědomí, znalost a účast determinují úspěch evropské vzdělávací politiky a plnění strategických cílů stanovených v programových dokumentech. Nastavení systému by tak mělo převážně reagovat na potřeby a vnímání společnosti, jež představuje primární vstupní faktor, který zároveň determinuje jeho efektivitu.

Koncept podpory vzdělávání v EU je založen na komplexním přístupu v podobě propagace celoživotního učení.

V prvním kroku je však zapotřebí stočit pozornost převážně na základní vzdělávací stupně, jejichž výstupy mohou dále ovlivnit míru účasti obyvatel v pokračujícím vzdělávání. Přístup Evropské komise by tak měl odrážet podobu pyramidy, kdy je pozornost v největší míře směřována k programu *Comenius* cílicímu na nižší než vysokoškolské stupně vzdělávacích soustav (paralelně s programem *Leonardo da Vinci* zaměřeným na odborné vzdělávání). Oba programy jsou dále následovány podporou programu *Erasmus*, který je zaměřený na terciární vzdělávací instituce, a v posledním kroku by prostředky směřovaly programu *Grundtvig*, který nabízí programy vzdělávání dospělých.

Současně nelze do budoucna zcela vyloučit potřebu bližší harmonizace a propojenost jednotlivých vzdělávacích systémů na všech úrovních s cílem reagovat na požadavek zvyšování konkurenceschopnosti Evropské unie jako celku a eliminovat negativní vliv především mobility studentů, která v současné době představuje páteř vzdělávacích programů EU.

Použitá literatura

- BENEŠ, M., 2006. *Konkurenceschopnost a konkurenční výhoda*. Centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky, [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <is.muni.cz/do/econ/soubory/oddeleni/centrum/papers/wp2006-05.pdf>
- BENHABIB, J., 1994. *The Role of Human Capital in Economic Development*. *Journal of Monetary Economics* 34, 143-173 [cit. 2014-11-28]. Dostupné z: <http://federation.ens.fr/wheberg/parischoeco/formation/fcse/_boitdocu/0607s1_lect02_b.pdf>
- BIČ, J., 2008. *Konkurenceschopnost a její měření*. Bariéry konkurenceschopnosti. *Oeconomica*, Praha. ISBN 978-80-245-1402-4.

COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, 1993. *Growth, competitiveness, employment: the challenges and ways forward into the 21st century: White Paper* [online]. Lucemburk Bulletin of the European Communities, 93/6. ISBN 92826700071. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://europa.eu/documentation/official-docs/white-papers/pdf/growth_wp_com_93_700_parts_a_b.pdf>

EUROPEAN COMMISSION, 2015. *Recommendation for a COUNCIL RECOMMENDATION on the 2015 National Reform Programme of the Czech Republic* [online]. Brusel [cit. 2015-05-24]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/csr2015_czech_en.pdf>

EUROPEAN COMMISSION, 2010. *EUROPE 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth* [online]. Brusel, [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>>

GARELLI, S., 2014. *The Fundamentals and History of Competitiveness*. IMD World Competitiveness Yearbook [cit. 2014-11-18]. Dostupné z: <<http://www.imd.org/uupload/imd.website/wcc/Fundamentals.pdf>>

GROS, D., F. ROTH, 2012. CEPS. *The Europe 2020 Strategy: Can it maintain the EU's competitiveness in the world?* [online]. Brusel [cit. 2015-05-04]. ISBN 978-94-6138-124-8. Dostupné z: <<http://www.ceps.eu/system/files/Europe%202020.pdf>>

KWON, D., 2009. *Human Capital and Its Measurement*. OECD [cit. 2014-11-29]. Dostupné z: <<http://www.oecd.org/site/progresskorea/44109779.pdf>>

- MALÝ, J., 2011. *Od Lisabonské strategie ke strategii Evropa 2020: podobnosti a rozdíly, očekávání a skutečnost*. In: *Vyhodnocení Lisabonské strategie: vliv na konkurenceschopnost EU a členských států* [online]. Brno: Institut evropské integrace, NEWTON College, a. s., 167 s. [cit. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.eu-vyzkum.eu/pdf/Podklad_seminar_4.pdf>
- PORTER, M., 1990. *The Competitive Advantage of Nations*. Harvard Business Review, March-April 1990.
- VŠEM, 2013. *Konkurenční schopnost České republiky 2011–2012*. Praha: Linde 168 s. ISBN 978-80-86730-97-4. [cit. 2014-12-07]. Dostupné z: <http://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/rocenka/Konkurencni_schopnost_2011_2012.pdf>

NÁSTROJE EVROPSKÉ UNIE A ČESKÉ REPUBLIKY PRO PODPORU PODNIKÁNÍ A INOVACÍ

Mgr. Lukáš Jiříček

*Metropolitní univerzita Praha, o.p.s.,
obor Evropská studia a veřejná správa*

Zpracovatel sylabu diplomové práce: Mgr. Lukáš Jiříček

Abstrakt:

Tato práce analyzuje dva druhy nástrojů na podporu podnikání a inovací v Evropské unii a v České republice. Do první oblasti patří komunitární programy Evropské unie platné v celé Evropské unii. Do druhé oblasti poté spadají operační programy strukturálních fondů Evropské unie v České republice. Práce analyzuje nejdůležitější nástroje z těchto dvou oblastí v programových obdobích 2007–2013 a 2014–2020. Ambicí práce je posloužit čtenáři jako seznámení se základními souvislostmi nastavení těchto nástrojů. Kromě popisu samotných programů podpory práce přináší odpověď na otázku, zdali Česká republika dostatečně využívá možností plynoucích z komunitárních programů. V oblasti operačních programů Evropské unie v České republice práce hodnotí, zda se nám podařilo vyčerpat potenciál programů na podporu podnikání a inovací, a také zkoumá, jakými konkrétními kroky se má do budoucna zvýšit efektivita čerpání prostředků Evropské unie.

Abstract:

This thesis analyses two types of business and innovation support tools in the European Union and the Czech Republic. The first category includes the EU community grants which are valid throughout the European Union. The operational programmes of the EU funds fall into the second category. This thesis analyses the most important tools from both the community grants and operational programmes in the multiannual financial frameworks 2007-2013 and 2014-2020. It has an ambition to serve readers as an introduction to the context and the structure of these tools.

In addition, this thesis responds to the question whether the Czech Republic takes sufficient advantage of the opportunities provided by the community grants of the EU. This thesis also evaluates whether the Czech Republic managed to exhaust the potential of EU programmes to promote its business and R & D, and also examines what specific necessary steps we should undertake in order to increase the effectiveness of use of the EU funds in the future.

Klíčová slova:

podnikání, inovace, konkurenceschopnost, výzkum a vývoj, strukturální fondy, komunitární programy, OP PIK, OP VVV, Horizont 2020, COSME

Klasifikace JEL:

H50, O25, R19

Diplomová práce dostupná zde:

http://sis.mup.cz/mup_doc/JIRICEK_DP.pdf

Úvod

Podpora konkurenceschopnosti se prostřednictvím nově formulované Lisabonské strategie stala jednou z priorit Evropské unie na počátku 21. století. Inovační pokrok byl identifikován jako hlavní podmínka dalšího ekonomického rozvoje hospodářsky vyspělejších částí světa. Avšak společnosti zabývající se výzkumem a následným přenosem inovací do jejich reálného využití se potýkají s řadou problémů, které práce dále postihuje.

V Evropské unii jsou tyto aktivity podporovány prostřednictvím systému dotací, půjček, záruk a dalších forem pomoci. Obecně jsou tyto nástroje podpory podnikání a inovací děleny na tzv. komunitární programy, strukturální fondy

a případně další nástroje členských států, které slouží k podpoře podniků sídlících na jejich území.

Hlavním cílem této diplomové práce je analyzovat nejdůležitější nástroje Evropské unie a České republiky pro podporu podnikání a inovací, které na našem území fungovaly v minulém programovém období, a programy, které byly uvedeny v život v době publikace této diplomové práce. Tato práce ověřuje dvě hlavní hypotézy.

První hypotézou je ověřit míru zapojení České republiky do celoevropských programů na podporu podnikání a inovací a zodpovědět otázku, zdali Česká republika svých možností zapojit se do celoevropského výzkumu dostatečně využívá.

Druhou hlavní hypotézou je ověřit, nakolik se podařilo dosáhnout primárních cílů a vyčerpání potenciál dobíhajících operačních programů Evropské unie na podporu podnikání a inovací v České republice a do jaké míry měla na tento výsledek role samotného nastavení operačních programů. Dílčí výzkumnou otázkou je ověřit, zda byly potíže v nastavení bývalých operačních programů dostatečně reflektovány v nastavení nástupnických programů v současném období na léta 2014–2020.

Programy jsou mezi sebou porovnávány a jsou analyzovány konkrétní změny nastavení současného období oproti minulému. V práci vycházím z analýz empirických statistických dat Technologického centra Akademie věd ČR, Evropské komise a dalších institucí a také z vlastních analýz programových dokumentů a pracovních programů dotčených komunitárních a operačních programů. V práci také využívám vlastní zkušenosti získané v prostředí poradenství v oblasti fondů EU a z konzultací a rozhovorů s odborníky z této oblasti.

1. Komunitární programy Evropské unie pro podporu podnikání a inovací

Komunitární programy Evropské unie jsou nástroje finanční podpory financované přímo z rozpočtu EU. Naproti tomu projekty v operačních programech ve strukturálních fondech EU jsou příjemcům nejdříve proplaceny z prostředků členského státu a až poté jsou členskému státu proplaceny z rozpočtu EU. Zásadní rozdíl mezi komunitárními programy EU a operačními programy ve strukturálních fondech EU je způsob jejich administrace. Zatímco programy spadající do strukturálních fondů EU spravují samy členské státy prostřednictvím vlastních řídicích orgánů, komunitární programy zajišťuje přímo Evropská komise skrze své implementační agentury.

1.1 Komunitární programy EU pro podporu podnikání a inovací v programovém období 2007–2013

Ve víceletém programovém období (MFF) 2007–2013 byly na podporu podnikání a inovací v prostoru EU a dalších vybraných států určeny dva hlavní rámcové programy. Byly jimi Sedmý rámcový program pro výzkum a technologický rozvoj (7. RP) a doplňkový Rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace (CIP).

Hodnocení společných nástrojů EU je pro účely této práce zúženo na hodnocení významu samotného 7. RP. Program CIP zde celkově zhodnocen není. Důvodem je jeho nepoměrně menší význam a doplňkový charakter k 7. RP.

Hodnocení přínosu 7. RP je pohledem České republiky komplikováno faktem, že si ČR v daném období nestanovila žádné cíle, kterých mělo být účastí v 7. RP dosaženo, a nevytvořila žádné indikátory, které by její účast v 7. RP hodnotily. Hodnocení účasti ČR v 7. RP je zde proto zúženo na komparaci vybraných statistických ukazatelů s ostatními členskými státy EU. V době psaní této diplomové práce nebyla

k dispozici konečná data. Níže uvedené statistiky většinou reflektují stav na konci roku 2013.

Česká republika se účastnila 7. RP skrze 1 338 týmů (1,1 % všech mezinárodních účastníků), které řešily celkem 1 097 projektů (4,5 % všech projektů v 7. RP) (Frank, Albrecht 2014: 5–6). Čeští účastníci získali ze 7. RP celkovou podporu ve výši 264 mil. EUR, tedy asi 0,7 % celého rozpočtu 7. RP. (Frank, Albrecht 2014: 3)

Podle základního ukazatele, kterým je počet účastníků v projektu na jeden milion obyvatel, zaujímá ČR 23. příčku z 28 členských států EU (Ibid). Z grafu si také můžeme všimnout zajímavých detailů. Dalo se totiž předpokládat, že nejlepších výsledků v podobě absolutního počtu účastníků i počtu účastníků na milion obyvatel dosáhnou země jako Německo, Spojené království či Francie, ale v ukazateli počtu účastníků na milion obyvatel si výborně vedou i země jako Kypr, Malta či Estonsko, tedy mladé a svojí velikostí spíše menší státy EU.

Rovněž v ukazateli, který bere ohled na kapacitu systému R&D dané země a který tak přepočítává počet účastníků v 7. RP na jeden tisíc plných úvazků pracovníků ve výzkumu, neboli 1 000 FTE, jsou vidět pozoruhodné údaje (Frank, Albrecht 2014: 4). Přední příčky tohoto grafu zcela ovládají státy Kypr a Malta. Je zde tedy vidět, že výzkumná kapacita těchto zemí je velmi silně orientována na řešení evropských projektů. ČR se v tomto ukazateli ocitá na naprostém chvostu a se svojí účastí 45 na 1 000 FTE mají nižší ukazatele už jen Polsko a Slovensko.

O něco pozitivnější statistiku má ČR v účastnické úspěšnosti, kde se umístila jako pátá z nových členských států a přibližně ve středu celé EU-28 (Frank, Albrecht 2014: 8). Úspěšnost 19,5 % je vyšší, než je průměr nových států EU, avšak nižší než průměr starých členů EU. Dá se tedy vyvodit, že ačkoliv ČR měla účast v 7. RP celkově velmi nízkou, tak kvalita předkládaných projektů byla velmi dobrá.

Ani ve finanční úspěšnosti projektů (poměr souhrnu podpor požadovaných úspěšnými týmy daného státu vůči souhrnu podpor požadovaných jeho týmy ve všech formálně správných návrzích)

si ČR nevedla nikterak špatně. Zde jsme se ocitli na 16. příčce z celé EU-28 (Ibid). Jde o další ukazatel a důkaz toho, že předkládané projekty ČR byly velice kvalitní, protože mezi všemi projekty, které ČR do 7. RP přihlásila, jich také velká část nakonec finanční podporu doopravdy získala.

Ačkoliv existuje příslib toho, že ČR má díky vysoké kvalitě svých projektů dostatečný potenciál vyššího zapojení do mezinárodního výzkumu, tak zde existuje významný problém. Nízká účast ČR v 7. RP má za následek, že de facto dotujeme evropský výzkum. ČR se vinou nízkého zapojení do rámcových programů dlouhodobě nedaří získat na financování výzkumných projektů od EU alespoň takový objem prostředků, který do rozpočtu EU na tyto aktivity vkládá. Zcela závěrem tak musíme konstatovat, že ČR každoročně svými prostředky podpoří účast ostatních členských států EU částkami v řádu stovek milionů Kč (Frank, Albrecht 2014: 19), ačkoliv má sama jednoznačný potenciál být čistě příjmovou zemí.

1.2 Komunitární programy EU pro podporu podnikání a inovací v programovém období 2014–2020

Program Horizont 2020 přináší ve srovnání se svým předchůdcem 7. RP řadu změn a zjednodušení, a to především v oblasti finančních pravidel. Následující řádky tak budou více technického charakteru.

Horizont 2020 přináší zásadní zjednodušení ve financování způsobilých nákladů projektů. 7. RP obsahoval několik sazeb financování. Procento úhrady všech způsobilých výdajů se odvíjelo od typu příjemce, projektu i aktivit, které byly vykonávány v projektu. Horizont 2020 sazby sjednotil na jednotnou sazbu úhrady ve výši 100 % celkových způsobilých nákladů projektu a u inovačních typů projektů je výše 70 % (Lojková, Matoušková 2014: 8). Změna nastala také u úhrad nepřímých nákladů. U 7. RP existovala možnost zvolit si mezi několika metodami výpočtu. Horizont 2020 má jednotnou sazbu

nepřímých nákladů ve výši 25 % přímých nákladů bez subdodávek (Ibid).

Toto je jen krátký výčet nejdůležitějších změn, kterými byl Horizont 2020 oproti 7. RP postižen. Není smyslem této práce zde popisovat všechny změny. Smyslem je naopak poukázat na obecné rozdíly společného charakteru, který Horizont 2020 oproti 7. RP odlišují. Z výše uvedených změn můžeme na jedné straně zaznamenat snahu o zjednodušení struktury nastavení a přehlednosti a na straně druhé snahu o zprísnění některých, dříve zbytečně rozvolněných, finančních kritérií.

2. Podpora podnikání a inovací v České republice ze strukturálních fondů Evropské unie

V této kapitole budeme analyzovat operační programy ze strukturálních fondů EU (dále jen SF EU). Ty jsou v této kapitole rozděleny podle MFF EU podobně, jako je tomu v kapitole první. V první podkapitole jsou tedy analyzovány SF EU v MFF 2007–2013 a ve druhé kapitole SF EU v MFF 2014–2020.

2.1 Operační programy EU pro podporu podnikání a inovací v ČR v programovém období 2007–2013

OP podnikání a inovace a OP Výzkum a vývoj pro inovace byly hlavními dvěma programy určenými ke splnění prvního cíle „Národního strategického referenčního rámce“ (dále jen NSRR) zvaného „Konkurenceschopná česká ekonomika“. Oficiální znění tohoto cíle zní:

„Posilování konkurenceschopnosti podnikatelského sektoru zvyšováním jeho produktivity a urychlením udržitelného hospodářského růstu založeného na systematicky rozvíjeném inovačním potenciálu silné a progresivně strukturované české ekonomiky, generující robustní a udržitelný ekonomický růst.“
(MMR 2007: 38)

V rámci tohoto cíle bylo stanoveno několik indikátorů, které nám pomohou zjistit, nakolik byla realizace cíle úspěšná či nikoliv. Důležité je poznamenat, že v době odevzdání této práce nebyly k dispozici souhrnné údaje za celé období fungování operačních programů včetně období N+2. Musíme tak vyjít z dat k červenci 2012, která byla publikována v dokumentu „Druhá strategická zpráva ČR pro období 2007–2013“. Plnění hlavních indikátorů nyní podrobíme analýze.

Dle statistik se příjemci dotací v prvním cíli NSRR ve svých projektech zavázali k červenci 2012 vytvořit 17 479 pracovních míst v podnicích zaměřených na VaV a inovace. (MMR 2012: 16) Z toho bylo 12 568 pracovních míst skutečně vytvořeno (Ibid). Tyto aktivity podporoval především OP PI. Vedle toho OP VaVpI podporoval rozvoj kapacit VaV. Zde mělo být k červenci 2012 vytvořeno 4 685 pracovních míst (Ibid). Jsou to místa s velmi vysokou přidanou hodnotou. Těch však bylo reálně vytvořeno pouze 1 351 (Ibid).

Na první pohled nevypadají statistiky o reálném stavu vytvořených míst vůči plánovanému počtu právě pozitivně. Musíme však mít na paměti, že charakter projektů podpory VaV a inovací je dlouhodobý a ve velké části projektů budou výsledky viditelné až v době udržitelnosti projektu. V datech za červenec 2012, kdy ještě nebylo ukončeno ani řádné období 2007–2013, natož pak období N+2, nemohl být reálný počet vytvořených míst plně reflektován.

I při zohlednění tohoto faktu však musím upozornit na velmi špatný výsledek v oblastech vytvořeného počtu center excellence a regionálních VaV center, kdy můžeme v obou těchto oblastech vidět reálný stav nula. Je pravdou, že v období uveřejnění zprávy, ze které čerpáme data, byl proces vytváření těchto center v chodu. O tom jsme se mohli přesvědčit při analýze konkrétních prioritních os, ve kterých jsme si jmenovali významné projekty v realizaci. Do statistiky finančně ukončených projektů tedy nemohly být započítány. Žadatelé v témže období byli v běžících projektech zavázáni vytvořit 5 center excellence

a 20 regionálních VaV center, což odpovídá polovině cílového stavu (Ibid).

Velmi pozitivní informací je statistika počtu podpořených firem v rámci OP PI a dopad účasti v programu na jejich ekonomické výsledky. Ve statistice si přečteme, že k danému období bylo podpořeno celkem 4 031 malých a středních podniků (Ibid). U těchto firem to vedlo k průměrnému zvýšení přidané hodnoty výroby o 21,2 % (Ibid). Tohoto výsledku mohly dosáhnout pomocí zavedení modernějších technologií ve výrobě, tedy nových strojů, ICT vybavení apod.

Za povšimnutí stojí rovněž geografické rozložení realizovaných projektů v oblasti inovací produktů, procesů, organizací a marketingu v ČR (Ibid). Z příložené mapy můžeme na první pohled odhadnout poměrně rovnoměrné rozložení podpořených projektů v celém prostoru ČR. Je tu však několik specifík. Obecně menší podpora směřovala do regionů jižních a západních Čech a na Vysočinu. Silnější podpora naopak směřovala do severních a východních Čech a východní Moravy.

2.2 Operační programy EU pro podporu podnikání a inovací v ČR v programovém období 2014–2020

V průběhu nastavování nových pravidel pro čerpání z fondů EU a při tvorbě nastavení nových operačních programů pro MFF 2014–2020 byly identifikovány a zohledněny příčiny potíží při čerpání prostředků EU z minulého období. Můžeme pojmenovat šest základních okruhů změn, které jsou zohledněny v nastavení nových operačních programů pro MFF 2014–2020 a které plynou z poučení z minulého MFF.

Tabulka 1 | Změny v nastavení operačních programů 2014–2020 dle MMR

2007–2013	2014–2020
Široce nastavené priority	Užší vymezení strategií, nižší počet aktivit. Nastavení intervenční logiky
Komplikovaná koordinace a chybějící řízení z úrovně NSRR	Pravidla řízení a koordinace Dohody o partnerství – řízení na úrovni Dohody o partnerství
Komplikovaný systém implementace	Koncepce jednotného metodického prostředí – nastavení metodických pokynů závazných pro ŘO
Fluktuace administrativní kapacity	Metodický pokyn pro rozvoj lidských zdrojů. Služební zákon
Nenávaznost na strategické dokumenty	Návaznost na strategické dokumenty ČR i EU, Databáze strategií
Důraz na objem, rychlost a formální správnost čerpání	Důraz na společenský přínos projektů a efektivitu vynaložených investic

Zdroj dat: ŠLECHTOVÁ, K., Evropské fondy 2014–2020 [online]. Praha; 2014 [cit. 2015-03-29]. 14 s. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/5248764e-f0bd-4734-9b10-59204ac80e9d/PPT_ZOFIN_25-11-2014.pdf

Obecně se dá k těmto novým pravidlům a změnám oproti bývalému nastavení dodat, že celkový počet operačních programů klesl v MFF 2014–2020 na dvacet (z 26 v MFF 2007–2013). Nejvýraznější změnou je sloučení všech regionálních operačních programů do jednoho tzv. integrovaného regionálního OP (IROP) řízeného centrálně z MMR.

Rovněž pravidla pro čerpání mají být nově sjednocena. Stejně tak terminologie, která byla pro uživatele mnohdy těžko uchopitelná. Sjednoceny budou i postupy pro vyhlašování, hodnocení a výběr projektů. V minulém období si toto každý operační program upravoval podle svého. Jednotná je nově i oblast kontrol, kdy by mělo dojít k jasnému vymezení působnosti jednotlivých kontrolních orgánů. Obecně kontrola čerpání byla soustředěna do rukou ministerstva financí.

Sjednocení se dočkal i elektronický systém na administraci dotací. Dříve užívané programy jako Benefit 7+, eAccount či BENE-FILL se nyní nahrazují jednotným systémem MS2014+. Přímou pro účel podání elektronické žádosti se jedná o jeho část nazvanou ISKP. Nesmírnou výhodou nového systému je, že se uživatelé dozvědí o plánovaných výzvách s půlročním předstihem a budou mít také lepší přehled o průběhu hodnocení žádosti.

Pro MFF 2014–2020 byly na podporu podnikání a inovací vyčleněny v České republice dva hlavní operační programy. Jsou jimi operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost (OP PIK), přímý nástupce OP PI z MFF 2007–2013, a operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV), který svým způsobem nahrazuje OP VaVpI z minulého období.

OP PIK je programem pro MFF 2014–2020 realizovaným v rámci cíle „Investice pro růst a zaměstnanost“. Hlavním cílem OP PIK je dosažení konkurenceschopné a udržitelné ekonomiky založené na znalostech a inovacích. Byl schválen vládou ČR usnesením č. 581 ze dne 14. července 2014. V současném MFF 2014–2020 jde, co do výše rozpočtu, o třetí největší operační program v ČR. Náplň OP PIK reflektuje jak cíle vtělené do strategie Evropa 2020, tak priority ČR vtělené do strategických dokumentů. Hlavními strategickými dokumenty jsou např. Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020, Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR, Národní inovační strategie ČR a další. OP PIK bude hospodařit s částkou 116 mld. Kč.

Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání (dále jen OP VVV) je v současném MFF 2014–2020 hlavním programem

v oblasti vzdělávání. Jeho primárním cílem je přispět k posunu ČR směrem k ekonomice založené na vzdělané a kreativní pracovní síle. Má tak být dosaženo kvalitních výsledků výzkumu a jejich následného využití pro zvýšení konkurenceschopnosti ČR.

OP VVV nepřímo navazuje na OP VaVpI z MFF 2007–2013 a také navazuje na OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost, který v této práci z důvodu poněkud odlišného obsahového zaměření analyzován není. Podobně, jako jsme analyzovali oblasti se synergickým potenciálem mezi programy OP PI a OP VaVpI, tak budeme i v oddíle následujícím po tomto analyzovat komplementární a synergické oblasti mezi OP PIK a OP VVV.

OP VVV byl schválen vládou 28. listopadu 2012 usnesením č. 867/2012. Řízením OP VVV je pověřeno ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Celková alokace pro OP VVV dosahuje výše 2,77 mld. EUR a je tak co do výše svěřených prostředků čtvrtým největším operačním programem v současném období v ČR.

Nyní se přesuneme k analýze samotných vazeb mezi OP PIK a OP VVV. Komplementarita mezi těmito programy může být charakterizována následovně. Zatímco OP VVV je zaměřen na rozvoj výzkumných center s potenciálem mezinárodní konkurenceschopnosti a zvýšení přínosů výzkumu pro společnost, tak OP PIK oproti tomu podporuje aplikovaný výzkum, reflektuje přímo potřeby firem a podporuje projekty blízko jejich uplatnění v praxi. Konkrétní rozdíl je tedy takový, že OP VVV podporuje projekty nacházející se v před-aplikační fázi, které jsou svým způsobem rizikové, ale mají potenciál dosáhnout v dlouhodobém výhledu zcela průlomových výsledků, zatímco OP PIK cílí na projekty s nízkým rizikem, jejichž možnost uplatnění je v kratším časovém horizontu.

Synergický potenciál byl u OP PIK a OP VVV nalezen ve dvou velmi důležitých oblastech. Je to jednak zvýšená stimulace propojení výzkumné a aplikační sféry a jednak oblast nedostatečného využití výsledků VaV pro konkurenceschopnost

(Brožová 2013). Toto jsou dle mého názoru spojené nádoby. Výzkum se odjakživa potýká s problémem praktického využití svých objevů, které poté zůstávají po vynaložených vysokých nákladech pouze v teoretické rovině a nedostanou se do praktického využití. Tato skutečnost poté logicky podvazuje potenciál vyšší konkurenceschopnosti celé ekonomiky.

Aby bylo tohoto synergického potenciálu smysluplně využito, je nutné efektivně nastavit koordinační pravidla mezi operačními programy, časově koordinovat výzvy, společně hodnotit projekty apod. Toto všechno jsou však úkoly, které byly identifikovány i pro spolupráci programů OP PI a OP VaVPI z minulého období. Doufejme, že nyní budou aplikovány i reálně.

Závěr

Hlavním cílem této diplomové práce bylo provést analýzu nejdůležitějších nástrojů Evropské unie a České republiky pro podporu podnikání a inovací v programových obdobích EU 2007–2013 a 2014–2020 a ověřit hlavní hypotézy a výzkumné otázky.

První hypotézou bylo analyzovat míru zapojení České republiky do celoevropských programů na podporu podnikání a inovací a zodpovědět otázku, zdali Česká republika svých možností zapojit se do celoevropského výzkumu dostatečně využívá. Bylo zjištěno, že nevyužívá. Na základě zvláštní analýzy zaměřené, cílů a nastavení dvou nejdůležitějších komunitárních programů v období 2007–2013 jsem komparací statistických údajů porovnal zapojení České republiky a ostatních států EU v těchto mezinárodních programech. Zjistil jsem, že Česká republika se v účasti v těchto programech ve srovnání s ostatními členskými státy ocitá na samém chvostu. Velmi nízkou úroveň zapojení vykazujeme jak v počtu účastí našich týmů v poměru k počtu obyvatel, tak bohužel i k počtu všech výzkumných kapacit země. To má za výsledek fakt, že v současné době Česká republika do rozpočtu Evropské unie na komunitární programy

více přispívá, než z nich čerpá a ve svém důsledku tak dotuje zahraniční výzkum.

Pozitivní zjištění představuje skutečnost, že projekty českých týmů vykazují vynikající kvalitu a v úspěšnosti žadatelů se tak pohybujeme na průměru celé EU a na špici nových členských států. Dalším pozitivním zjištěním je, že v nastavení operačních programů pro podporu podnikání a inovací byla nízká účast České republiky reflektována. Byly nalezeny příčiny nízkého zapojení a na jejich základě vytvořeny specifické cíle podpory v nových operačních programech, které mají různými způsoby podpořit zapojení českých týmů do komunitárních programů v současném a budoucím období.

Druhou hlavní hypotézou bylo ověřit, nakolik se podařilo dosáhnout primárních cílů a vyčerpání potenciál dobíhajících operačních programů Evropské unie na podporu podnikání a inovací v České republice a do jaké míry měla na tento výsledek role samotného nastavení operačních programů. Vzhledem k neúplným závěrečným datům nebylo možné vycházet z úplných čísel. I přes absenci relevantních tvrdých dat a možnosti kvalitně posoudit plnění stanovených indikátorů můžeme již nyní v otázce, zda Česká republika při podpoře podnikání a inovací vyčerpala potenciál fondů EU, učinit několik závěrů. Z prostředků minulého programového období bylo v naší zemi realizováno velké množství projektů. Jak v rámci OP PI, tak v OP VaVpI. Ale právě při srovnání těchto dvou programů zjistíme zásadní skutečnosti a značné rozdíly mezi nimi. Zatímco OP Podnikání a inovace je z pohledu úspěšnosti čerpání prostředků absolutně nejúspěšnějším OP v naší zemi, tak situace u OP Výzkum a vývoj pro inovace je zcela jiná. Nejenže je v úspěšnosti čerpání zcela nejhorším ze všech programů, ale navíc dle posledních statistik vykázal za celé programové období pouze jediný finančně ukončený projekt. Vzhledem k tomu, že mezi těmito dvěma programy byly nastaveny některé oblasti, které mají vzájemný komplementární a synergický vztah, tak bohužel značné problémy jednoho z těchto programů vedly

k podvázání synergických dopadů společných komplementárních oblastí.

Díličí výzkumnou otázkou bylo ověřit, zda byly potíže v nastavení bývalých operačních programů dostatečně reflektovány v nastavení nástupnických programů v současném období na léta 2014–2020. Bylo zjištěno, že základní problematické okruhy v nastavení programů v období 2007–2013 byly zohledněny při nastavování nových programů. Konkrétně jde o široké vymezení změn v podobě úžeji vymezených cílů podpory, nově vzniklou koordinaci programů na úrovni Dohody o partnerství či důraz na společenský přínos projektů a efektivitu investic na úkor jejich objemu a rychlosti. Velkým plusem pro žadatele je nová jednotná koncepce metodického prostředí, vyšší přehlednost programů, minimální překryvy v zaměření programů, povinnost řídicích orgánů předem sdělovat plánovaný harmonogram výzev, jednotný systém pro podávání žádostí atd.

Na základě poznatků formulovaných v této práci vyjadřuji naději v to, že se České republice v současném programovém období, i přes značné zpoždění v zahájení čerpání, podaří lépe využít potenciálu programů Evropské unie na podporu podnikání a inovací a že naše země skrze tyto fondy bude schopna nejen zvýšit svoji mezinárodní konkurenceschopnost, což je cíl, který dnes slyšíme ze všech stran, ale že se jí podaří dosáhnout i dalších závažných cílů.

Použitá literatura

BROŽOVÁ, E. 2013. „Vazby OP VVV a OP PIK 2014-2020“. MŠMT [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <<http://www.mpo-ppi.cz/document.file.php?idDocument=1777>>

EUROPEAN COMMISSION. 2011. „*New practical guide to EU funding opportunities for research and innovation: competitive European regions through research and innovation*“. Luxembourg: Publications Office of the European Union. ISBN 978-927-9208-942.

FRANK, D., ALBRECHT, V. 2014. *Echo: Šestá průběžná zpráva o účasti ČR v 7. RP*. Praha: Technologické centrum AV ČR. ISSN 1214-7982.

LOJKOVÁ, M., MATOUŠKOVÁ, L. 2014. *Horizont 2020: Pravidla financování projektů*. Praha: Technologické centrum AV ČR. ISBN 978-80-86794-47-1.

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. 2007. „*Národní strategický referenční rámec ČR 2007-2013*“. MMR [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/05324ba5-8418-4262-9368-ed280c94eb5e/NSRR-CJ.pdf>>

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. 2012. *Strategická zpráva České republiky pro programové období 2007–2013*, 72 s.

PŮSOBENÍ ECB V DOBĚ DLUHOVÉ KRIZE (ANALÝZA VYBRANÝCH NEKONVENČNÍCH OPATŘENÍ Z HLEDISKA SOULADU S PRIMÁRNÍM PRÁVEM EU)

Mgr. et Mgr. Pavel Juráš

*Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta, obor
Evropská studia se zaměřením na evropské právo*

Zpracovatel sylabu diplomové práce: *Mgr. et Mgr. Pavel Juráš*

Abstrakt:

ECB byla v průběhu dluhové krize nucena začít provádět nekonvenční opatření jednak za účelem dosahování svého primárního cíle v podobě cenové stability a rovněž kvůli stabilizaci situace na trzích. Mezi tato opatření spadá i kontroverzní nákup vládních dluhopisů (SMP a OMTs), který vyvolává debaty ohledně legality daných opatření a mandátu ECB k provádění těchto intervencí, přičemž zpochybňována bývá i samotná nezávislost této instituce. Práce si tak klade za cíl zhodnotit tato opatření a posoudit jejich soulad s vybranými ustanoveními primárního práva EU. Rovněž je poukázáno na problematické aspekty z hlediska teoretických východisek měnové politiky a jejich provázání s realitou dluhové krize. Po důkladné analýze vybraných opatření dochází autor k závěru, že zkoumané intervence byly v intencích mandátu ECB a její měnové politiky.

Abstract:

The ECB was being forced to pursue unconventional measures during the Sovereign Debt Crisis to reach its primary goal in terms of price stability and stabilisation of the situation in financial markets. One of the measures is the controversial purchase of government bonds (SMP and OMTs) which arouses debates about the legality of these measures or the ECB mandate for providing these interventions, and even the independence of the ECB is being questioned. The goal of this thesis is to evaluate these measures and to assess their compliance with EU primary

law. Also it is being shown how the theoretical basis of monetary policy is interlinked with reality of the Sovereign Debt Crisis. The thesis concludes that scrutinised interventions were in accordance with the ECB mandate and its monetary policy.

Klíčová slova:

Evropská centrální banka, primární právo EU, dluhová krize, Program pro trh s cennými papíry, Přímé měnové transakce

Klasifikace JEL:

E52, E58, K19

Diplomová práce dostupná zde:

<https://theses.cz/id/vyusoo>

Úvod

Samotná ECB plní jednu ze zásadních rolí v procesu evropské integrace a její význam vzrůstá zejména v posledních letech, a to především v důsledku globální finanční, hospodářské a následné dluhové krize v eurozóně. Práce se věnuje analýze působení ECB v době dluhové krize a zaměřuje se výhradně na tzv. tržní opatření (*market-based measures*), konkrétně nekonvenční opatření v podobě programů pro nákup dluhopisů členských zemí eurozóny (SMP a OMTs), ke kterým ECB v důsledku dluhové krize přistoupila a která vzbudila rozporuplné reakce.

Hlavní cíl práce spočívá v interpretaci a zhodnocení kontroverzních opatření ECB v souvislosti s právním vymezením mandátu této instituce. Vedlejším cílem práce je poukázat na problémové aspekty těchto opatření z hlediska teoretických východisek a jejich provázání s realitou dluhové krize. Z hlediska metody sběru dat je pro naplnění hlavního cíle využito analýzy dokumentů. Jako metoda analýzy dat byla pro účely práce zvolena případová studie, která mapuje vybraná nekonvenční opatření měnové politiky ECB a analyzuje jejich legalitu v rámci

evropské *polity*. Práce tak představuje právně-politologický pohled s nezbytnými ekonomickými prvky, který se zaměří na vybrané aktivity ECB v krizovém období, kdy banka byla nucena opustit svou tradiční roli, což vyvolalo pochybnosti o právní způsobilosti učiněných kroků.

Výzkumná otázka zní:

„Znamenalo přijetí opatření pro nákup vládních dluhopisů Evropskou centrální bankou porušení vybraných ustanovení primárního práva EU, resp. Statutu ESCB a ECB?“

Smysl této výzkumné otázky spočívá ve zjištění, jestli nedošlo k porušení mandátu ECB, jelikož ta se v průběhu dluhové krize musela vypořádat se dvěma zásadními úkoly, když byla konfrontována jednak s dosahováním svého hlavního cíle, kterým je udržení cenové stability, a rovněž se zásadním úkolem v podobě zachování společné měny. K posouzení těchto aktivit bude instrumentálně nápomocna teoretická část, která představí základní aspekty měnové politiky a nezávislosti centrálních bank, přičemž poslouží k lepšímu pochopení vymezení mandátu ECB a má dále za cíl znázornit a objasnit, proč jsou zkoumaná nekonvenční opatření dle některých názorů problematická.

K naplnění hlavního cíle práce a zodpovězení výzkumné otázky bude provedena analýza vybraných opatření a rovněž problematických ustanovení Smluv, konkrétně čl. 123 SFEU, čl. 127 SFEU a čl. 130 SFEU. Výsledná odpověď spočívá v poukázání, zdali učiněné kroky ECB, nahlížené perspektivou výše uvedených článků, znamenaly porušení primárního práva. Z právního hlediska je tedy nutno zhodnotit, jedná-li se v případě odkupu dluhopisů ECB o financování dluhů problémových států a zda tento nástroj pomáhá při naplňování jejího hlavního cíle, resp. jedná-li se stále ještě o nástroj měnové politiky či již jde o politický nástroj, který zpochybňuje nezávislost ECB.

1. Centrální bankovníctví

V rámci této kapitoly jsou uvedeny základní charakteristiky měnové politiky, jejich cílů a nástrojů centrální banky, přičemž je poukázáno i na zásadní aspekt v podobě její nezávislosti. Centrální banka je veřejnou institucí, která vykonává řadu činností, resp. funkcí, avšak je to právě měnová politika, která představuje nejzásadnější činnost centrálních bank ve vyspělých tržních ekonomikách. Měnovou politiku lze charakterizovat jako „*system procesů, v rámci nichž se centrální banka snaží s využitím svých nástrojů o dosažení předem definovaných cílů.*“ (Polouček et al. 2006: 77) V současnosti představuje dominující cíl měnové politiky cenová stabilita, která je předpokladem měnové stability, již „*je dosahováno za situace, kdy „skutečné“ množství peněz v oběhu se rovná „ekonomicky potřebnému“ množství peněz.*“ (Revenda 2011: 67) Měnová politika by v ideálním případě měla být vykonávána bez politických zásahů či politické kontroly a centrální banka by měla být institucionálně oddělená od vládních institucí. (srov. Bibow 2010) Nezávislost centrální banky na vládě je tak podstatným rysem, jelikož řeší problematiku tendencí vlád s velkou finanční zátěží, které při problémech mohou vyvíjet tlak na centrální banky za účelem financování jejich dluhů – dochází k monetizaci dluhu, která zvyšuje inflační tlaky. (Baldwin, Wyplocz 2013: 488)

2. Centrální bankovníctví v HMU

Tato kapitola se nejprve zaměřuje na právní rámec ECB a ESCB, přičemž je poukázáno na unikátní a svébytné institucionální postavení ECB a její pravomoci. Rovněž je představena organizační struktura ECB a základní charakteristika jednotlivých složek. Následně se kapitola věnuje základním aspektům měnové politiky ECB, vymezení cílů, nástrojů a operací, které při výkonu měnové politiky využívá. Kapitulu uzavírá část zabývající se nezávislostí ECB. Tato kapitola tak

navazuje na teoretickou část a poukazuje na souvislosti v nastavení fungování ECB.

3. Působení ECB v době dluhové krize eurozóny

Náplní této empirické kapitoly je zejména představení kritizovaných opatření ECB a jejich dopadů. ECB byla nucena následkem počínající dluhové krize opustit svou tradiční roli a dle mnohých tak začala aktivně vstupovat do evropské politiky, což vyvolalo řadu otázek ohledně jejího mandátu a nezávislosti. Banka postupně přijala kontroverzní nekonvenční opatření, která měla významný vliv na zadlužené státy a finanční sektor. S přijetím těchto opatření rovněž souvisel značný politický tlak některých představitelů států eurozóny.

3.1 Program pro trhy s cennými papíry (SMP)

Program SMP aktivně probíhal od května 2010 do února 2012, a to prakticky ve dvou hlavních vlnách. ECB za celé období nakoupila obligace v celkové hodnotě 218 mld. EUR. (ECB 2013) Cíl této intervence spočíval v nápravě selhávajících trhů s cennými papíry a obnově řádného fungování transmisního mechanismu měnové politiky. (Úřední věstník 2010 bod 3) Samotný program nespécifikoval cíle ve smyslu objemu pořízených cenných papírů ani úrovně výnosů, kterých má být dosaženo. Nicméně panovalo přesvědčení, že pokud by tyto tlaky nebyly reflektovány a řešeny, mohly by následně představovat zásadní riziko pro cenovou stabilitu.

ECB tak mohla v rámci programu jednak pořizovat na sekundárních trzích vhodné tržní dluhové nástroje vydané vládami či veřejnými subjekty členských států, jejichž měnou je euro, a rovněž mohla nakupovat na primárních a sekundárních trzích vhodné dluhové instrumenty vydané soukromými subjekty v eurozóně. (Úřední věstník 2010 čl. 1) Přijetí tohoto programu banka opírala o čl. 18 Statutu. Program pro trh s cennými papíry

se tak pokusil čelit enormnímu růstu úrokových sazeb a ECB těmito přímými intervencemi v podobě cílených nákupů podpořila trhy vládních dluhopisů problémových zemí, které stály na pokraji zhroutení. Mělo se za to, že nedojde-li k uvolnění vážných tržních tlaků, tak dojde k neakceptovatelnému riziku pro cenovou stabilitu. Tím, že tyto nákupy probíhaly na sekundárním trhu, ECB předcházela obvinění, že provádí měnové financování. Námitkám ohledně možných inflačních rizik předcházela ECB tím, že prováděné operace plně sterilizovala.

3.2 Přímé měnové transakce (OMTs)

Přijetí tohoto opatření předcházelo dnes již legendární projev, který přednesl prezident ECB M. Draghi na konferenci v Londýně v červenci 2012. Tento projev znamenal významný obrat v dosavadním postoji ECB. Následně v srpnu 2012 uvedla ECB možnost přímých operací na volném trhu v rámci sekundárních trhů s vládními dluhopisy, aby zajistila patřičnou transmisi měnové politiky a zachovala jednotnost její měnové politiky. (ECB 2012) ECB zdůvodňuje program přímých měnových transakcí jako rozšíření své měnové politiky, jelikož *„prostřednictvím OMTs bude Eurosystem moci řešit vážné deformace na trzích státních dluhopisů. Tyto deformace vznikají především z nepodložených obav z možnosti zrušení eura, což se odráží mj. ve zvětšujících se rozdílech ocenění krátkodobého státního dluhu do července 2012.“* (ECB 2012a: 1) Cílem nákupu dluhopisů měla být pomoc snížit výnosy těchto cenných papírů a tím pádem i usnadnit financování veřejného dluhu problémových států. Program OMTs rovněž obsahoval poměrně striktní parametry. Aby opatření v podobě OMTs vyhovovalo článku 123 odst. 1 SFEU, tak ECB plánovala provádět nákupy pouze na sekundárním trhu.

De facto se však v případě tohoto opatření jednalo pouze o slovní intervenci ECB, která nicméně obnovila důvěru a zmírnila napětí na finančních trzích, přičemž samotné oznámení výrazně přispělo poklesu výnosů španělských a italských

dlouhodobých dluhopisů, aniž by byl program využit. Intervence tak vyslala signál investorům na primárním trhu, že ECB je připravena bez předchozího omezení nakupovat dluhopisy na sekundárním trhu, a došlo tak k uklidnění investorů. (srov. Hofmann 2013: 540-541) Ulevilo se tak těm zemím eurozóny, které se i přes předchozí pokles měnově-politických úrokových sazeb potýkaly s rostoucími náklady na financování svého dluhu.

Zásadním momentem programu OMTs bylo rovněž jeho projednávání německým ústavním soudem, který považuje tento program za akt „*ultra vires*“, kdy ECB dle jeho názoru porušila svůj mandát. BVerfG se tak následně vůbec poprvé obrátil na SD EU s předběžnou otázkou.

4. Zhodnocení a interpretace nekonvenční měnové politiky ECB

Tato poslední kapitola analyzuje normativní rámec měnové politiky, který tvoří články 123, 127 a 130 SFEU, v souvislosti s nákupem vládních dluhopisů, přičemž zároveň hodnotí a interpretuje přijatá opatření z hlediska jejich souladu s primárním právem. Částečně je v kapitole také poukázáno na provázání kroků ECB s teoretickými východisky.

4.1 Článek 123 SFEU

Článek 123 odst. 1 SFEU, který stanoví zákaz měnového financování, výslovně zakazuje ECB provádět „*přímý*“ nákup vládních dluhopisů. Z dikce článku se tak jeví, že nákupy na sekundárních trzích, tedy od finančních institucí (investorů), tomuto zákazu nepodléhají a omezení nákupů tohoto druhu obligací se vztahuje pouze na primární trh, tedy nákupy přímo od emitenta, kterým je v tomto případě členský stát eurozóny. Nicméně kritici nákupu dluhopisů uvádí, že účelem tohoto ustanovení je zamezit financování dluhů vlád prostřednictvím nákupu jejich dluhopisů nejen na primárním, ale také na

sekundárním trhu. Jeden jejich argument odkazuje na znění nařízení Rady (ES) č. 3603/93, ze kterého plyne, že takové nákupy by se neměly stát formou nepřímého měnového financování problémových vlád. Další argument připomíná znění Vídeňské úmluvy o smluvním právu, ze kterého lze vyvodit, že pokud čl. 123 SFEU má zabránit měnovému financování, tak skutečně jsou zakázány přímé i nepřímé nákupy vládních dluhopisů. V opačném případě by docházelo k monetizaci dluhu, která by měla za následek zvyšování inflačních tlaků.

Na základě těchto skutečností lze říci, že zákaz měnového financování v tomto článku lze tak vztáhnout i na veškeré intervence na sekundárním trhu, které by mohly sloužit k obcházení daného zákazu prostřednictvím nepřímých nákupů dluhopisů za účelem pomoci zadluženým státům. Zákaz však nelze vztahovat na intervence na sekundárním trhu, které slouží specifickým měnově-politickým účelům konzistentním s primárním cílem cenové stability. Banka tak v určitých případech, jako je například narušení fungování transmisního mechanismu, může využívat nákupu vládních dluhopisů jako nástroje měnové politiky, prostřednictvím něhož může ovlivňovat úrokové sazby a tržní likviditu. (srov. Cour-Thimann, Winkler 2013: 767; Steinbach 2013: 22) Taková situace skutečně na jaře 2010 nastala, když došlo ke zvýšení napětí na některých dluhopisových trzích, což následně vedlo ke skutečnému narušení transmise měnově-politických impulsů. V návaznosti na enormní nárůst výnosů řeckých dluhopisů tak ECB přistoupila k SMP, jelikož trhy vládních dluhopisů hrají zásadní úlohu v procesu transmise měnové politiky. Obdobně tomu bylo i u OMTs, nicméně v tomto případě jsou uváděny pochybnosti ohledně argumentace nefungujícím transmisním mechanismem, jelikož nebyly nastaveny žádné kvantitativní limity. (srov. Hofmann 2013: 544) K této námitce lze však uvést, že ECB poučená o omezený efekt na transmisní mechanismus v případě SMP skutečně byla nucena přistoupit k neomezenému nákupu dluhopisů, ke kterému však ECB uvedla, že „*bude využit pouze*

rozsahu nezbytném k dosažení cíle v podobě zachování cenové stability [...] a pokud jsou oprávněné z hlediska měnové politiky.“ (ECB 2012b: 8)

Přistoupí-li se však na argumenty kritiků, že nejde o obnovení transmisního mechanismu a jedná se o pomoc zadluženým státům, tak jádro zákazu spočívá v tom, že ECB nemůže refinancovat členské státy za výhodnějších podmínek, než jsou reálné tržní, což by mj. mělo státy nutit k dodržování fiskální disciplíny. Čl. 123 SFEU má tedy v tomto ohledu stejné intence jako čl. 125 SFEU. Je tedy nutné vycházet z toho, jestli při pořízení těchto dluhopisů ECB reflektovala momentální úvěrové riziko. Pokud ECB správně předpokládala, že bude cena dluhopisů následně obnovena a banka tímto způsobem v budoucnu vygeneruje zisk, nedošlo k měnovému financování. Při problematice nákupu dluhopisů je třeba vycházet z toho, že ECB má pravomoc nakupovat tržní instrumenty, mezi které patří i vládní dluhopisy. Právní omezení těchto nákupů spočívá v tom, že jednak musí tyto nákupy vycházet z úkolů, které jsou ECB přisouzeny primárním právem ECB, a rovněž musí být v souladu s primárním cílem. (srov. Petch 2013: 13) Faktem je, že v případě nákupu dluhopisů banka sledovala dosažení svého primárního cíle prostřednictvím nástrojů měnové politiky, byť do své bilance přibrala riskantní aktiva.

Dle obou výše uvedených interpretací tak ECB při nákupu dluhopisů v rámci SMP a OMTs postupovala v souladu s čl. 123 SFEU, přičemž tento postup jí umožňuje čl. 18 odst. 1 Statutu, prostřednictvím něhož může ECB provádět operace na volném trhu za účelem měnové politiky. ECB tak jednala v rámci své odpovědnosti za cenovou stabilitu, jelikož skutečně docházelo k selhávání trhu a role ECB tak byla ospravedlnitelná. Nedocházelo tak ke stírání hranice mezi měnovou a fiskální politikou.

4.2 Článek 127 SFEU

Výhrady ohledně nákupů vládních dluhopisů spočívají především v přesvědčení, že tato činnost vede k proinflačním tlakům. Pokud by ECB tedy k tomuto kroku přistoupila, mohlo by to znamenat porušení čl. 127 odst. 1 SFEU, který uvádí jako primární cíl udržování cenové stability. Problematika rizika zvyšování inflace následkem zkoumaných opatření však byla řešena jejich plnou sterilizací, což signalizovalo odhodlanost ECB dostat svému primárnímu cíli v podobě cenové stability. Výrazný efekt v podobě zvyšování inflace tedy nešlo pozorovat, a nelze tak říct, že by ECB ohrozila svůj primární cíl. V případě OMTs by však takové zhodnocení přicházelo v úvahu, až pokud by došlo k provedení daných transakcí.

Při zkoumání problematiky nákupu dluhopisů je třeba se zaměřit i na odst. 2 čl. 127 SFEU, který vyjmenovává úkoly ECB, mezi které především patří vymezení a provádění měnové politiky EU. Jak již bylo poukázáno, právní základ pro nákup dluhopisů spočívá právě v čl. 127 odst. 2 SFEU a čl. 18 odst. 1 Statutu, přičemž z hlediska procedurálního se jedná o čl. 12 odst. 1 Statutu. ECB tyto kroky učinila na základě nefunkčního transmisního mechanismu, přičemž vliv na úrokové sazby dlouhodobých dluhopisů je neoddiskutovatelný. Nelze tak argumentovat ingerencí do fiskální politiky, jelikož vládní dluhopisy nedílně souvisí s fungováním transmisního mechanismu.

Je nepochybné, že ECB z hlediska úkolů vymezených v čl. 127, odst. 1 a 2 SFEU nedisponuje takovou pravomocí, aby mohla intervenovat v oblasti fiskální politiky, která zůstává doménou států a na niž se vztahují odlišná ustanovení. V souvislosti s problematikou kompetencí ECB obsažených v odst. 2 čl. 127 SFEU bývá uváděn i odst. 5 čl. 127 SFEU. Jak poukazuje Cour-Thimann a Winkler, státy mají odpovědnost nejen za fiskální politiku, ale také za finanční stabilitu, do které spadá i řešení problémů bank. (Cour-Thimann, Winkler 2013: 767) Z hlediska relevance tohoto článku může tedy problém

představovat to, že kroky ECB mohou znamenat vkročení do oblasti, v rámci níž nedisponuje potřebnou pravomocí. Dle některých autorů pochyby nad kroky ECB umocnil zmiňovaný projev M. Draghiho v Londýně, který znamenal určitou revizi mandátu. Někteří z autorů uvádí, že se ECB od této chvíle zaměřuje na finanční stabilitu a záchranu eura spíše než na cenovou stabilitu. Nicméně dluhová krize vytváří problémy na finančních trzích a mezi úkoly centrální banky spadá i odpovědnost za finanční stabilitu. Fragilita eurozóny vyplývající z možného rozšíření potíží v případě státního bankrotu jedné ze zemí společně s problémy bankovního systému a hlubokou recesí by měla za následek pokles politické podpory eura. (srov. Baldwin, Wyplocz 2013: 573)

Z toho důvodu si lze těžko představit nečinnou ECB, jde-li o ohrožení samotné podstaty eura. Cenová stabilita a finanční stabilita tak představují komplementární cíle, jelikož fungující finanční systém napomáhá fungování transmisního mechanismu a stabilní vývoj cen má zásadní význam pro finanční sektor. (Illing, König 2014: 16) Dluhová krize tak zvýraznila interdependenci cenové stability, finanční stability, ale i fiskální odpovědnosti. (srov. Drudi et al. 2012: 17)

Lze se tedy důvodně domnívat, že finanční stabilita systému skutečně představuje *conditio sine qua non* pro efektivní fungování měnové politiky, jejímž prostřednictvím je dosahováno cenové stability. Nutno podotknout, že pokud by společná měna padla, tak by s tím spojené náklady výrazně převýšily náklady vynaložené na nákup dluhopisů. Navíc pokud by došlo k bankrotu některé ze zemí, tak by to výrazně ovlivnilo míru inflace, či dokonce by bylo plnění tohoto cíle znemožněno. Lze tedy souhlasit s názorem, že ovlivňování jedné proměnné znamená ovlivňování dalších, a proto se hranice mezi měnovou a fiskální politikou tak snadno stírají. Tím, že pro krizové období nebyla banka dle primárního práva vybavena žádnými vzorovými řešeními, musela chránit cenovou stabilitu i prostřednictvím zásahů v oblasti finanční stability.

4.3 Článek 130 SFEU

Tento článek upravující nezávislost ECB bývá často zmiňován kvůli tomu, že ECB přijala rozhodnutí o SMP a OMTs po nepřípustném ovlivňování některými členskými státy. Někteří autoři uvádí, že rozhodnutí o nákupu dluhopisů, které souviselo s naplňováním primárního cíle, spočívá ve výhradní diskreci Rady guvernérů, což znamená, že tato rozhodnutí odrážela nezávislost ECB. Další z autorů však zmiňují, že dojem narušené nezávislosti je posilován skutečností, že rozhodnutí centrální banky o nákupech dluhopisů přicházela v době, kdy se konaly klíčové politické akce. Tento aspekt je nicméně obtížné zhodnotit, jelikož ECB představuje instituci, která obecně postrádá transparentnost při rozhodování. Nicméně si lze jen těžko představit, že by bylo možné ovlivnit drtivou většinu centrálních bankéřů v Radě guvernérů, kteří by následně rozhodovali ve prospěch pomoci problémovým zemím.

Zvýšená politická závislost ECB v případě přijetí SMP souvisí kromě značného tlaku politických představitelů před přijetím programu také se samotným zdůvodněním rozhodnutí ECB o zavedení SMP a problematickým propojením závazku vlád v oblasti fiskální politiky se zahájením SMP jako součástí měnově-politického opatření. V případě OMTs představuje hlavní sporný bod kondicionalita daného opatření. ECB nicméně k rozhodnutí o podmíněnosti pro nákup dluhopisů přistoupila na základě vlastního uvážení. Důvod přijetí takového opatření spočívá v tom, že ECB nedisponuje pravomocemi, prostřednictvím nichž by mohla vyřešit podstatu dluhové krize. Tímto způsobem tak alespoň přispívá k obnově příznivého ekonomického prostředí, které je nezbytné pro efektivní fungování měnové politiky. ECB tak k tomu rozhodnutí dospěla nezávisle, aniž by tyto instrukce pocházely od představitelů vlád členských států. Banka navíc sama určuje, vyhovuje-li země specifikovaným podmínkám.

Lze tedy říci, že tlak na ECB skutečně suploval přísnější fiskální politiku volnější měnovou politikou (konvenční

i nekonvenční). Byť ECB nemá kompetence vyřešit podstatu dluhové krize, tak i přesto byl vyvíjen politickými představiteli značný tlak na přijetí programů pro masivní nákup dluhopisů, kterým by došlo ke zmírnění příznaků, avšak nikoliv k vyřešení podstaty. Političtí představitelé si byli dobře vědomi, že ECB je jedinou institucí v EU, která je schopna poskytovat neomezené financování vládám. Nicméně finanční nestabilita a napětí na trzích, které ovlivňují fungování transmisního mechanismu, představovaly zásadní překážku pro dosahování primárního cíle ECB. Nelze tedy prakticky prokázat, že ECB podlehla politickým tlakům, byť některé její kroky minimálně nabouraly kredibilitu banky jako politicky nezávislé instituce, a to zejména z toho důvodu, že kroky ECB se odvíjí od chování či jednání vlád.

Závěr

Závěry práce vychází z toho, že banka musela jednat v reakci na slabost ekonomického a právního rámce eurozóny, přičemž primární právo vůbec nepočítalo s tím, že může ke krizi dojít, a tudíž neexistovala žádná řešení ani nástroje k tomuto účelu. V primárním právu nalezneme víceméně standardní řešení postavení, pravomocí a cílů činnosti ECB. Situace tak byla charakteristická celkově složitým právním a strukturálním prostředím.

ECB v průběhu krize čelila mnoha překážkám při implementaci nekonvenčních opatření, která vyplývají i ze značné asymetrie mezi koordinací měnové politiky a decentralizací fiskální politiky. Nicméně v potřebný okamžik byla ECB schopna poměrně výrazně do situace v eurozóně vstoupit, „jelikož došlo nejen k ohrožení cenové stability, ale i měnové stability. ECB tak byla odhodlána vstoupit na trh, k čemuž využila z hlediska měnové politiky maximální možná opatření, která primární právo EU připouští. Analýza prokázala, že zkoumané intervence byly v intencích měnové politiky. Bylo poukázáno, že v případě daných opatření a v podmínkách krize nelze striktně oddělit měnovou a fiskální politiku, která

společně s finanční stabilitou je charakteristická značnou interdependencí. Každá akce ECB tak má hospodářské implikace pro členské státy.

Z hlediska odpovědi na výzkumnou otázku lze shrnout, že ECB jednala v duchu zásady *pacta sunt servanda*. Banka si dávala velký pozor, aby se udržela v mezích svého mandátu, což se jí, byť někdy poměrně extenzivně, skutečně povedlo. K určitému napnutí jejího mandátu však došlo kvůli tomu, že primární právo nepočítá s krizovými situacemi.

Použitá literatura

European Central Bank. 2012. *Press release 6 September 2012 – Technical features of Outright Monetary Transactions* [online] ecb.europa.eu, září 2012. [cit. 2015-03-25] Dostupné z:

<http://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2012/html/pr120906_1.en.html>

Evropská centrální banka. 2012a. *Měsíční bulletin září 2012* [online] ecb.europa.eu, 6. září 2012. [cit. 2015-03-25] Dostupné z:

<http://www.ecb.europa.eu/pub/mb/editorials/2012/html/MB1209_editorial_box_cs_OMT_12938.pdf>

European Central Bank. 2012b. *Monthly Bulletin October 2012*. [online] ecb.europa.eu, 2012. [cit. 2015-03-25] Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/mb201210_focus01.en.pdf>

European Central Bank. 2013. *Details on securities holdings acquired under the Securities Markets Programme* [online] ecb.europa.eu, 21. února 2013. [cit. 2015-03-25] Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2013/html/pr130221_1.en.html>

Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie. Úř. věst. C 326, 26. října 2012

Nářízení Rady 3603/93 ze dne 13. prosince 1993, kterým se upřesňují definice pro použití zákazů uvedených v člancích 104 a 104b Smlouvy. Úř. věst. L 332/1, 31. prosince 1993

Úřední věstník. 2010. *Rozhodnutí Evropské centrální banky ze 14. května 2010, kterým se zavádí program pro trhy s cennými papíry*. Úř. věst. L 124/8, 20. května 2010

Zákon č.15/1988 Sb., o Vídeňské úmluvě o smluvním právu.

BALDWIN, Richard E, WYPLOSZ, Charles. 2013. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vydání. Praha: Grada.

BIBOW, Jörg. 2010. *A post Keynesian perspective on the rise of Central Bank independence: A dubious success story in monetary economics*. [online]. Annandale-on-Hudson: Levy Economics Institute, Working Paper No. 625, 2010. [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://www.levyinstitute.org/pubs/wp_625.pdf>

COUR-THIMANN, Philippine, WINKLER, Bernhard. 2013. The ECB's non-standard monetary policy measures: The role of institutional factors and financial structure. *Oxford Review of Economic Policy*. roč. 28, č. 4, s. 765–803.

DĚDEK, Oldřich. 2014. *Doba eura: úspěchy i nezdary společné evropské měny*. 1. Vyd. Praha: Linde Praha.

DRUDI, Francesco, DURRÉ, Alain, MONGELLI, Francesco Paolo. 2012. *The Interplay of Economic Reforms and Monetary Policy: The Case of the Eurozone*. [online]. Working Paper Series No. 1467, září 2012. [cit. 2015-03-30] Dostupné z: <<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1467.pdf>>

- HOFMANN, Christian. 2013. A LEGAL ANALYSIS OF THE EURO ZONE CRISIS. *Fordham Journal of Corporate and Financial Law*. roč. 18, č. 3, s. 519–564
- ILLING, Gerhard, KÖNIG, Philipp. 2014. The European Central Bank as Lender of Last Resort. *DIW Economic Bulletin*. roč. 4, č. 9, s. 16–28.
- PETCH, Tolek. 2013. The compatibility of Outright Monetary Transactions with EU law. *Law*. roč. 7, č. 1, s. 13–21.
- POLOUČEK, Stanislav a kol. 2006. *Bankovníctví*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck.
- REVENDA, Zbyněk. 2011. *Centrální bankovníctví*. 3. aktualizované vyd. Praha: Management Press.
- STEINBACH, Armin. 2013. The Legality of European Central Bank's Sovereign Bond Purchases. *The Yale Journal of International Law Online*. roč. 39, č. 4, s. 15–31.

PŮSOBENÍ OLOMOUCKÉHO KRAJE PŘI VYJEDNÁVÁNÍ O PODOBĚ KOHEZNÍ POLITIKY EU 2014+

*Mgr. et Mgr. Pavel Juráš
Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií,
obor Evropská studia*

Zpracovatel sylabu diplomové práce: Mgr. et Mgr. Pavel Juráš

Abstrakt:

Diplomová práce se zabývá činností Olomouckého kraje v souvislosti s vyjednáváním o podobě kohezní politiky EU 2014+ na nadnárodní a národní úrovni. Jedná se o případovou studii, která vychází z konceptu víceúrovňového vládnutí, jež poukazuje na relevanci zapojení regionů do procesu tvorby politiky a rozhodování v rámci víceúrovňové politiky. Práce se konkrétně zaměřuje na využití přístupových bodů a prostředků reprezentace zájmů Olomouckým krajem. Výzkum dále klade důraz na specifika a reálné možnosti Olomouckého kraje k zapojení do procesu vládnutí jakožto aktéra subnárodní roviny. Práce dochází k závěru, že Olomoucký kraj je schopen orientace ve víceúrovňovém systému, nicméně stále nevyužívá plného potenciálu, který tento víceúrovňový systém pro prosazování zájmů nabízí. Při reprezentaci zájmů kraje jsou však patrná i objektivní omezení, která jsou specifická pro tento typ regionu.

Abstract:

This diploma thesis deals with the role of the Olomouc Region in negotiations on the EU Cohesion Policy 2014+ at European and national level. The research has a form of case study that is based on the concept of multi-level governance which pays attention to regional engagement in policymaking and decision-making processes in the multi-level polity. The case study is particularly focused on usage of points of access and instruments of interest representation by the Olomouc Region. The thesis further emphasises special characteristics and possibilities of

the Olomouc Region to engage in governance process as an actor from sub-national level. It has been confirmed that the Olomouc Region is able to represent its interests in multilevel polity, nevertheless there are still some limitations to use a full potential of interest representation. The Olomouc Region is even limited due to its characteristics which are specific to this kind of region.

Klíčová slova:

Víceúrovňové vládnutí, reprezentace zájmů, Olomoucký kraj, kohezní politika EU 2014+, rozhodovací proces

Klasifikace JEL:

D70, R58, Z18

Diplomová práce dostupná zde:

https://is.muni.cz/th/416908/fss_m/

Úvod

Cílem práce je provést prostřednictvím empiricko-analytického přístupu rozbor činnosti Olomouckého kraje v souvislosti s jeho zapojováním do víceúrovňového vládnutí při reprezentaci zájmů v rámci procesu vyjednávání a tvorby podoby kohezní politiky EU 2014+. Práce rovněž poskytne ucelený přehled teoreticky dostupných eventualit pro prosazování zájmů regionů. Výzkum se zaměří především na sféry *polity* a *politics*, jelikož bude provedena analýza využití přístupových bodů a prostředků pro reprezentaci zájmů na nadnárodní a národní úrovni. Dílčí cíl práce pak spočívá v interpretaci reálných možností Olomouckého kraje k zapojování do procesu tvorby politiky na evropské či národní úrovni. Z hlediska metody sběru dat bylo využito hloubkových rozhovorů se zainteresovanými osobami a také analýzy dokumentů vztahujících se k této problematice. Jako metoda analýzy dat byla pro účely práce

zvolena případová studie, která mapuje působení Olomouckého kraje v rámci evropské a národní arény.

Výzkumná otázka zní:

„Jaké přístupové body a prostředky využíval Olomoucký kraj pro reprezentaci svých zájmů při vyjednávání o podobě kohezní politiky EU 2014+ na národní a nadnárodní úrovni?“

Za účelem zodpovězení této výzkumné otázky bude nejprve přestaven koncept víceúrovňového vládnutí (MLG), který poukáže na relevanci zapojení regionů do procesu tvorby politiky v rámci víceúrovňové polity. Následně bude na základě odborné literatury a výzkumů autorů zabývajících se reprezentací zájmů regionů i reprezentací zájmů obecně vytvořen katalog hlavních možností, jak jednotlivé regiony mohou reprezentovat své zájmy na nadnárodní a národní úrovni.

Empirická část práce se zaměří na identifikaci využitých přístupových bodů a prostředků reprezentace zájmů. Získaná data poskytnou odpověď v tom smyslu, jaké z dostupných možností pro prosazení svých zájmů skutečně Olomoucký kraj využil, resp. které mohl v rámci fungování víceúrovňového systému z hlediska konceptu MLG využít, avšak nevyužil. V analytické části bude poté zhodnocena a interpretována činnost Olomouckého kraje v souvislosti s využitím jednotlivých přístupových bodů a prostředků reprezentace zájmů v rámci evropské a národní arény, přičemž zjištění budou konfrontována s jednotlivými determinanty regionální participace při rozhodování na příslušných úrovních.

1. Koncept víceúrovňového vládnutí

První kapitola se věnuje představení konceptu víceúrovňového vládnutí (MLG), který je v souvislosti s EU využíván pro vysvětlování problematiky tvorby politiky a fungování víceúrovňového politického systému, přičemž zkoumá vzájemné

působení vztahů mezi jednotlivými úrovněmi vlády. (srov. Hooghe a Marks 2001; Bache a Flinders 2004) V případě EU se tak jedná o víceúrovňové politické zřízení (*polity*), které je charakteristické propojením jednotlivých úrovní, tedy nadnárodní, národní a subnárodní. Tyto úrovně vlády sdílí politickou autoritu. (Marks 1993; Hooghe a Marks 2001) Koncept MLG tedy předpokládá, že všechny tři složky vstupují do procesu vyjednávání o legislativních návrzích a vzájemnou kooperací jsou přijímána rozhodnutí v EU.

Na základě struktury tohoto systému a prostřednictvím konceptu subsidiarity tak regionální aktéři disponují mnohočetnými přístupovými body pro participaci a prosazování zájmů na národní i nadnárodní úrovni. (Marks, Hooghe a Blank 1996: 372) Ačkoliv existence přístupových bodů a prostředků reprezentace zájmů, které se regionům nabízí na evropské úrovni, představuje důležitou součást MLG, jeho charakteristickým rysem je skutečnost, že ne všechny regiony se zapojují do jednotlivých aktivit, které se v rámci této struktury nabízí. Je patrná i značná variabilita v možnostech přístupu subnárodních aktérů, jelikož pouze některé z regionů mají možnost využívat všech možností, které se nachází na evropské úrovni. (Hooghe a Marks 2001: 81)

2. Východiska kohezní politiky EU

V rámci této kapitoly jsou představeny základní cíle a principy kohezní politiky EU, dále pak dokumenty a procedurální aspekty. Z důvodu specifického zaměření práce se však kapitola soustředí především na fáze tvorby politiky a rozhodování, přičemž zmiňuje relevantní aktéry, kteří mohou v jednotlivých fázích ovlivnit proces rozhodování. V případě stěžejních dokumentů kohezní politiky EU je třeba rozlišovat dokumenty na evropské, národní, regionální a místní úrovni, přičemž z hlediska strategie a plánování jsou rozhodující dokumenty na prvních dvou zmíněných úrovních. (srov. Havlík 2013: 53) Nutno podotknout, že na obou úrovních probíhala řada

přípravných kroků před zveřejněním samotných návrhů nařízení či přijetím klíčových dokumentů, a to především v podobě formálních i neformálních jednání o nastavení nejrůznějších aspektů kohezní politiky po roce 2013.

3. Možnosti reprezentace zájmů regionů

Tato část práce se zaměřuje na možnosti reprezentace zájmů regionů na dvou úrovních – národní a nadnárodní, které vyplývají z víceúrovňovosti institucionální struktury EU a nízké míry ohraničení evropské arény. (srov. Tatham 2008: 497; Fiala a Pitrová 2009: 80) Kapitola tak vychází z rozdělení na přístupové body, které prakticky mají moc utvářet výsledek, a prostředky reprezentace zájmů, které představují instrumenty, jež mohou nabývat podoby aktérů či platform, jejichž prostřednictvím mohou regiony reprezentovat své zájmy.

V rámci přístupových bodů reprezentace zájmů na úrovni EU se práce zaměřuje na výkonná centra (*work floor*) rozhodovacího procesu v EU, přičemž pojem výkonná centra odkazuje na místa v rámci evropských struktur, ve kterých jsou skutečně zpracovávána rozhodnutí. (srov. Schendelen 2004: 54) Tyto přístupové body v rámci nadnárodní úrovně představují důležitou součást víceúrovňového vládnutí. V případě práce se tak jedná o Komisi, EP, Radu a Výbor regionů.

Z hlediska přístupových bodů reprezentace zájmů na národní úrovni lze uvést, že participace regionů a jejich zahrnutí do tvorby politiky a rozhodovacích procesů na národní úrovni představuje neodmyslitelnou součást vládnutí v EU, a to zejména v souvislosti s rozhodováním o podobě kohezní politiky. V rámci jednotlivých států však z hlediska přístupových bodů panují značné rozdíly, jelikož se liší v množství, síle a efektivitě. Tento rozdíl je znatelný především mezi federálními státy a těmi centralizovanějšími. (Brunazzo 2010: 303; Bomberg a Peterson 1998: 227) V souvislosti s kohezní politikou a s ní souvisejícím principem partnerství je však všem subnárodním celkům zaručen podíl či přístup k rozhodování na národní úrovni. V rámci ČR pak

představují přístupové body vláda ČR, jednotlivá ministerstva a případně také Parlament ČR.

V případě prostředků reprezentace zájmů na úrovni EU lze uvést, že regionální aktéři mohou na nadnárodní úrovni využít de facto čtyř prostředků reprezentace zájmů. Jedná se o samostatné regionální zastoupení, členství v některé z evropských asociací, možnost reprezentovat regionální zájmy prostřednictvím stálého zastoupení členského státu a možnost reprezentace zájmů prostřednictvím služeb profesionálních lobbistů.

V neposlední řadě lze nalézt prostředky reprezentace zájmů regionů i v rámci členských států. Českým krajům se na národní úrovni nabízí reprezentace zájmů prostřednictvím Asociace krajů ČR, která představuje prostředek v podobě tvorby koalice na národní úrovni. (srov. např. Bomberg a Peterson 1998: 227–230) Další možnost spočívá obdobně jako na úrovni EU ve využití profesionálních lobbistických služeb.

4. Působení Olomouckého kraje v procesu vyjednávání kohezní politiky EU 2014+

Čtvrtá kapitola se již zaměřuje na empirické poznatky ohledně činnosti Olomouckého kraje, přičemž se postupně věnuje využití přístupových bodů a prostředků reprezentace zájmů na evropské a národní úrovni.

4.1 Využití přístupových bodů v evropské aréně

V případě přístupových bodů lze vysledovat aktivitu Olomouckého kraje s útvary Komise, zejména kontakty s úředníky DG REGIO a jeho české sekce, ale také DG EMPL či s DG ENTR a DG EDUC. Ve formální fázi vyjednávání pak byly patrné kontakty nejen na úrovni úředníků či vedoucích sekcí, ale proběhlo i setkání se členy kabinetu komisařů pro regionální politiku a politiku zaměstnanosti. Navíc proběhla i setkání s komisařem pro regionální politiku, komisařem pro dopravu

a rovněž komisařem pro institucionální vztahy a administrativu, který byl zároveň místopředsedou Komise. Ačkoliv tedy probíhaly kontakty se zástupci Komise, intenzita těchto kontaktů byla poměrně nízká.

Pravděpodobně nejzřetelnější byla aktivita Olomouckého kraje v případě EP, kde kraj využíval téměř výhradně kontaktů na europoslance, který pochází z Olomouckého kraje. Zástupci kraje využívali nejen vazeb s daným europoslancem, ale i jeho asistenty. Těchto vazeb dále využili ke zprostředkování kontaktů na další europoslance. Prostřednictvím daného europoslance se však zástupcům kraje podařilo získat širší přístup nejen v rámci EP, ale také Komise.

Interakce mezi krajem a Radou neprobíhá přímo, nýbrž pouze prostřednictvím SZ ČR při EU, které působí jako prodloužená linie do Rady. Důvod spočívá ve slabším ústavním postavení českých krajů ve srovnání se silnějšími, tzv. konstitučními regiony, které disponují legislativními pravomocemi.

V případě zaměření na Výbor regionů lze říci, že ačkoliv ve sledovaném období neměl kraj svého aktivního zástupce v tomto poradním orgánu, neznamenalo to, že by úplně rezignoval na využívání tohoto kanálu, jelikož proběhlo několik formálních i neformálních setkání se členy Výboru regionů. Lze však říci, že přístup kraje je k tomuto tělesu poměrně vlažný, jelikož z hlediska politických představitelů kraje zůstává vztah k Výboru regionů spíše pasivní. Olomoucký kraj se nicméně v rámci Výboru regionů dále účastní konzultací jako člen monitorovací platformy Evropa 2020, kde podal několik příspěvků v rámci konzultací místních a regionálních orgánů EU k přezkumu strategie Evropa 2020.

Mezi dílčí aktivity Olomouckého kraje na úrovni institucí EU lze zařadit např. účast při některých konzultacích k podobě kohezní politiky po roce 2013, reprezentaci zájmů kraje v rámci předsednictví ČR v Radě EU v první polovině roku 2009, intenzivní zapojení při propagaci zájmů v oblasti transevropských dopravních sítí, pracovní cesty zástupců Olomouckého kraje za

zástupci institucí EU či pracovní snídaně v EP za účasti představitelů Komise a EP zabývajících se tématem budoucnosti kohezní politiky po roce 2013.

4.2 Využití přístupových bodů v národní aréně

Olomoucký kraj se při reprezentaci svých zájmů v rámci procesu utváření podoby kohezní politiky EU 2014+ zaměřil na řadu aktérů na národní úrovni, kde probíhala stěžejní aktivita kraje. K prosazování zájmů při tvorbě kohezní politiky EU 2014+ docházelo především prostřednictvím účasti v pracovních skupinách MMR, které je za ČR odpovědné za komunikaci s Komisí v souvislosti s přípravou kohezní politiky EU 2014+. Dále se kraj výrazně zapojoval v rámci účasti na meziresortních připomínkových řízeních, sdělování vlastních stanovisek a při přípravě strategických dokumentů. Rovněž lze uvést, že se kraj prostřednictvím připomínek AKČR podílel na vypracovávání návrhu instrukcí a formulování pozice ČR k jednotlivým návrhům opatření týkajících se kohezní politiky EU 2014+. Jedná se tak o další ze způsobů, jak docházelo k nepřímému působení na úroveň EU. Kraj se dále pravidelně účastnil meziresortního připomínkového řízení, kdy připomínkoval dokumenty vztahující se ke kohezní politice EU 2014+ a rovněž i dokumenty týkající se operačních programů v rámci jednotlivých řídicích orgánů, v rámci kterého se rovněž kraj oficiálně vyjadřoval.

V rámci vládní roviny působil Olomoucký kraj především z úrovně hejtmána, který vystupoval buď individuálně, či v rámci AKČR, kdy jako člen Rady AKČR mohl prosazovat některé ze zájmů kraje. Ohledně reprezentace zájmů v případě poslanců či senátorů jsou možnosti pro ovlivnění aspektů jednotlivých dokumentů vztahujících se ke kohezní politice EU 2014+ omezené. Důvod spočívá ve skutečnosti, že problematika příprav podoby kohezní politiky je doménou zejména exekutivy. Nicméně i přesto zástupci kraje zmiňují kontakty mezi krajem a poslanci či senátory pocházejícími z daného regionu.

4.3 Využití prostředků reprezentace zájmů v evropské aréně

Z hlediska využívání prostředků reprezentace zájmů na evropské úrovni představuje bezpochyby významný prvek Zastoupení Olomouckého kraje při EU. Jeden ze základních úkolů spočíval právě v prosazování a hájení zájmů kraje, resp. provádění lobbingu za účelem prosazování zájmů kraje v procesu rozhodování na evropské úrovni. Využívání přístupových bodů za účelem prosazování zájmů současným zastoupením je nicméně ovlivněno faktem, že zastoupení kraje vykonává i řadu dalších funkcí, které jsou informačního, monitorovacího, propagačního, logistického, publikačního či školicího charakteru. Problematické je rovněž personální i finanční podhodnocení regionálního zastoupení či nedostatečné uvědomění domácí úrovně o existenci širokého prostoru pro vyjednávání na nadnárodní úrovni. (srov. (Rowe 2011: 99-100))

Z hlediska prosazování zájmů kraje v rámci sítí lze jednoznačně zmínit členství kraje v AER. Nicméně Olomoucký kraj prakticky nevyužil členství v této síti za účelem prosazení svých zájmů v oblasti kohezní politiky. Olomoucký kraj však prosazoval své zájmy na úrovni EU i prostřednictvím vyjednávacích týmů AKČR, přičemž AKČR hrála významnou roli při vyjednávání se zástupci Komise či EP.

V případě interakcí se SZ ČR při EU lze vysledovat častý kontakt. Zástupce regionálního zastoupení se pravidelně účastní schůzek regionálních zástupců s pracovníky SZ ČR při EU. Stálé zastoupení tak funguje jako převodník do Rady a díky němu tak může docházet k reprezentaci zájmů i slabých regionů v rámci Rady.

4.4 Využití prostředků reprezentace zájmů v národní aréně

Pro reprezentaci zájmů Olomouckého kraje na národní úrovni má zásadní význam AKČR. Asociace tak představuje důležitýho zprostředkovatele zájmů kraje při vyjednávání Dohody

o partnerství a jednotlivých operačních programů, a to z toho důvodu, že kraj nedisponuje svým přímým zástupcem v řadě pracovních skupin v rámci ministerstev. Olomoucký kraj je navíc prostřednictvím AKČR zapojen do připomínkování jednotlivých dokumentů i operačních programů.

5. Zhodnocení a interpretace činnosti Olomouckého kraje při reprezentaci zájmů

Šestá kapitola se věnuje zhodnocení činnosti a interpretaci reálných možností kraje pro prosazování svých zájmů. V kapitole jsou dále zohledněny jednotlivé determinanty reprezentace teritoriálních zájmů a rovněž cíle, které daný region na evropské či národní úrovni má.

V případě Olomouckého kraje lze říci, že se v omezené míře dokáže zapojovat do víceúrovňového vládnutí ve fázi tvorby politiky a rozhodování. K dispozici má mnoho příležitostí, jak být součástí tohoto procesu. Nicméně nevýrazné institucionální nastavení, resp. slabé ústavní postavení zkoumaného regionu společně s nedostatečným uvědoměním politické reprezentace na krajské úrovni o příležitostech, které evropská úroveň nabízí, má však za následek absenci většího využití možností reprezentace zájmů v evropské aréně. Nelze však rozhodně říci, že by kraj na působení na evropské úrovni rezignoval. Důvody omezené aktivity spočívají rovněž v zaměření kraje především na vyjednávání na národní úrovni. Olomoucký kraj je tak celkově omezen domácím politickým rámcem, vlastními kapacitami, institucionálními charakteristikami či pouze částečným uvědoměním možností pro prosazování zájmů na evropské úrovni. Jeho stupeň zapojení do víceúrovňového vládnutí v EU tak značně závisí na domácích faktorech. (srov. Moore 2008: 527–528) To konvenuje i s tvrzeními dalších autorů, kteří uvádí, že tyto typy regionů nejsou schopny využívat příležitosti, které nabízí evropské politické struktury, a to z důvodu nedostatečné akční kapacity či nedostatku zdrojů (lidské zdroje, peníze, expertní znalosti). Především právě z důvodu nedostatečné akční

kapacity či nedostatku prostředků se mnoho regionů spoléhá na jejich centrální vlády za účelem propojení jejich zájmů s evropským politickým procesem. (srov. např. Börzel a Risse 2003; Jeffery 2000; Rowe 2011; Neuman-Stanivukovic a Neuman 2010)

V případě národní úrovně je třeba zmínit, že ačkoliv kraje disponují možnostmi, jak zasáhnout do procesu tvorby pozic ČR, tak ve výsledku je to vláda ČR, resp. jednotlivá ministerstva, která určují a rozhodují o konečné podobě. V tomto ohledu je tak zřejmý výrazný top-down přístup a hierarchické vazby mezi vládou a subnárodními aktéry.

Závěr

Z hlediska odpovědi na stanovenou výzkumnou otázku se ukázalo, že Olomoucký kraj značně variabilně využíval struktury příležitostí, kterou členství ČR v EU nabízí. Na základě empirických poznatků bylo prokázáno, že Olomoucký kraj vykonával za účelem reprezentace svých zájmů řadu aktivit na obou úrovních, což dokazuje jeho zapojení do víceúrovňového vládnutí nejen v implementační fázi, ale rovněž v počátečních fázích tvorby politiky. Na nadnárodní úrovni kraj využíval otevřenosti Komise a v omezené míře reprezentoval zájmy kraje v rámci tohoto přístupového bodu. V případě EP byl poměrně aktivní, a to především prostřednictvím europoslance pocházejícího z Olomouckého kraje. V případě nevyužití možnosti přístupu v rámci Rady jsou důvody zřejmé, nicméně kraj se snažil působit v rámci této instituce prostřednictvím SZ ČR při EU. Z hlediska využití hlavního kanálu pro reprezentaci zájmů regionů v podobě Výboru regionů lze konstatovat, že aktivita v rámci této instituce probíhala ve velmi omezené míře. Političtí představitelé prakticky nevyužívali své možnosti působit v tomto orgánu, přičemž ani z hlediska aktivit zástupců kraje při EU nebylo této možnosti reprezentace zájmů plně využito. V případě využití prostředků reprezentace zájmů na evropské úrovni lze říci, že hlavní roli hraje Zastoupení Olomouckého

kraje při EU, přičemž však dle dostupných zjištění nedochází v oblasti reprezentace zájmů k plnému využití jeho potenciálu. Absence detailního zadání, omezené finanční a personální kapacity znemožňují vytváření stálého a cíleného tlaku na přístupové body. Významnou roli však hraje i postavení samotného kraje v politickém systému ČR a jeho možnost manévrovacího prostoru. Dále je nutno zmínit, že kraj zdaleka nevyužívá efektivně potenciálu svého členství v rámci AER k prosazování svých zájmů na evropské úrovni. Patrné je zaměření spíše na jiné oblasti spolupráce. Olomoucký kraj tak nevyužil všech příležitostí, které se na této úrovni nabízely, avšak je zřejmé, že kraj je schopen orientace na nadnárodní úrovni, byť je využití jednotlivých možností poměrně omezené. Pozitivní zjištění však spočívá ve zjištění schopnosti kraje prezentovat vlastní stanoviska na evropské úrovni během konzultací či využívání formálních i neformálních způsobů prosazování zájmů.

V rámci vyjednávání o podobě kohezní politiky EU 2014+ se tak kraj aktivně účastnil zejména jednání na národní úrovni, což vyplývá z důležitosti této úrovně pro nastavení podmínek pro čerpání fondů EU v období 2014+ a rovněž specifikaci konkrétních aspektů operačních programů. Na národní úrovni kraj využíval řady možností, přičemž omezeně působil na vládu ČR, resp. členy vlády, výraznější aktivita však byla patrná v rámci MMR a prostřednictvím AKČR také v rámci dalších ministerstev jako řídicích orgánů jednotlivých operačních programů. Kraj však využíval i vazeb s poslanci a senátory. Celkově lze říci, že Olomoucký kraj na národní úrovni využíval legislativně zakotvených prostředků reprezentace zájmů v rámci všech zmíněných přístupových bodů. Mnohdy však kraj působil pouze zprostředkovaně prostřednictvím AKČR. Právě AKČR hrála významnou roli prostředku reprezentace zájmů kraje na národní úrovni. V některých případech však kraj využíval i legislativně neukotvené prostředky k reprezentaci zájmů, a to zejména prostřednictvím aktivity hejtmána.

Použitá literatura

- BACHE, Ian, FLINDERS, Matthew. 2004. Themes and Issues in Multi-level Governance. In BACHE, Ian, FLINDERS, Matthew (eds). *Multi-level governance*. Oxford: Oxford University Press, s. 1–14. ISBN 978-019-9259-267.
- BOMBERG, Elizabeth, PETERSON, John. 1998. European Union Decision Making: the Role of Sub-national Authorities. *Political Studies*, roč. 46, č. 2, s. 219–235.
- BÖRZEL, Tanja, RISSE, Thomas. 2003. Conceptualizing the Domestic Impact of Europe. In FEATGERSTONE, Kevin, RADAELLI, Claudio M. (eds). *The Politics of Europeanization*. Oxford: Oxford University Press, s. 57–80. ISBN 0199252092.
- BRUNAZZO, Marco. 2010. Regional Europe. In CINI, Michelle, PEREZ-SOLORZANO, Nieves B (eds). *European Union Politics*. Oxford: Oxford University Press. s. 291–306. ISBN 9780199694754.
- FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. 2009. Prosazování zájmů v Evropské unii. In FIALA, Petr (ed). *Evropeizace zájmů: politické strany a zájmové skupiny v České republice*. Brno: Masarykova univerzita Brno, Mezinárodní politologický ústav, s. 71–116. ISBN 978-802-1049-208.
- HAVLÍK, Vratislav. 2013. *Česká a německá města ve víceúrovňovém vládnutí regionální politiky EU*. Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, 142 s.
- HOOGHE, Liesbet, MARKS, Gary. 2001. *Multi-Level Governance and European Integration*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 251 s. ISBN 0742510204.

- JEFFERY, Charlie. 2000. Sub-National Mobilization and European Integration: Does it Make Any Difference?. *Journal of Common Market Studies*, roč. 38, č. 1, s. 1–23.
- MARKS, Gary. 1993. Structural Policy and Multilevel Governance in the EC. In CAFRUNY, Alan, ROSENTHAL, Glenda (eds). *The State of the European Community*. New York: Lynne Rienner, s. 391–410. ISBN 978-1555873592.
- MARKS, Gary, HOOGHE Liesbet, BLANK Kermit. 1996. European Integration from the 1980s: State-Centric v. Multi-level Governance.“*Journal of Common Market Studies* 34 (3), 341-378.
- MOORE, Carolyn. 2008. A Europe of the Regions vs. the Regions in Europe: Reflections on Regional Engagement in Brussels, *Regional & Federal Studies*, roč. 18, č. 5, s. 517–535.
- NEUMAN-STANIVUKOVIĆ, Senka, NEUMAN, Marek. 2010. *From Preference Formation at Home to Preference Promotion Abroad: The Role of Czech Intrastate Actors*. Fifth Pan-European Conference on EU Politics, University of Oporto.
- ROWE, Carolyn. 2011. *Regional representations in the EU: between diplomacy and interest mediation*. New York: Palgrave Macmillan, 245 s. ISBN 9780230220553.
- TATHAM, Michaël. 2008. Going Solo: Direct Regional Representation in the European Union. *Regional & Federal Studies*, roč. 18, č. 5, s. 493-515.
- SCHENDELEN, M. P. C. M. van. *Jak lobbovat v Evropské unii, aneb, Machiavelli v Bruselu*. Translated by Pavel Dufek. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2004. 350 s. ISBN 8086598756

YOUTH EMPLOYMENT PROGRAMMES IN EU WITH A FOCUS ON GREECE

Ing. Michaela Oravová

*Mendelova univerzita v Brně, Provozně ekonomická fakulta,
European Studies in Business and Economics*

Zpracovatel sylabu diplomové práce: Ing. Michaela Oravová

Abstract:

The main objective of this diploma thesis is to identify youth employment programmes implemented in the countries of the European Union as a recommendation for the Greek government in order to decrease the level of youth unemployment. The literature review includes description of youth employment programmes in the EU, labour market policy interventions, Greek economy and labour market and other issues relevant to youth unemployment. The practical part contains an identification of good practice countries and analysis of programmes implemented in order to fight against unemployment. Based on existing labour market policy interventions in good practice countries there are proposed recommendations for the Greek government including the estimation of costs. The recommendations and suggested improvements are then commented on and analysed as a whole in discussion and a few important topics of further research are identified in the conclusion of this thesis.

Abstrakt:

Hlavním cílem této práce je identifikace programů na podporu zaměstnanosti mladých lidí v zemích Evropské unie, které by sloužily jako doporučená opatření za účelem snížení úrovně nezaměstnanosti mladých pro řeckou vládu. Literární přehled obsahuje popis programů na podporu zaměstnanosti mladých v EU, opatření vlády proti nezaměstnanosti, řecké ekonomiky a pracovního trhu a dalších relevantních témat týkajících se nezaměstnanosti mladých. Praktická část obsahuje identifikaci zemí sloužících jako příklady dobré praxe a analýzu programů

realizovaných v boji proti nezaměstnanosti. Na základě opatření vlády v zemích dobré praxe jsou navržena doporučení pro řeckou vládu včetně odhadu nákladů. Tato doporučení a navržená zlepšení jsou komentována a analyzována jako celek v diskuzi a v závěru této práce je uvedeno několik oblastí pro další výzkum.

Key words:

Youth unemployment, European Union, Greece, labour market policy, skills mismatch, public employment service.

JEL categories:

2P, 14P, 6C, 46P

Diploma thesis is available on this link:

<https://theses.cz/id/fm4jfs?info=1;isslret=Michaela%3BOravov%C3%A1%3B;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dmichaela%20oravova%26start%3D1>

Introduction

The recent economic crisis has broadly affected labour markets around the world. Individuals in vulnerable positions were strongly hit — particularly the young generation. Although entering the labour market was very challenging for the youth in many countries already before the crisis, the economic recession has intensified the cross-country differences (Cahuc et al., 2013).

Young people in Europe have been hit especially hard by the recession in terms of their employment prospects. According to the latest Eurostat figures, the average European youth employment rate dropped to 32.1 % in 2013 (Eurostat [online], 2015), the lowest value ever recorded in the history of the European Union. Furthermore, the youth unemployment rate in the EU rose to 23.6 % in 2013 (Eurostat [online], 2015),

corresponding to more than 5.5 million young unemployed persons (Mascherini [online], 2012). These figures clearly underline the urgency to introduce measures tackling youth unemployment both at the national and the European level. Moreover, this indicates the crucial role that institutional settings and public policies can play in influencing school-to-work transitions.

The main objective of this diploma thesis is to identify youth employment programmes implemented in the countries of the European Union as a recommendation for the Greek government in order to decrease the level of youth unemployment. The proposal will be based on a literature review of youth employment programmes implemented in the EU with respect to Greek history, mentality and specifics of economy and labour market.

Aiming to successfully fulfil the objective, we will attempt to answer a series of the following research questions throughout the thesis:

- Can we identify good practice cases from EU member countries in the area of youth unemployment programmes and apply them as set of policy recommendations for the Greek government?
- Is there a relationship between the youth unemployment rate and the expenditures on labour market policy?
- What is the attitude of young people in Greece towards education and training?

The first part of the thesis describes the problematics of youth unemployment, explains the terms and identifies the good example countries. The second part brings case studies from selected EU countries based on identification from the first part of the thesis. In the third part we get detailed descriptions of the Greek economy and labour market. The fourth and the most important part brings the recommendations for the Greek government based on case studies of countries identified as good

example countries with respect to the topic of youth unemployment.

1. Clear understanding of the terms is a must

According to Eurostat, youth unemployment includes all youth (i.e. people between the ages of 15 and 24, inclusive) who are unemployed. A more specific definition according to the International Labour Organisation (ILO): ‘The unemployed youth comprise all persons between the age of 15 and 24 who, during the reference period, were: (a) without work, i.e. had not worked for even 1 hour in any economic activity (paid employment, self-employment, or unpaid work for a family business or farm); (b) currently available for work; and (c) actively seeking work, i.e. had taken active steps to seek work during a specified recent period (usually the past 4 weeks).’ (Eurostat: Statistics explained, 2014)

The level of youth unemployment is measured by **youth unemployment rate**. It is the percentage of the unemployed in the age group 15 to 24 years old compared to the total labour force (both employed and unemployed) in that age group. It is necessary to remember that an essential share of these people is outside the labour market. The reason is that many youths are studying full time and thus are not available to work. Hence, the youth unemployment rates are generally higher than overall unemployment rates. For this reason the **youth unemployment ratio** is often used as the percentage of unemployed young people compared to the total population of that age group (considering not only the active, but also the inactive such as students) (Eurostat: Statistics explained, 2014).

Background: Measurement makes a difference (Greece 2013)

Youth unemployment rate = 58.3 % – proportion of unemployed/youth on the labour market

Youth unemployment ratio = 16.5 % – proportion of unemployed/total youth population

The commonly used unemployment rate is by definition higher as the denominator is restricted to the labour force which is active on the labour market. A number of researchers consider the unemployment ratio more valid as it is not triggered by the size of the youth labour force in a country.

Reference: Kraatz, 2015

2. Youth employment programmes in the EU

In order to identify good practice countries in the European Union an analysis of datasets from Eurostat was conducted. Based on the development of youth unemployment rate and expenditures on labour market policy the following countries were selected: Denmark, Germany, UK and Finland. On those four countries was focused further research.

Denmark, Germany, UK and Finland were solving the historical problem of high youth unemployment. In Germany high unemployment rate was caused by reunification of West and East Germany. The eastern part was lagging behind the west. Between 2003 and 2005 there were implemented so-called Harzt Reforms. These reforms are very unpopular among the people, but resulted in the creation of 2.5 million jobs (Gaskarth [online], 2014).

In the United Kingdom a programme was introduced in 1998: *New Deal for Young People* (NDYP) that was a part of New Deal strategy. This programme was focused on youth aged 18-24 and had specific characteristics. Firstly, it offered a variety of choices to unemployed people. Secondly, it included an assessment phase during which the youngsters

could assess their needs and wishes, receive help with job search and basic education in literacy, numeracy and IT skills. Thirdly, there was a ‘follow-through’ phase during which the youth received continuing support and assistance (Mcilroy [online], 2000).

Denmark holds a prominent position for its ‘flexicurity’ model that has achieved an excellent labour market performance. The term combines two most important aspects — flexibility and security. The model is best characterised by a triangle. It combines flexible hiring and firing with a generous social safety net and an extensive system of activation policies. The Danish model has resulted in low (long-term) unemployment rates and the high job flows have led to high perceived job security (Ministry of Employment [online], 2015).

The Finnish Youth Guarantee, which inspired the EU Youth Guarantee, was considerably revised and relaunched in 2013. During implementation of the programme, a central role is played by the public employment services (PES). They firstly provide the young job seeker with an assessment of their needs and an employment plan, followed by offer of a job or a study opportunity. This personalised approach recognises that there are different reasons behind the difficulties young people face in making the transition from school to work (Lönnroos [online], 2015).

3. Specifics of Greek economy and labour market

Greece has suffered greatly from the late-2000s recession. During the crisis in 2008 youth unemployment began to grow rapidly. In accordance with austerity measures, in 2012, the youth minimum wage fell by 32 % to a level of EUR 511. The potential impact from reforms of unemployment benefits was inconsistent. As a reaction to the decrease of the minimum wage, the monthly unemployment benefit was lowered to EUR 360 (Kraatz, 2015).

The Greek labour market was considered highly inflexible. One way to make the labour market more flexible and allow it to swiftly adjust to the new economic circumstances was to liberalise it in terms of relaxing employment protection legislation (TSE et al., 2013). One of the reasons why the transition from school to work lasts so long is lack of information: it takes time to set up a network and gather all necessary information. A very specific feature of Greece is the role of the Greek family and its provision of extreme protection to its children in order to allow them to get the right job. This role of the Greek family has often been criticised, because in times of limited labour demand it increases the problem of unemployment (BELL et al. [online], 2015).

4. Recommendations for Greece

Strategies to fight youth unemployment in Greece have to deal with a double challenge: to set up capable systems, services and active labour market policies (ALMPs) in an economic context where resources are scarce and an impact is less certain.

The first recommendation is to improve the services of PES, to create a special team of advisors for youth and focus their actions on youth. The aim is to help unemployed youth to activate their own job search by promoting their employability, providing an individualised guidance service and by improving decision-making behaviour. The most critical part of this recommendation is the quantification of costs. The proper calculation would require deeper knowledge of the current public employment service, tax system, and system of social benefits, our quantification model was based on estimation. Since, there are 160 000 unemployed youth in 2014 (Eurostat [online], 2015), this means that approximately 2 700 officers in PES will be needed. The average salary in 2014 was EUR 818 (Eurostat [online], 2015). This accounts for annual labour costs of an amount of EUR 26.5 million.

Considering the ALMP expenditures and staffing of the Greek PES we noticed that the budget constraints currently limit the scope of labour market measures and service modernisation. Total ALMP expenditure by PES was more than halved from 2011 to 2012, down from EUR 986.3 million to EUR 440.7 million and has not recovered since (European Commission [online], 2014). On top of that, only 2 300 advisors in Greece (European Commission [online], 2014), are serving more than 1 million registered unemployed, making outreach and quality individual action planning difficult. Hence, the recommendation to create a special team of advisors is logical, however, the financing is problematic.

Weak demand for labour and a dominance of SMEs and a high share of informal employment places impedes the effect of targeted ALMP measures, such as training or subsidies for employers. The second recommendation is to introduce a Employment Subsidies Programme that is consistent with the opinion of Susanne Kraatz (2015) who recommends the expansion of temporary subsidised public work programmes to bridge the persisting gap in demand. The weakest point of this recommendation is financing in a time of austerity in Greece. According to Eurostat, in 2014 unemployed youths amounted to 160 000 (group 15-24) individuals. Assuming that youth participating in the programme will be paid the legal youth minimum wage (EUR 511), finding a work place for everyone requires around EUR 82 million per month or EUR 1 billion per year. The only alternative is to increase the amount of EU funds appointed to the initiative or find some other formula of co-funding. This calls for specific policy actions from the Greek government and European policymakers. On top of that the most delicate part of this intervention is to ensure the targeting at the most neediest unemployed in order to avoid the deadweight loss. When the intervention provides a job to those who would be able to get a decent job without any subsidy it is a waste of financial resources.

Last but not least, an important condition for the success of the initiative is an institution, which will organise, direct and be responsible for all actions and policies, implementing it and constantly evaluating it, in order to regularly improve its effectiveness. OAED has been chosen as the public entity, but only time will tell if it has the required human resources and necessary technical efficiency to fulfil the task successfully.

Every thoroughly designed programme or measure can seem to be working perfectly on a paper, but the reality can be completely different. Every action is always influenced by the political situation, which political party is governing the state and whether the economy is in recession or in expansion. Of course, to make any reforms in times of austerity and economic crisis is demanding. In general, politicians prefer short-term solutions that bring the results immediately. They need to persuade people about their positive contribution for the state in order to get their votes during the next elections. Hence, politicians rarely resolve to design and implement structural reforms. Structural reforms are usually very unpopular, because they very often bring changes that for most of the population can have unpleasant consequences (e.g. lower social benefits, higher taxes).

Another tricky part in the designing of labour market reforms is the fact that the labour market changes. The interventions suitable for this year can be inappropriate and outdated in the following years.

The trend of governments is to invest large sums into education and training of the unemployed in order to activate them and increase their chances to get a job. However, this conduct leads only to a postponing of the problem of unemployment and shortage of work places.

Conclusion

In order to fulfil the main objective of the thesis the recommendations were raised based on already implemented ALMP interventions in Greece and suitable ALMP interventions implemented in good practice countries. With this objective is connected the first research question: **Can we identify good practice cases from EU member countries in the area of youth unemployment programmes and apply them as set of policy recommendations for the Greek government?** The answer is yes, we can identify good practice cases from EU member countries and apply them as a set of policy recommendation for Greek government.

The first recommendation is to improve the public employment service by increasing the number of staff and creating a special team of advisors focused only on youth. The second recommendation is to introduce an employment subsidies programme in order to provide financial assistance to unemployed persons moving into full time work, to increase their vocational skills and to encourage companies to take on unemployed people. The second research question is: Is there a relationship between the youth unemployment rate and the expenditures on labour market policy? The answer is yes, there is a negative relationship. According to the data the more the country spends on LMP, the lower the unemployment rate. The third research question is: What is the attitude of young people in Greece towards education and training? According to a European-wide survey only 19 % of Greeks think that training, school and university education are well adapted to the current world of work (Kraatz, 2015).

The problematics of youth unemployment is a very complicated topic. During the literature review various areas were detected that would deserve their own studies and could be recommended as a proposal for further research. The first one is to focus on research on the difference in employability of males and females, since the unemployment rate of females in Greece is

higher than that of males. A second suggestion is to concentrate on the age category 25-30. These people were at the age of youth when the crisis hit and most of them were not able to make a successful transmission from education to work. The third suggestion is to focus on the housing market in Greece. Most of the real estate is privately owned and renting of an apartment is very rare. This causes obstacles for young people to move around the country and find a job.

We need to offer young people more choices to enable them to fulfil their potential. Young people need to be motivated to think about their education earlier and to see multiple options — vocational learning, apprenticeships, and university. More importantly, they need to feel free to follow the option that is best suited to them as an individual. The results will be a generation of young people no longer ‘lost’ but passionate, positive and contributing more fully to all of society.

References

- BELL, DAVID N. F. AND DAVID G BLANCHFLOWER. YOUTH UNEMPLOYMENT IN GREECE: MEASURING THE CHALLENGE, *IZA JOURNAL OF EUROPEAN LABOUR STUDIES* [ONLINE], 2015, 4(1): 1- [CIT. 2015-12-07], DOI: 10.1186/2193-9012-4-1. ISSN 2193-9012. Available at: <<http://www.izajoels.com/content/4/1/1>>
- CAHUC, PIERRE, STÉPHANE CARCILLO, ULF RINNE AND KLAUS F. ZIMMERMANN, *Youth Unemployment in Old Europe: The Polar Cases of France and Germany*, No. 7490. Germany: IZA, 2013.
- EUROPEAN COMMISSION, *Youth employment* [online], 2014 [cit. 2015-12-06]. Available at: <<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1036>>

EUROSTAT [online], 2015 [cit. 2015-12-06], Available at:
<http://ec.europa.eu/Eurostat>

EUROSTAT: STATISTICS EXPLAINED, Glossary: Youth unemployment [online], 2014 [cit. 2015-12-06], Available at:
<http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Youth_unemployment_rate>

GASKARTH, GLYN, *The Hartz Reforms: ...and their lessons for the UK* [online], 2014, Centre for Policy Studies [cit. 2015-12-06], ISBN 978-1-906996-31-4.

KRAATZ, SUSANNE, *Youth unemployment in Greece: Situation before the government change*, European Union, 2015: 10. DOI: 10.2861389608.

LÖNNROOS, LISA TÖNNES, *Finland: Youth Guarantee shows positive signs despite budget cuts* [online], Eurofound, 2015 [cit. 2015-12-07]. Available at:
<<http://www.eurofound.europa.eu/printpdf/observatories/eurwork/articles/labour-market/finland-youth-guarantee-shows-positive-signs-despite-budget-cuts>>

MASCHERINI, MASSIMILIANO, *Youth Guarantee: Experiences from Finland and Sweden*, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions [online], 2012 [cit. 2015-12-07]. Available at:
<http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/pubdocs/2012/42/en/1/EF124>

MCILROY, RACHAEL, *How is the New Deal for young people working?* [online], Eurofound, 2000 [cit. 2015-12-06]. Available at:
<<http://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/articles/how-is-the-new-deal-for-young-people-working>>

MINISTRY OF EMPLOYMENT, *The Danish Labour Market* [online], 2015 [cit. 2015-12-07],

TSE, TERENCE, MARK ESPOSITO AND JORGO CHATZIMARKAKIS, Demystifying Youth Unemployment, *World Economics* [online], July-September2013, 14 (No. 3): 10 [cit. 2015-12-06]. Available at: <http://institut-innovation-competitivite.eu/sites/default/files/demystifying_youth_unemployment_tse_esposito_chatzimarkakis_sept_2013_0.pdf>

EUROPEIZACE REGIONÁLNÍ POLITIKY FRANCIE V LETECH 2007–2013

Mgr. Terezie Poláková

Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Evropská studia

Zpracovatel sylabu diplomové práce: Mgr. Terezie Poláková

Abstrakt:

Diplomová práce se zabývá europeizací regionální politiky Francie v letech 2007–2013. Europeizace je zkoumána na případu Lisabonské strategie schválené v roce 2000 a revidované v roce 2005. Její cíle, rozdělené do tří tematických pilířů, významně ovlivnily priority regionální politiky Evropské unie v období 2007–2013. Práce zkoumá, zdali tato strategie ovlivnila také podobu regionální politiky Francie, a to jak na úrovni deklarovaných politických cílů, tak skutečných finančních závazků. Dopad europeizačního procesu je hodnocen pomocí měřítek teorie nesouladu Tanji A. Börzelové. Na jejich základě je určena nejprve míra nesouladu mezi francouzskými a unijními cíli regionální politiky v letech 2000–2006 a následně míra změny mezi lety 2000–2006 a 2007–2013. Z komparace těchto období vyplynulo, že míra nesouladu mezi francouzskou a unijní úrovní byla střední, tedy že cíle Lisabonské strategie byly v regionální politice Francie částečně přítomny již před jejím schválením. Míra její změny v důsledku europeizace byla ale nízká. Teorie nesouladu toto vysvětluje jako důsledek nepříznivě nastavených domácích aktérů. Ze tří pilířů Lisabonské strategie nejvíce ovlivnil regionální politiku Francie první pilíř zaměřený na obnovitelné zdroje a energetickou efektivitu. Nejméně se projevil druhý pilíř zabývající se výzkumem, inovacemi a rozvojem technologií.

Abstract:

The diploma thesis examines the Europeanisation of the regional policy of France in 2007-2013. Europeanisation is analysed in the

case of the Lisbon strategy approved in 2000 and then revised in 2005. Its goals divided into three thematic pillars affected by the priorities of the regional policy of the European Union (EU). The thesis analyses whether the Lisbon goals influenced also the regional policy of France. Criteria of the misfit theory elaborated by Tanja A. Börzel are used to evaluate the impact of Europeanisation on French regional policy goals. First, the misfit between French and European regional policy goals in 2000-2006 is measured, then the scope of change between the two periods of French regional policy is determined. Comparing French goals in 2000-2006 and 2007-2013, the misfit turns out to be intermediate, meaning that the Lisbon goals were not a new element for the French regions. Furthermore the analysis shows that although the goals of French regional policy were Europeanised, the scope of change was low. According to the theory, the fact could be explained as a lack of facilitating domestic actors in the French political system. Regarding the three pillars of the Lisbon strategy, the biggest change was caused by the first one, focused on renewables and energy efficiency. The least influential became the second one, aimed at research, innovation and technology development.

Klíčová slova:

Francie, regionální politika, europeizace, nesoulad, domácí změna

Klasifikace JEL:

JEL O52

Diplomová práce dostupná zde:

<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/163216>

Úvod

Práce zkoumá, jak byla regionální politika Francie v letech 2007–2013 ovlivněna Lisabonskou strategií schválenou Evropskou radou v Lisabonu v roce 2000. Strategie měla z Evropské unie (EU) učinit „*nejdynamičtější nejkonkurenceschopnější ekonomiku světa založenou na znalostech, schopnou udržitelného hospodářského růstu, vytváření více kvalitních pracovních příležitostí a zachovávající sociální soudržnost*“ (Evropská rada, 2000). Tato strategie byla v roce 2005 revidovaná a jejím významným nástrojem se stala regionální politika EU v členských státech. V unijních kruzích se proto začalo mluvit o lisabonizaci této politiky. (Evropský parlament, 2011). Evropskou komisí bylo dokonce určeno, že projekty podpořené ze strukturálních fondů musí min. ze 75 % odpovídat cílům Lisabonské strategie. Za účelem snadné kontroly tohoto požadavku tak pro regiony pod Cílem Regionální konkurenceschopnost a zaměstnání (všechny kontinentální regiony Francie) vytvořila 33 tematických kategorií (tzv. *earmarking*), které byly v souladu s touto strategií. V tomto systému bylo zároveň evidováno, kolik finančních prostředků bylo pro každou kategorii alokováno (Rada Evropské unie, 2005). Jak bylo ale zjištěno z uskutečněných rozhovorů s představiteli francouzské administrativy, tato evidence míry lisabonizace projektů probíhala ve Francii pouze v rámci unijní linie regionální politiky. Projekty realizované v rámci regionální politiky francouzského státu takto hodnoceny nebyly, ačkoliv obě linie regionální politiky byly administrovány stejnými pracovníky francouzské správy ve společném softwaru. Vznikla tak situace, kdy je poměrně snadné zjistit míru lisabonizace regionální politiky EU ve Francii, stejná informace o regionální politice francouzského státu ale neexistuje (Kujacic, 2005). Vyplnění této mezery je ambicí předkládané práce.

1. Výzkumný rámec

Práce je založena na předpokladu, že francouzská regionální politika byla Lisabonskou strategií europeizována, jelikož Francie se k naplnění jejích cílů zavázala již v roce 2000. Cílem práce je proto zodpovězení následujících otázek: Jakou mírou europeizovala revidovaná Lisabonská strategie z roku 2005 cíle regionální politiky Francie v období 2007–2013? Byla tato míra europeizace reflektována také v rozpočtech francouzských regionů? Práce je založena na hypotéze, že míra europeizace regionální politiky Francie byla střední a že se v regionálních rozpočtech projevila úměrným způsobem.

Pro zkoumání vlivů EU na regionální politiku Francie byl použit koncept europeizace. Ten byl chápán jako pronikání evropské integrace do národních systémů (Olsen 2002: 923-4). Práce při hodnocení europeizace vychází z teorie nesouladu, kterou významně rozpracovala německá politoložka Tanja A. Börzelová. Za klíčový aspekt celé teorie označila *domácí změnu* („domestic change“). Za tu je považována proměna domácího politického systému členského státu způsobená vlivem EU. Pro lepší analytické uchopení této proměnné ji Börzelová rozdělila na tři oblasti, a to na *dimenzi domácí změny* („dimension“), *mechanismus domácí změny* („mechanism“) a *výsledek domácí změny* („outcome“). Každá oblast nabízí při jejím zkoumání odpověď na jiný typ otázky. Pro zjištění, zdali a do jaké míry došlo k europeizaci, bylo z výše uvedených oblastí zapotřebí zkoumat *výsledek domácí změny*. Ten určuje, zdali byla míra domácí změny po působení europeizačního procesu nulová (žádná změna není pozorovatelná), nízká (minimální posun na stupnici maximální možné europeizace), střední (střední posun na stupnici maximální možné europeizace) anebo vysoká (maximální posun na stupnici maximální možné europeizace). (Börzel 2005: 47-49).

Revidovaná Lisabonská strategie z roku 2005 byla založena na třech tematických pilířích. První pilíř nazvaný „Přitažlivější Evropa pro investory a pracující“ se zaměřoval na zlepšení

infrastruktury a udržitelný rozvoj unijní ekonomiky. Druhý pilíř nazvaný „Znalosti a inovace: cesta k růstu“ se věnoval zejména výzkumu a inovačním technologiím, podpoře malých a středních podniků a informačním a komunikačním technologiím. Třetí pilíř nazvaný „Vytváření více a lepších pracovních míst“ cílil na celoživotní vzdělávání, kvalifikovanou pracovní sílu a společenskou inkluzi. (Evropská komise, 2005). Pro každý pilíř vytvořila Evropská komise již zmíněných 33 „lisabonských kategorií“, které definovaly, jaké aktivity mají být rámci regionální politiky EU podporovány tak, aby naplňovaly lisabonskou agendu (Evropská komise 2006: Příloha IV).

Míra europeizace francouzské regionální politiky byla zjištěna pomocí diachronní obsahové analýzy výskytu 33 lisabonských kategorií v dokumentech definujících regionální politiku Francie ve dvou po sobě jdoucích obdobích. Tyto dokumenty se v období 2000–2006 nazývaly Plánovací smlouva mezi státem a regionem a v období 2007–2013 potom Projektová smlouva mezi státem a regionem („Contrat de plan Etat-région; Contrat de projets Etat-région“, dále shodně jen CPER). Tyto dokumenty nebyly ve všech případech veřejně dostupné, a proto byly získávány jednotlivě od francouzských regionálních prefektur. Souběžně s obsahovou analýzou dokumentů CPER byla také zkoumána struktura regionálních rozpočtů, které byly součástí každého CPER. Práce je obohacena výstupy ze čtyř polostrukturovaných rozhovorů, které autorka uskutečnila v listopadu 2015 s představiteli regionální politiky Francie v Paříži.

Pro každý ze tří pilířů Lisabonské strategie byl vytvořen speciální graf s bodovou stupnicí znázorňující počet lisabonských kategorií definovaných Evropskou komisí pro daný pilíř. Pokud byla daná kategorie ve zkoumaném CPER minimálně jednou nalezena, byl jí přidělen právě a maximálně jeden bod. Pokud cíl nalezen nebyl, dokument nezískal žádný bod. Tímto způsobem byl ohodnocen každý region v daném období zvlášť. První část analýzy tak ukázala, v kterých regionech byly lisabonské kategorie přítomny. Z analýzy výskytu lisabonských kategorií

v prvním období (2000–2006) byla potom určena míra nesouladu mezi francouzskou a unijní regionální politikou. Následně byl výskyt lisabonských kategorií porovnán v čase, tedy výskyt lisabonských kategorií v druhém období oproti jejich výskytu v prvním období, a tím byla určena míra změny (*výsledek* domácí změny dle T. A. Börzelové). Z těchto dat pak byla finálně určena míra europeizace.

2. Přitažlivější Evropa pro investory a pracující

Kapitola se věnuje analýze prvního pilíře Lisabonské strategie v regionální politice Francie. Ten se v ní v období 2000–2006 promítal pouze částečně. Témata obnovitelných zdrojů a energetické efektivity se v dokumentech CPER sice objevovala, rozsahem se ale jednalo spíše o okrajové projekty. To se projevovalo tím, že se regiony zavázaly k naplnění pouze 32 % obsahu prvního pilíře.

V období 2007–2013 se regiony zavázaly k naplnění již 64 % tohoto pilíře. Z šesti lisabonských kategorií se nejvíce hlásily ke kategorii energetické efektivity. Projekty se zaměřovaly zejména na ekologickou správu firemního odpadu, podporu energeticky úsporných budov a osvětu veřejnosti ohledně významu snižování spotřeby energie. Nejméně se regiony zabývaly podporou větrné a hydroelektrické, geotermální a jiné energie.

Z provedeného rozboru vyplynulo, že regionální politika Francie se v prvním období nacházela ve vysokém nesouladu s unijní úrovní (environmentální oblast pro ni tedy byla novinkou). Srovnáním dat v obou obdobích pak vyšlo najevo, že míra změny nabyla v případě prvního pilíře středních hodnot (34,21 %). Z analýzy dále vyplývá, že přítomnost lisabonských cílů se v rozmezí sedmi let téměř zdvojnásobila. Dílčí hypotéza byla tedy v případě prvního pilíře potvrzena. Regionální politika byla sice ve vysokém nesouladu s lisabonskou agendou, dosáhla ale střední míry europeizace.

3. Znalosti a inovace: cesta k růstu

Tato kapitola se zaměřuje na analýzu výskytu lisabonských kategorií druhého pilíře v regionální politice Francie. Rozbor dokumentů ukázal, že v období 2000–2006 se francouzské regiony zavázaly k jeho naplnění z 53 %. Témata, která se vyskytovala nejvíce, se vztahovala k infrastruktuře výzkumu a vývoji technologií a k přenosu technologií mezi malými, středními podniky a výzkumnými centry. Francouzská regionální politika naopak téměř nereflektovala kategorii určenou k investicím do firem, jejichž aktivita by byla přímo provázána s výzkumem a inovacemi.

V období 2007–2013 se regiony zavázaly k plnění lisabonských cílů v 57 % možných případů. Kategorie, které se ve CPER objevovaly nejčastěji, se věnovaly rozvoji výzkumných aktivit. Nejméně byla přítomna kategorie „Ostatní investice do firem“. Do této kategorie byla zařazována opatření, která nešla přiřadit k jiným kategoriím, přesto ale odpovídala požadavkům Lisabonské strategie.

Tato analýza ukázala, že v prvním zkoumaném období se regionální politika Francie nacházela ve středním nesouladu s druhým pilířem. Míra změny druhého období oproti prvnímu se pohybovala okolo 4 %, což náleží do kategorie nízké míry změny. Skutečnost je vysvětlována tím, že podpora výzkumu, inovací, malých a středních podniků a IKT byla Francii vlastní již v době před lisabonskou agendou a Lisabonská strategie již nepodnítl větší potřebu tuto podporu ještě zvyšovat.

4. Vytváření více a lepších pracovních míst

Kapitola se zabývá výskytem lisabonských kategorií třetího pilíře v regionální politice Francie. Její zkoumání ukázalo, že v období 2000–2006 vykazovaly CPER 57% shodu s lisabonskými kategoriemi. Tento hodnota rovnající se nízkému nesouladu s unijní úrovní byla nejspíš zapříčiněna shodnými prioritami Lisabonské strategie a francouzské vlády v roce 1999,

kdy se obě zaměřily na zaměstnání. Kategorie, která byla nalezena v regionálních dokumentech nejčastěji, usilovala o zapojení znevýhodněných společenských skupin do pracovního trhu. Dokumenty nabízely v této oblasti široce pojaté programy určené k zvýšení zaměstnanosti zejména mladých, případně dlouhodobě nezaměstnaných. Na druhou stranu téměř nepřítomna byla v prvním období kategorie podporující aktivní stárnutí a prodlužování pracovního života, což odporovalo deklarovanému zájmu o zaměstnanost a celoživotní vzdělávání.

V druhém zkoumaném období 2007–2013 byly cíle třetího pilíře dobře patrné, regiony je reflektovaly ve svých CPER ze 67 %. Kategorii, k níž se zavázaly všechny regiony, byl zejména rozvoj služeb specifických pro zaměstnání, školení a podporu v kontextu restrukturalizace sektorů a firem. Popularita právě této kategorie poukazovala na tehdejší nedostatek francouzské ekonomiky jako celku, kterým bylo nízké zastoupení moderního, technologicky vyspělého průmyslu. Odráží samozřejmě také proměny globální ekonomiky, jimž francouzské podniky musely čelit. Modernizace ekonomické základny státu se tak jevila být prioritou. Regiony naopak neprojevovaly ochotu investovat do aktivit, které by napomohly imigrantům na pracovním trhu.

Uvedený rozbor demonstroval, že regionální politika jako celek vykazovala střední míru nesouladu s třetím pilířem Lisabonské strategie. Změna, která byla pozorována v druhém období, nabývala nízkých hodnot, avšak v rámci použité stupnice stačila na to, aby se regionální politika Francie dostala do oblasti nízkého nesouladu.

5. Lisabonská strategie v regionální politice Francie

Následující kapitola se zabývá europeizací cílů regionální politiky Francie Lisabonskou strategií jako celkem, bez dělení na jednotlivé pilíře. Tento přístup ukázal, že v prvním období se všechny regiony nacházely vůči lisabonské agendě ve středním nesouladu. Tento typ nesouladu by se podle teorie

Tanji A. Börzelové měl proměnit ve střední míru změny, nicméně tato změna nebyla pozorována v žádném regionu. Nejbližší se této míře přiblížila Korsika, jejíž změna se rovnala 33,3 %, což je hodnota hraničící se střední mírou změny. Proto je v této studii považována za francouzský region nejvíce ovlivněný procesem europeizace. Nejméně europeizovaným regionem se stala Akvitánie, u níž byl pozorován proces nízké míry změny, avšak v negativním směru. Tento region, který v období 2000–2006 vykazoval nejnižší míru nesouladu s Lisabonskou strategií, jinými slovy jeho CPER se nejvíce shodoval s pozdějšími lisabonskými cíli, se v druhém období stal regionem s podprůměrně nízkou mírou lisabonizace.

Tento *výsledek* míry změny pro Lisabonskou strategii jako celek vypovídá o obecně nízké angažovanosti francouzských aktérů vůči lisabonským cílům. Nalezená střední míra nesouladu by se v případě příznivě nastavených mediačních faktorů měla projevit střední mírou změny regionální politiky. Ve zkoumaném případě nastala ale pouze nízká míra změny, a proto je oprávněné se domnívat, že francouzští představitelé regionální politiky nebyli s lisabonskou agendou vnitřně ztotožnění. Lisabonská strategie tedy nevyvinula na francouzský politický systém dostatečný tlak, aby způsobila výraznější europeizační změny.

Analýza europeizace cílů regionální politiky byla dána do reálného kontextu rozborem regionálních rozpočtů, a to s ohledem na míru jejich lisabonizace. Tato data ukazují vztah mezi deklarovanými politickými závazky a jejich skutečným finančním plněním. Míra lisabonizace regionálních rozpočtů mezi lety 2000–2006 a 2007–2013 se v celkové sumě všech zkoumaných regionů projevila 7% nárůstem financování lisabonských cílů z původních 22 % prostředků na 29 %. Vzhledem k tomu, že míra europeizace cílů regionální politiky Francie byla nízká a 7% nárůst rozpočtu odpovídá také nízké míře změny, druhá část hypotézy práce byla potvrzena.

Závěr

Z předložené analýzy vyplývá, že cíle regionální politiky Francie byly Lisabonskou strategií europeizovány, nicméně v menší míře, než se předpokládalo. Ve shodě s použitou teorií je usuzováno, že důvodem byly nepříznivě nastavené mediační faktory domácí politiky, které ovšem nebyly předmětem zkoumání této práce.

Hypotéza práce proto byla pouze částečně potvrzena. Mezi regionální politikou Francie a druhým a třetím pilířem skutečně panovala střední míra nesouladu a u prvního pilíře se projevila střední míra změny. Analýza oproti očekávání naopak prokázala, že téma obnovitelných energií bylo pro Francii novinkou, a proto se v prvním období nacházela ve vysokém nesouladu s prvním pilířem. U druhého a třetího pilíře se pak v rozporu s hypotézou práce ukázalo, že ačkoliv míra nesouladu byla střední, adaptační tlak lisabonské agendy nebyl dostatečný, aby způsobil střední míru změny.

Analýza europeizace francouzských regionálněpolitických cílů byla rozšířena o finanční dimenzi. Ta měla ukázat, zdali se zvýšený zájem o lisabonské cíle projevil také ve zvýšených finančních závazcích francouzských regionů. Rozbor regionálních rozpočtů toto navýšení potvrdil, a to konkrétně z 22 % na 29 % financí vyčleněných z celkového regionálního rozpočtu. Druhá část hypotézy práce tak byla potvrzena.

Případ europeizace regionální politiky Francie ukazuje, že francouzská regionální politika podporovala výzkum, inovace a zaměstnání nehledě na Lisabonskou strategii. Ta na ni pak ale nedokázala vyvinout takový tlak, který by se projevil v ještě intenzivnějším naplňování těchto lisabonských cílů. Další výzkum zaměřený na roli mediačních faktorů by proto mohl osvětlit, proč nebyly mediační faktory nakloněny většímu vlivu Lisabonské strategie na regionální politiku. V obecné rovině práce prokázala, že ačkoliv je vliv EU na členské státy silný, národní státy a jejich domácí nastavení stále hrají důležitou roli.

Použitá literatura

- BÖRZEL, Tanja A. 2005. „Europeanization: How the European Union Interacts with its Member States“. Pp. 45-69 in S. Bulmer, Ch. Lequesne (eds.). *The Member States of the European Union*. Oxford: Oxford University Press.
- Evropská komise. 2005. „Společně k růstu a zaměstnanosti: Nový začátek lisabonské strategie“. [cit. 2015-09-22]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52005DC0024>>.
- Evropská komise. 2006. „Règlement (CE) No 1083/2006 du Conseil du 11 juillet 2006 portant dispositions générales sur le Fonds européen de développement régional, le Fonds social européen et le Fonds de cohésion, et abrogeant le règlement (CE) no 1260/1999“. [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=celex:32006R1083>>.
- Evropská rada. 2000. „Conclusion de la Présidence: Conseil européen de Lisbonne, 23 et 24 mars 2000“. [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/fr/uedocs/cms_data/docs/pressdata/fr/ec/00100-r1.f0.htm->>.
- KUJACIC, Vasilije. Odbor evropských programů a kontraktualizace na Prefektuře regionu Île-de-France. Polostrukturovaný rozhovor. Paříž. 18. listopad 2015.
- OLSEN, Johan P. 2002. „The many faces of Europeanization“. *Journal of Common Market Studies* 40 (5): 923–24. [cit. 2014-10-12]. Dostupné z: <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1468-5965.00403/full>>.
- Rada Evropské unie. 2005. „Financial Perspective 2007-2013“. [cit. 2015-10-06]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/misc/87677.pdf>.

Název	Laboratoř Evropské unie Sborník sylabů nejlepších diplomových prací s tematikou Evropské unie
Editor	Antal Jarolím
Vydavatel	Vysoká škola ekonomická v Praze Nakladatelství Oeconomica
Vydání	první
Počet stran	122
Sazba	Antal Jarolím
Návrh obálky	Horná Kristýna
Redakční úprava	Evropská komise – Úřad pro publikace
Grafické úpravy	Keilová Radka
Tisk	Vysoká škola ekonomická v Praze Nakladatelství Oeconomica

Výhradním majitelem Sborníku sylabů nejlepších diplomových prací s tematikou Evropské unie je Zastoupení Evropské komise v České republice, <http://ec.europa.eu/ceskarepublika>.

Jednotlivé příspěvky vyjadřují názory autorů, nikoli Zastoupení Evropské komise v České republice.

© Evropská unie, 2016

© Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica – 2016

ISBN 978-80-245-2158-9

**www.vse.cz/oeconomica
www.eshopoeconomica.cz**

Online prezentace sborníku:

<http://kse.vse.cz>

<http://ces.vse.cz>

<http://www.euhrou.cz>

<http://www.vlada.cz>

ISBN: 978-80-245-2158-9

